

LIFE 08NAT/LV/000449 „*Augstā purva biotopu atjaunošana
īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā*”

Dabas lieguma

Rožu purvs

Salas novads

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts laika posmam no 2011. līdz 2026. gadam

Izpildītājs:

Latvijas Dabas fonds

Plāna izstrādes vadītāja:

Gundega Freimane

Rīga
2011

Plāna izstrādē iesaistītie speciālisti/eksperti:

- **Gundega Freimane**, Mg.env, plāna izstrādes vadītāja
- **Rūta Sniedze**, Mg.biol., augi un biotopi, kartogrāfija
- **Daina Bojāre**, Mg.biol., augi un biotopi
- **Edmunds Račinskis**, Mg.biol., ornitoloģija
- **Aivars Petriņš**, Mg.biol., ornitoloģija
- **Voldemārs Spuņģis**, Dr.biol., entomoloģija
- **Valdis Pilāts**, Mg.biol., zīdītājdzīvnieki
- **Andris Čeirāns**, Dr.biol., herpetoloģija
- **Laimdota Kalniņa**, Dr.geogr., paleoveģetācija, ģeoloģija
- **Aija Dēliņa**, Dr.geogr., hidroloģija
- **Māra Plotniece**, Mg.biol., kartogrāfija

Dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupa

Dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupas sastāvs ir noteikts ar Dabas aizsardzības pārvaldes administrācijas 2010.gada 19.jūlija rīkojumu Nr. D51:

- **Alda Pupila**, Dabas aizsardzības pārvaldes Teiču dabas rezervāta administrācijas Plānošanas un ekspertīzes daļas vecākā eksperte
- **Andris Bārzdīņš**, Salas novada domes priekšsēdētāja vietnieks
- **Guna Novika**, Valsts Vides dienesta Daugavpils reģionālās vides pārvaldes Kontroles daļas vecākā inspektore
- **Sandra Lickrastiņa**, a/s „Latvijas Valsts meži”, Dienvidlatgales mežsaimniecības vides speciāliste
- **Aina Everte**, Valsts meža dienesta Sēlijas virsmežniecības inženiere meža un vides aizsardzības jautājumos

Dabas aizsardzības plānā lietotie saīsinājumi, termini un skaidrojumi

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

DA plāns – dabas aizsardzības plāns

ĪADT – īpaši aizsargājamā dabas teritorija

ES – Eiropas Savienība

EP – Eiropas Padome

LR – Latvijas Republika

MK – Ministru kabinets

Vidm- Vides ministrija (līdz 2010.gada 31. decembrim)

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (no 2011. gada 1. janvāra)

LAD – Lauku atbalsta dienests

RVP – reģionālā vides pārvalde

VVD - valsts vides dienests

ZM – Zemkopības ministrija

VMD – Valsts meža dienests

a/s LVM – akciju sabiedrība „Latvijas Valsts meži”

MS – mežsaimniecība

DMB – dabiskais meža biotops

PDMB - potenciālais dabiskais meža biotops

FAO – *Food and Agriculture Organization of the United Nations*

ĢIS – Ģeogrāfiskās informācijas sistēmas

SPA – *Special Protection Area - Natura 2000* teritorija, kas izveidota saskaņā ar Eiropas Padomes Direktīvas 79/409/EEK (Putnu direktīvas) prasībām īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzībai

Natura 2000 – Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīkls

EMERALD – projekts, kas norisinājās 2001./2003. gadā ar mērķi apzināt īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un salīdzināt tās ar *Natura 2000* teritoriju kritērijiem

EK LIFE+ - Eiropas Komisijas finanšu instruments, fonds, kas atbalsta bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanu un īpaši aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgas aizsardzības statusa saglabāšanu

Purvu projekts – projekta LIFE 08NAT/LV/000449 „Augstā purva biotopu atjaunošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā” saīsinājums

Pasaules gals – minerālsalas pussala, kas iestiepjas dabas lieguma teritorijā, atrodas ārpus ĪADT

IUCN - Pasaules dabas aizsardzības organizācijas, *The World Conservation Union*, Apdraudēto sugu saraksts: *EN (endangered)* - apdraudēta suga; *VU (vulnerable)* - jūtīga suga; *LR (lower risk)* - zemāks sugas apdraudējums; *DD (data deficient)* - datu trūkums par sugu

Biotops - dabiskas vai daļēji dabiskas izcelsmes sauszemes vai ūdens teritorija, ko raksturo noteiktas ģeogrāfiskas, abiotiskas un biotiskas pazīmes

Populācija – vienas sugas īpatņu kopa, kas vienā laikā apdzīvo telpas vienu apgabalu

Fauna - dzīvnieku sugu komplekss kādā teritorijā

Flora – augu sugu komplekss kādā teritorijā

Antropogēnā slodze – cilvēka tiešās vai netiešās darbības ietekme gan uz dabu kopumā, gan arī uz atsevišķiem tās elementiem

Infrastruktūra - teritoriālās struktūras sastāvdaļa, kuru veido transporta, sakaru, enerģētikas, ūdenssaimniecības un citu tīklu, objektu sistēmas - to izkārtojums kādā teritorijā.

Monitorings – ekosistēmas, vides vai sugas stāvokļa novērtēšanas, kontroles, analīzes un prognozēšanas instruments

Kopsavilkums

Dabas liegums “Rožu purvs” atrodas Austrumlatvijas zemienē, Sēlijas paugurvalnī, Salas novada Salas un Sēlpils pagastos.

Dabas liegums izveidots 1987. gadā kā augstā purva liegums ar mērķi saglabāt nepārveidotas dabiskās purva ekosistēmas un savdabīgās purva ainavas. Dokumentos minētā platība - 876 ha.

2004. gadā, veidojot vienotu Eiropas Savienības aizsargājamo dabas teritoriju tīklu *Natura 2000*, dabas liegums tika paplašināts, iekļaujot tajā visu augstā purva biotopu kompleksu.

Lieguma paplašināšanas gaitā ir radušās neprecizitātes kartogrāfiskajos materiālos, kā rezultātā lieguma platība un robežas dažādos dokumentos līdz šim ir noteikta dažāda. Plāna izstrādes laikā, balstoties uz dabas vērtību izplatību un analizējot pieejamos materiālus, ir izstrādāta zinātniski noteikta, saskaņota lieguma robeža (skat. sadaļu 4.3. Robežshēma ar robežpunktu koordinātām). Dabas lieguma platība ir 1010.2 ha.

Lieguma teritoriju aizņem meža zemes – meži un purvi. Liegums 100% apmērā atrodas valsts īpašumā un tā tiesiskais valdītājs ir a/s „Latvijas Valsts meži” Dienvidlatgales mežsaimniecība.

Liegums ietver vērtīgu augstā purva biotopu kompleksu ar pārejas purva un purvainu mežu elementiem. Centrā atrodas izcilas kvalitātes neskarts augstais purvs ar purva ezeriņiem, lāmām un ieplakām. Perifēro daļu veido dažādas kvalitātes mežaudzes – galvenokārt purvaini meži, kas attīstījušies gan dabisku apstākļu dēļ, gan antropogēnās darbības – meliorācijas grāvju susinošās ietekmes rezultātā. Te atrodas arī melnalkšņu staignāji un veci boreālie meži ar purva avotiem un dzelzi saturošiem avoksnājiem.

Liegumā mājā daudz reti un aizsargājami putni – purva atklātajā daļā ligzdo dzeltenais tārtiņš, purva tilbīte, dzērve uc purva putni, savukārt purva malās, netraucētajās mežaudzēs - melnais stārķis, zivjērglis, mazais ērglis.

ES nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju *Natura 2000* tīklā „Rožu purvs” iekļauts ar C kategoriju, kas nozīmē, ka teritorija noteikta gan īpaši aizsargājamo sugu (putnu), gan īpaši aizsargājamo biotopu saglabāšanai.

Rožu purvs ir nozīmīga teritorija augsto purvu un purvainu mežu aizsardzībai. Liegumā konstatēti 9 Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi:

- 7110* *Neskarti augstie purvi* – 428 ha
- 91D0* *Purvaini meži* - 338.9 ha
- 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama dabiskā atjaunošanās* - 144.6 ha
- 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas* – 68,6 ha
- 7150 *Ieplakas purvos*
- 9080* *Melnalkšņu staignāji*
- 7160 *Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi, uc.*

Apkopojot plāna izstrādes laikā iegūto informāciju, secināts, ka lieguma galvenās dabas vērtības ir īpaši aizsargājamie purva biotopi un retās un aizsargājamās putnu sugas, kas apliecina lieguma izveidošanas mērķu pareizību. Pārējiem dabas aizsardzības subjektiem netiek piešķirta tik liela nozīme, un to aizsardzība tiks nodrošināta, ja tiks nodrošināts purva biotopu kompleksa atjaunošana un saglabāšana.

Dabas liegumā konstatētas 30 Latvijā īpaši aizsargājamās sugas: 5 augu sugas, 7 zīdītāju sugas, 15 putnu sugas, 3 bezmugurkaulnieku sugas. Visas 15 konstatētās putnu sugas ir EP Putnu Direktīvas I pielikuma sugas.

Teritorijas apsaimniekošanas ideālais jeb ilgtermiņa mērķis ir saglabāt Rožu purva augstā purva biotopu kompleksu ar atjaunotu, optimālu hidroloģisko režīmu un nodrošināt labvēlīgu aizsardzības statusu aizsargājamo un tipisko purva augu un dzīvnieku sugu populācijām, īpaši putnu faunai.

Galvenais teritoriju ietekmējošais faktors ir pagājušā gadsimta otrajā pusē uzsāktā purva nosusināšana – teritorijas D, DR un R malās izveidotais meliorācijas grāvju tīkls, kas joprojām funkcionē un novada ūdeņus no purva. Gandrīz visā Rožu purvā dažādās pakāpēs konstatētas biotopa degradācijas pazīmes agrāk veiktās hidromeliorācijas ietekmē, bet īpaši degradēti ir grāvju tuvumā esošie purva biotopi, kas pakāpeniski aizaug ar purvainu mežu. Lieguma malās augstais purvs ir zaudējis savu izcilo kvalitāti.

Lai atjaunotu purva dabisko hidroloģisko režīmu un mazinātu mākslīgi ierīkoto grāvju susinošo ietekmi uz purvu, plānots veikt svarīgāko apsaimniekošanas pasākumu - purva restaurēšanu, izveidojot dambju sistēmas no 59 kūdras dambjiem uz grāvjiem, kas novada ūdeņus no purva. Dambju būve plānota 138 ha platībā, purva hidroloģiskā režīma izmaiņas sagaidāmas 235 ha platībā.

Lai nodrošinātu sociāli ekonomisko un dabas aizsardzības interešu saskaņošanu, netiek plānots būvēt dambjus uz robežgrāvjiem. Ārpus dabas lieguma esošajās valsts meža teritorijās D un DR virzienā nesen ir veikta meliorācijas grāvju tīrīšana ar mērķi attīstīt saimnieciskās mežaudzes. Grāvju dambēšana lieguma teritorijā nodrošinās atmosfēras nokrišņu aizturēšanu purvā un samazinās ūdens noteci uz meža teritorijām ārpus lieguma, līdz ar to attīrītie novadgrāvji būs mazāk noslogoti un saimnieciskie meži – sausāki.

Netiek paredzēts dambēt grāvjus, kas stiepjas gar lieguma robežu, lai netraucētu saimniecisko darbību a/s LVM Dienvidlatgales mežsaimniecības apsaimniekotajos mežos ārpus dabas lieguma. Nepieciešamības gadījumā ir pieļaujama robežgrāvju tīrīšana.

Plāns paredzēts laika posmam no 2011. līdz 2026. gadam. Plānā definēti teritorijas īstermiņa mērķi, kas sadalīti 4 grupās:

- Administratīvie un institucionālie mērķi
- Dabas vērtību saglabāšana
- Zinātniskā izpēte un monitorings
- Sabiedrības informēšana un infrastruktūras izveide.

Tā kā dabas aizsardzības plāns tiek izstrādāts Eiropas Padomes LIFE+ fonda projekta 08NAT/LV/000449 „Augstā purva biotopu atjaunošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā” ietvaros, virkne plānotie pasākumi, t.sk. dambju būve, informējošais buklets, informācijas stends, izglītojošie semināri, filmas uzņemšana, hidroloģiskais un veģetācijas monitorings, uc. tiks finansēti no EP LIFE+ finanšu instrumenta.

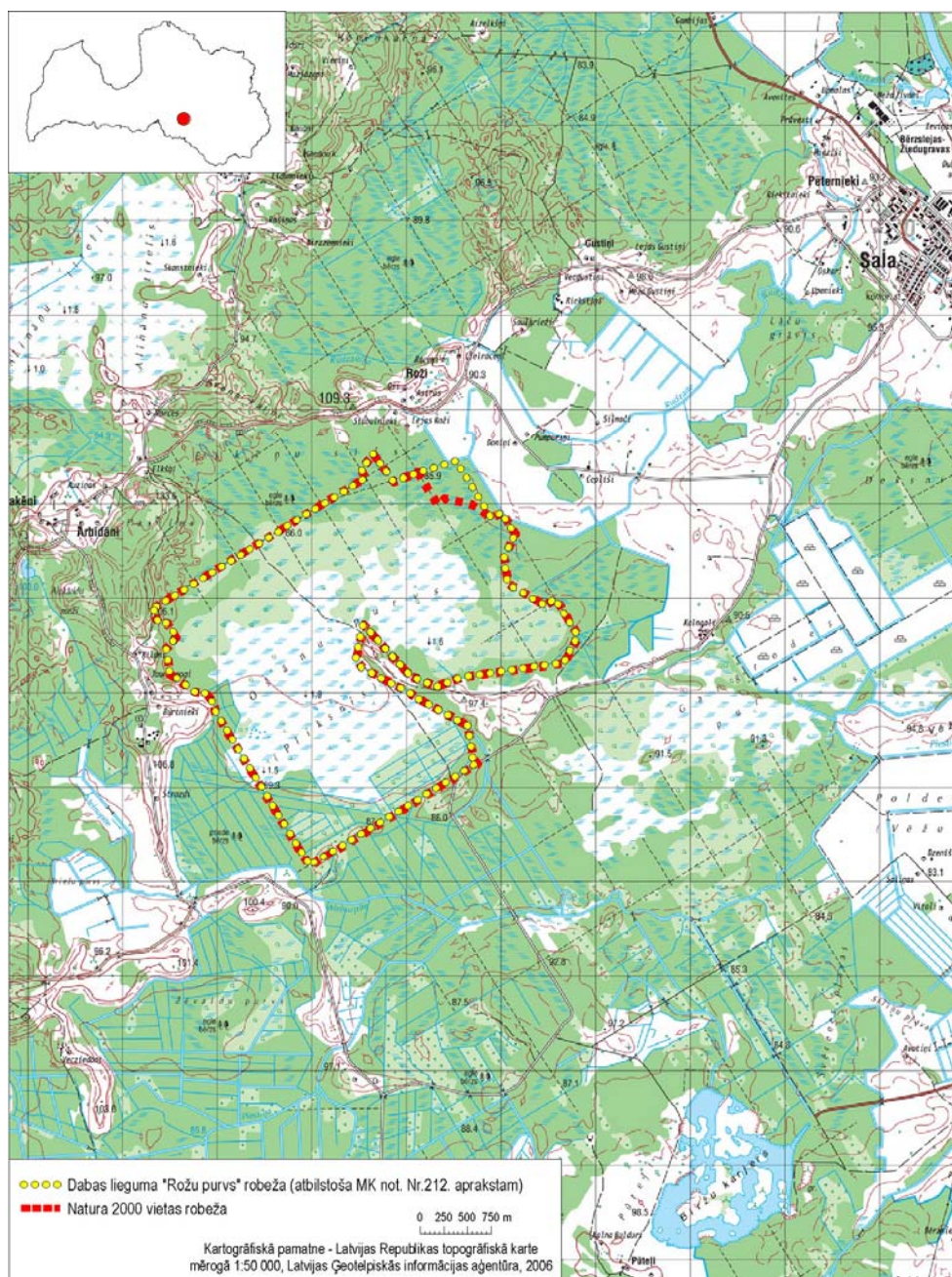
Dabas lieguma ilgtermiņa un īstermiņa mērķu sasniegšanai dabas liegumā funkcionālais zonējums nav nepieciešams. Dabas vērtību saglabāšanai piemērots ir dabas lieguma režīms visā teritorijā, pārveidots atbilstoši Rožu purvam. Priekšlikumi dabas lieguma režīmam doti Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektā, sadaļā 5.2. Šajā noteikumu projektā svītrotas darbības no MK noteikumos Nr.264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” minētajām, kas nav aktuālas dabas liegumā „Rožu purvs”, kā arī minētas citas atļautās un aizliegtās darbības, kas nepieciešamas dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas mērķu sasniegšanai.

Plāns izstrādāts saskaņā ar MK noteikumu Nr.686 „Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” prasībām. Uzsākot plāna izstrādi, tika izveidota uzraudzības grupa, kurā ir pārstāvji no iesaistītajām valsts un pašvaldības institūcijām: Salas novada Domes, Dabas aizsardzības pārvaldes, Valsts meža dienesta Sēlijas Virsmežniecības, Valsts Vides dienesta Daugavpils reģionālās vides pārvaldes, a/s Latvijas Valsts meži Dienvidlatgales mežsaimniecības. Informatīvā sanāksme notika 21.06.2010., uzraudzības grupas sanāksmes- 17.09.2010., 10.12.2010., 16.02.2011., sabiedriskās apspriešanas sanāksme 14.01.2011. Plāns saskaņots Salas novada Domē ar lēmumu Nr.1/26.01.2011.

Satura rādītājs

I Teritorijas apraksts	9
1.1. Vispārēja informācija par teritoriju	9
1.1.1. Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas, platība	9
1.1.2. Zemes īpašuma formas un zemes lietošanas veidi lieguma teritorijā	9
1.1.3. Pašvaldību teritorijas plānojumos noteiktā plānotā lieguma teritorijas izmantošana	9
1.1.4. Esošais teritorijas funkcionālais zonējums	11
1.1.5. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	11
1.1.6. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums	11
1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība lieguma teritorijā	13
1.1.8. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju	13
1.2. Normatīvo aktu normas, kas tieši attiecas uz teritoriju	13
1.2.1. Latvijas likumdošana	13
1.2.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās prasības	18
1.2.3. Teritorijas plānošanas dokumenti	20
1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums	21
1.3.1. Klimats	21
1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija	22
1.3.3. Purva veidošanās un attīstība	23
1.3.4. Rožu purva nogulumu palinoloģiskie pētījumi	24
1.3.5. Augšnes	27
1.3.6. Hidroloģija	28
1.4. Teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas raksturojums	33
1.4.1. Iedzīvotāji	33
1.4.2. Teritorijas izmantošanas veidi	33
1.4.3. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju	33
II Teritorijas novērtējums	34
2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori	34
2.2. Dabas lieguma ainaviskais novērtējums	34
2.3. Biotopi	35
2.3.1. Mežu biotopi	35
2.3.2. Purvi	41
2.4. Sugas	48
2.4.1. Augi	48
2.4.2. Putni	52
2.4.3. Bezmugurkaulnieki	63
2.4.4. Abinieki un rāpuļi	67
2.4.5. Zīdītāji	68
2.5. Aizsargājamo vērtību apkopojums, negatīvo faktoru ietekme	72
III Teritorijas saglabāšanas mērķi	76
3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi	76
3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi	76
IV Apsaimniekošanas pasākumi un funkcionālais zonējums	77
4.1. Apsaimniekošanas pasākumi	77
4.2. Dabas lieguma funkcionālais zonējums	89
4.3. Dabas lieguma robežshēma un robežpunktu koordinātas	89
V Plāna ieviešana un atjaunošana	91
5.1. Priekšlikumi par nepieciešamajiem grozījumiem Salas novada teritorijas plānojumā	91
5.2. DL „Rožu purvs” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts	91
Literatūras saraksts	98
Pielikumi	101

Dabas lieguma „Rožu purvs” dabas aizsardzības plāns 2011. gads

1.attēls. Dabas lieguma „Rožu purvs” atrašanās vieta

I Teritorijas apraksts

1.1. Vispārēja informācija par teritoriju

1.1.1. Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas, platība

Dabas liegums “Rožu purvs”, saukts arī par Ošānu purvu vai Pliksni, atrodas Austrumlatvijas zemienē, Sēlijas pagurvalnī, pēc Latvijas administratīvi teritoriālā iedalījuma – Salas novada Salas un Sēlpils pagastos (bijušajā Jēkabpils rajonā) (1.attēls).

Dabas liegums izveidots 1987. gadā ar Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumu Nr. 107 (10.04.1987.) kā augstā purva liegums. Dokumentos minētā platība - 876 ha.

2003.- 2004. gadā, veidojot vienotu Eiropas Savienības aizsargājamo dabas teritoriju tīklu *Natura 2000*, dabas liegums tika paplašināts, iekļaujot tajā visu augstā purva biotopu kompleksu. Lieguma paplašināšanas gaitā ir radušās neprecizitātes kartogrāfiskajos materiālos, kā rezultātā lieguma platība un robeža dažādos dokumentos noteikta dažāda.

Atbilstoši Ministru Kabineta noteikumu Nr. 212 „Noteikumi par dabas liegumiem”, 15.06.1999., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 04.07.2009., 81. pielikumā dotajam robežu aprakstam dabas lieguma kopējā platība ir **1010.2 ha**. Šo noteikumu kartogrāfiskā shēma neatbilst robežu aprakstam, tajā attēlotā teritorijas platība ir lielāka, nekā zinātniski noteiktā dabas lieguma platība un to nepieciešams labot (zinātniski noteikta, precīza robežshēma ar robežpunktu koordinātām dota 4.3. sadaļā).

Kopš 2004. gada dabas liegums iekļauts *Natura 2000* teritoriju tīklā. *Natura 2000* teritoriju datu bāzes ĢIS slānī attēlotā dabas lieguma robeža neatbilst ne Ministru Kabineta noteikumos Nr. 212 dotajam aprakstam, ne kartogrāfiskai shēmai. Saskaņā ar *Natura 2000* datu bāzes informāciju, šīs teritorijas platība ir **991 ha**, kas arī ir precizējama pēc 4.3. sadaļā dotajām robežpunktu koordinātām.

Dabas liegums ietver Rožu purvu ar apkārtējo mežu apaugumu. Lieguma tuvumā atrodas dažas mājvietas. Kopumā apkārtējā pagasta teritorija ir purvainā – Rožu purva tiešā tuvumā atrodas dabas liegums „Gargrodes purvs”, pagasta teritorijā vēl ir dabas liegumi „Melnais purvs” un „Slapjo salu purvs”, kas visi ir iekļauti *Natura 2000* teritoriju tīklā, kā arī Alinānu purvs, Zēvaldu, purvs, Briežu purvs, Vēžu purvs uc. Kopā Salas pagasta teritorijā purvi aizņem 9,2 % platības.

Rožu purvs atrodas 5 km uz DR no Salas. Salas pagasta teritorijas plānošanas dokumentos norādīts, ka Salas pagastā ietilpst 876 ha no dabas lieguma, pārējā lieguma platība - Sēlpils pagastā. Taču, balstoties uz kadastru tīkla datiem, plāna izstrādes laikā precizēts, ka Salas pagastā ietilpst 721,9 ha, bet Sēlpils pagastā - 288.3 ha dabas lieguma teritorijas.

Lieguma vidējā koordināta Latvijas koordinātu sistēmā (LKS-92) X-602476, Y-259455.

1.1.2. Zemes īpašuma formas un zemes lietošanas veidi lieguma teritorijā

Lieguma teritoriju aizņem meža zeme (meži, lauces, purvi, kvartālstigas). Liegums 100% apmērā atrodas valsts īpašumā un tā tiesiskais valdītājs ir a/s „Latvijas Valsts meži” Dienvidlatgales mežsaimniecība.

1.1.3. Pašvaldību teritorijas plānojumos noteiktā plānotā lieguma teritorijas izmantošana

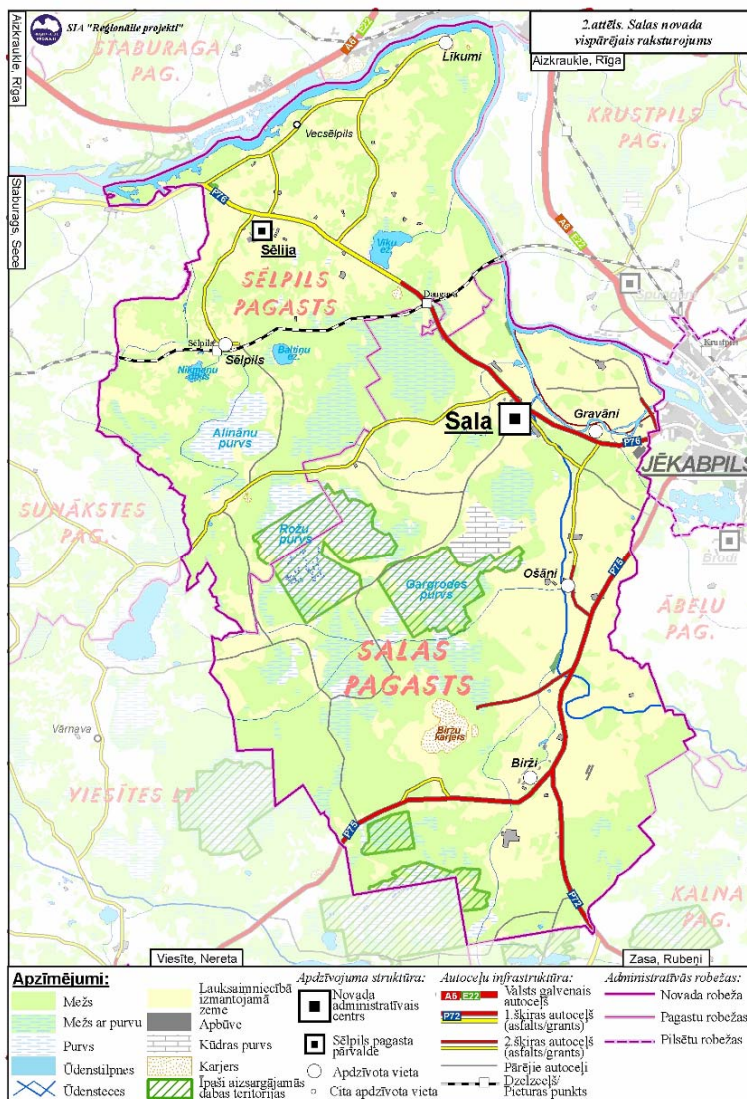
Salas pagasta teritorijas plānojumā, kas apstiprināts ar Salas pagasta padomes 2007.gada 25.oktobra sēdes lēmumu (protokols Nr.14, 10.§) ir attēlots dabas liegums „Rožu purvs”.

Dabas lieguma „Rožu purvs” dabas aizsardzības plāns 2011. gads

Lieguma teritorijas plānotā (atļautā) izmantošana ir noteikta atbilstoši teritorijas pašreizējai izmantošanai – īpaši aizsargājamā dabas teritorija *Natura 2000*, pēc lietošanas veida - meža teritorija. Teritorijas plānojumā Rožu purvam noteikta 50 m plata aizsargjosla.

Sēlpils pagasta teritorijas plānojumā (2008. - 2020. gadam), kas apstiprināts ar Sēlpils pagasta padomes 11.11.2008. lēmumu Nr. 23.1., kļūdaini norādīts, ka dabas liegums „Rožu purvs” atrodas tikai Salas pagasta teritorijā, bet Sēlpils pagasta teritorijā neatrodas - „Ošānu (Rožu) purvā, kurš plešas uz Sēlpils un Salas pagastu robežas, ir izveidots dabas liegums – *Natura 2000* teritorija „Rožu purvs”. Dabas liegums atrodas Salas pagasta teritorijā, taču tā robeža aptuveni 2 km garumā iet pa abu pašvaldību administratīvo robežu.”. Līdz ar to nav veikts plānojuma dokumenta ietekmes uz vidi novērtējums un nav izstrādāts vides pārskats. Tā kā nekāda veida saimnieciskā darbība dabas liegumā nav veikta, tad dabas vērtības šī plānošanas dokumenta trūkums nav ietekmējis.

Salas novadam, kas pēc 2009. gada pašvaldību reformas ietver gan Salas, gan Sēlpils pagastus, saskaņā ar teritoriālās reformas nosacījumiem četru gadu laikā - līdz 2013. gadam ir jāizstrādā (jauns) novada teritorijas plānojums.

2.attēls. Dabas lieguma „Rožu purvs” izvietojums Salas novadā, karte no Salas novada teritorijas plānojuma

1.1.4. Esošais teritorijas funkcionālais zonējums

Līdz šim liegumam nav izstrādāts funkcionālais zonējums.

1.1.5. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Dabas liegums izveidots 1987. gadā ar Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumu Nr. 107 (10.04.1987.) kā augstā purva liegums. Dokumentos minētā platība - 876 ha.

Latvijas PSR Kūdras fondā teritorijas kūdras resursi iekļauti kā Rožu purvs Nr. 3798.

Teritorija tika apsekota projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/*Natura 2000* aizsargājamo teritoriju tīklu” ietvaros 2001.- 2003. gadā un tika konstatēti vairāki ES Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi.

2004. gadā liegums tika iekļauts ES nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju *Natura 2000* tīklā ar C kategoriju, kas nozīmē, ka teritorija noteikta gan īpaši aizsargājamo sugu (putnu), gan īpaši aizsargājamo biotopu saglabāšanai.

Saskaņā ar īpaši aizsargājamo dabas teritoriju reģistru dabas lieguma „Rožu purvs” vietas kods ir LV0506500.

Rožu purvs ir nozīmīga teritorija augsto purvu un purvainu mežu aizsardzībai. Pēc Dabas aizsardzības pārvaldes mājaslapā pieejamās informācijas te konstatēti EP Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi - 7110* *Neskarti augstie purvi*, 91D0* *Purvaini meži* un 9080* *Melnalkšņu staignāji*, 7120 *Degradēti augstie purvi*, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās, 7150 *Ieplakas purvos*.

Lai arī lieguma teritorijā, gan ārpus tās agrāk veikta nosusināšana, liegumā sastopamas plašas atklāta purva platības, kas piemērotas ligzdojošiem bridējputniem. Pēc Dabas aizsardzības pārvaldes datu bāzes informācijas, liegumā konstatētas gan ievērojams skaits EP Putnu direktīvas I pielikuma sugas, gan īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas, piemēram, spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis*, sila ķirzaka *Lacerta agilis* L.. Potenciāli piemēroti biotopi lielo zīdītāju sugām (www.dap.gov.lv).

1.1.6. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums

Dabas liegumā valsts mēroga kultūrvēsturiskas nozīmes objekti neatrodas. Pēc mutiskas informācijas pāri Rožu purvam ZR virzienā kādreiz gājis I Pasaules kara ceļš. Analizējot pieejamo kartogrāfisko materiālu, saskatāmas pat vairāku kara vai ziemas ceļu pārtrauktas vizuālas līnijas.

Ekspedīciju laikā tika atklāts interesants vēsturisks objekts – militāras nozīmes būve – bunkurs, kas atrodas 59. kvartāla 7. nogabalā, koordinātas: X= 600533; Y=6259783. Netālu atrodas kara laika tranšejas, kas stiepjas pa 3. un 4. nogabalā esošo pauguru. Tranšejas ir arī 72. kvartāla 9. nogabalā.

Pēc Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas speciālista Arņa Āboltiņa skaidrojuma, attēlos redzamā fortifikācijas būve un tās fragmenti liecina par tās saistību ar I Pasaules kara un, iespējams, nacionālo partizānu darbību Sēlijā pēc II Pasaules kara. I Pasaules kara gaitā 1915. gada oktobrī Latvijas teritorijā Austrumu frontes līnija nostabilizējās un ar nelielām izmaiņām pastāvēja līdz 1917. gada vasarai, un tai bija izteikts pozīciju kara raksturs. Minētā fortifikācijas būve ir I Pasaules kara laika Vācijas armijas betona bunkurs - ložmetēju ligzda, par ko liecina taisnstūra izcīlnī betona javā iespiestais teksts „ER BAU I // 1. M.G.K 129.”, ko varētu skaidrot kā 129. kājnieku pulka 1. ložmetēju rota. Jāatzīmē, ka 7 km uz DR no Rožu purva atrodas vācu karavīru kapsēta „Selburg – Forsterei” (Viesītes novads, Vārnavas – Salas ceļa

kreisajā pusē, ~ 3 km uz ZA no Sunākstes baznīcas), kurā apbedīti 1915. – 1917. gadā krieviskie 129. kājnieku pulka (I. R. 129) karavīri.

Bunkura kopskats

Oriģinālais uzraksts uz bunkura

Divgalu krusts

Stilizēts austras koks

3. attēls. I Pasaules kara laika militārs objekts – bunkurs 59. kv. 7. nogabalā. Foto: R.Sniedze.

Militāras nozīmes uzrakstam abās pusēs atrodas acīmredzami vēlākā laikā iekalti simboli: divgalu krusts un stilizēts austras koks, zem uzraksta saskatāmi iekaltu burtu fragmenti. Iekaltās zīmes saistītas ar Lietuvas valsts simboliem: divgalu krusts ir Lietuvas Republikas ģerboņa elements, bet austras koka zīme bija Lietuvas atmodas organizācijas „Sajūdis” emblēmā. Iespējams, ka atklāto bunkuru izmantojuši Lietuvas nacionālie partizāni, kuri kopā ar Latvijas nacionālajiem partizāniem Sēlijā darbojās no 1944. gada rudens līdz pat 1956. gadam. Iespējams, ka iekaltos simbolus un burtus „atstājis” kāds Lietuvas vēstures „fans”.

Domājams, ka redzamā atvere ir bunkura ieejas durvju augšējā daļa. Bunkura pretējā pusē jābūt ambrazūrai. Sīkāku informāciju varētu iegūt attīrot bunkura ieejas daļu un ambrazūru, kā arī izpētīt iekaltā teksta saistību ar Lietuvu. Iespējams, ka līdzīgas fortifikācijas būves vēl atrodamas līnijā Birži – Rožu purvs – Sēlpils stacija.

1.1.7. Valsts un pašvaldības institūciju funkcijas un atbildība lieguma teritorijā

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas sistēmā esošā Dabas aizsardzības pārvalde realizē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju pārvaldi un organizē un koordinē aizsargājamo teritoriju monitoringu. Dabas aizsardzības pārvaldes Teiču Dabas rezervāta administrācija (no 01.02.2011. – Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālā administrācija) uzrauga dabas lieguma „Rožu purvs” dabas aizsardzības plāna izstrādi un veicina tā ieviešanu pēc apstiprināšanas.

Vides valsts kontroli lieguma aizsardzības un apsaimniekošanas jomā veic Dabas aizsardzības pārvalde un Valsts vides dienesta Daugavpils reģionālā vides pārvalde.

Meža apsaimniekošanas normatīvo aktu ievērošanu kontrolē Valsts meža dienesta Sēlijas virsmežniecība.

Valsts meža zemes apsaimnieko a/s „Latvijas Valsts meži” Dienvidlatgales mežsaimniecība.

1.1.8. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju

Karšu veids	Mērogs	Gads
VMD Sēlpils VM mežaudžu plāns	1:15 000	2006., 2010.
Ortofoto karte, LĢIA		2003., 2007.
Zemes īpašuma karte, VZD		2008.
Latvijas Republikas topogrāfiskā karte, LĢIA	1:50 000	2006.
Latvijas topogrāfiskā karte, Latvijas Armijas štāba Ģeodēzijas – Topogrāfijas daļa	1:75 000	1928.

1.2. Normatīvo aktu normas, kas tieši attiecas uz teritoriju

1.2.1. Latvijas likumdošana

Vides aizsardzības likuma, 02.11.2006., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 12.06.2009., mērķis ir veicināt ilgtspējīgu attīstību vides aizsardzības jomā, kā arī radīt un nodrošinot efektīvu vides aizsardzības sistēmu. Tās uzdevumi ir saglabāt, aizsargāt un uzlabot vides kvalitāti, saglabāt bioloģisko daudzveidību, veicināt dabas resursu un enerģijas ilgtspējīgu izmantošanu, nodrošināt sabiedrības līdzdalību ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā, kā arī nodrošināt sabiedrībai iespēju brīvi saņemt vides informāciju.

Likums piemērojams jomās, kas saistītas ar lieguma kontroli valsts vides aizsardzības jomā un resursu izmantošanu, iedzīvotāju tiesībām un pienākumiem vides aizsardzības jomā.

„Noteikumi par preventīvajiem un sanācijas pasākumiem un kārtību, kādā novērtējams kaitējums videi un aprēķināmas preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas” MK noteikumi Nr.281, 24.04.2007., izdoti saskaņā ar Vides aizsardzības likuma 27.panta trešās daļas 5.punktu, 28.panta sesto daļu, 31.panta trīspadsmito daļu un 34.panta otro daļu un Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4.panta 3.punktu. Nosaka tieša kaitējuma draudu gadījumus, kuros Valsts vides dienests organizē preventīvos pasākumus; kārtību, kādā tieša kaitējuma draudu gadījumā Valsts vides dienests organizē preventīvos pasākumus; sanācijas mērķus un metodes, kuras izmanto, ja ir nodarīts kaitējums videi; kārtību, kādā nosaka un veic sanācijas pasākumus, ja ir nodarīts kaitējums videi; kārtību, kādā novērtē kaitējumu videi un aprēķina preventīvo, neatliekamo un sanācijas pasākumu izmaksas; kārtību, kādā Valsts vides dienests un operatori sniedz informāciju Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūrai

par gadījumiem, kad radušies tieša kaitējuma draudi vai radies kaitējums videi; zaudējumu atlīdzināšanu par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu.

Likums par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, 02.03.1993., ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 18.06.2009., definē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju sistēmas pamatprincipus, to veidošanas kārtību un pastāvēšanas nodrošinājumu, pārvaldes, stāvokļa kontroles un uzskaites kārtību, kā arī valsts, starptautisko, reģionālo un privāto interešu savienojamību ĪADT izveidošanā, saglabāšanā, uzturēšanā un aizsardzībā. Likums nosaka, ka “Dabas liegumi ir cilvēka darbības mazpārveidotas vai dažādā pakāpē pārveidotas dabas teritorijas, kas ietver īpaši aizsargājamo savvaļas augu un dzīvnieku sugu dzīvotnes un īpaši aizsargājamus biotopus”. Dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts saskaņā ar likuma 18.pantu.

Likuma pielikums „Latvijas *Natura 2000* – Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju saraksts” nosaka, ka dabas liegums “Rožu purvs” (LV0506500) ir iekļauts šo teritoriju skaitā atbilstoši C kategorijai, kas nozīmē, ka, teritorija ir noteikta gan īpaši aizsargājamo sugu, gan īpaši aizsargājamo biotopu saglabāšanai, t.i.- atbilstoši EP direktīvai Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību” (92/43EEK).

„Noteikumi par dabas liegumiem” MK noteikumi Nr.212, 15.06.1999., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 04.07.2009., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 13.panta otro daļu. Ar 81.pielikumu noteiktas dabas lieguma „Rožu purvs” ārējās robežas. Plāna izstrādes laikā konstatēts, ka MK noteikumu 81. pielikumā dabas lieguma „Rožu purvs” robežu apraksts nesaskan ar attēloto shēmu. Lai labotu šo neprecizitāti, kartogrāfiskajā shēmā nepieciešams veikt izmaiņas atbilstoši robežu aprakstam. Plāna izstrādes laikā precizētās, zinātniski pamatotās dabas lieguma robežpunktu koordinātes un robežshēma dotas 4.3. sadaļā.

„Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” MK noteikumi Nr.264, 16.03.2010., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 14.panta otro daļu un 16.pantu, nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamos un aizliegtos darbības veidus aizsargājamās teritorijās, kā arī aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izveidošanas kārtību. Noteikumi ir spēkā attiecībā uz dabas liegumu „Rožu purvs”, kamēr nav izstrādāti un apstiprināti Ministru Kabinetā dabas lieguma „Rožu purvs” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi.

„Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi” MK noteikumi Nr. 45, 30.01.2001., ar grozījumiem 31.05.2005. Saskaņā ar noteikumu I. Daļas prasībām, definēta mikroliegumu noteikšanas, izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas kārtību. Ja mikroliegums tiek izveidots kādā no īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, papildus šajos noteikumos noteiktajām tiesību normām ir piemērojamas normas, kas noteiktas īpaši aizsargājamai dabas teritorijai.

Dabas liegumā „Rožu purvs” konstatētas 8 sugas, kuru aizsardzībai var veidot mikroliegumu atbilstoši šo noteikumu prasībām.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību” MK noteikumi Nr.686, 09.10.2007., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 27.01.2009., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 18. panta trešo daļu, nosaka īpaši aizsargājamās dabas teritorijas dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes kārtību. Dabas aizsardzības plāns dabas liegumam „Rožu purvs” ir izstrādāts saskaņā ar šiem noteikumiem.

„Noteikumi par Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) izveidošanas kritērijiem Latvijā” MK noteikumi Nr.199, 28.05.2002., ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 29.12.2009., izdoti saskaņā ar likuma “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 43.panta otro daļu) nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) izveidošanai Latvijā.

„Noteikumi par kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) tīklam, to piemērošanas kārtību un prasībām ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai” MK noteikumi Nr.594, 18.07.2006., izdoti saskaņā ar likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 44.panta otro daļu. Nosaka kritērijus, pēc kuriem jāveic kompensējošie pasākumi Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*) tīklam, kompensējošo pasākumu piemērošanas kārtību un prasības ilgtermiņa monitoringa plāna izstrādei un ieviešanai.

„Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*)” MK noteikumi Nr.455, 06.06.2006., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 27.11.2009., izdoti saskaņā ar likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4.¹ panta otro daļu, 19.panta ceturto daļu un 23.⁵ panta 7.² daļu un likuma „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” 44.panta ceturto daļu. Nosaka, kā novērtējama to paredzēto darbību ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (*Natura 2000*), kuru īstenošanai nav jāveic ietekmes uz vidi novērtējums, ziņojuma par kompensējošo pasākumu piemērošanu saturu un kārtību, kādā ziņojumu nosūta Eiropas Komisijai, kā arī kārtību, kādā sagatavo informatīvo ziņojumu par paredzēto darbību vai plānošanas dokumenta īstenošanu un iesniedz to Ministru kabinetā lēmuma pieņemšanai.

Sugu un biotopu aizsardzības likums 16.03.2000., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 12.06.2009. veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu Latvijā, saglabājot Latvijai raksturīgo faunu, floru un biotopus, regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu atbilstoši ekonomiskajiem un sociālajiem priekšnoteikumiem, kultūrvēsturiskajām tradīcijām, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums definē valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, nosaka nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” MK noteikumi Nr.396, 14.11.2000., ar grozījumiem 27.07.2004., izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4.panta 1.punktu nosaka īpaši aizsargājamo sugu sarakstu (1.pielikums) un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu (2.pielikums). Dabas lieguma „Rožu purvs” teritorijā ir konstatētas 30 īpaši aizsargājamās sugas, kas atbilst šo noteikumu kritērijiem.

„Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu” MK noteikumi Nr.421, 05.12.2000., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 27.01.2009., izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4.panta 2.punktu, nosaka īpaši aizsargājamo biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi. Dabas lieguma „Rožu purvs” teritorijā ir konstatēti 4 īpaši aizsargājamie biotopi, kas atbilst šo noteikumu kritērijiem.

„Noteikumi par Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu” MK noteikumi Nr.153, 21.02.2006., izdoti saskaņā ar Sugu un biotopu aizsardzības likuma 4.panta 7.punktu, nosaka Latvijā sastopamo Eiropas Savienības prioritāro sugu un biotopu sarakstu. Dabas liegumā „Rožu purvs” ir konstatēti 5 ES prioritāri aizsargājami biotopi.

"Noteikumi par to Eiropas Kopienā nozīmīgu dzīvnieku un augu sugu sarakstu, kurām nepieciešama aizsardzība, un to dzīvnieku un augu sugu indivīdu sarakstu, kuru ieguvei savvaļā var piemērot ierobežotas izmantošanas nosacījumus" MK noteikumi Nr.1055, 15.09.2009. Dabas lieguma „Rožu purvs” teritorijā ir konstatētas 10 sugas, kas atbilst šo noteikumu kritērijiem.

Metodika „Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājamie biotopi Latvijā”, kas apstiprināta ar Vides ministra 2010. gada 15. marta rīkojumu Nr. 93. Saskaņā ar šo metodiku noteikti un kartēti ES nozīmes biotopi dabas lieguma teritorijā.

Likums Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos 30.06.2005., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 12.06.2009., definē kompensāciju piešķiršanu, nosaka atlīdzības apmēra novērtēšanu un atlīdzības piešķiršanas kārtību, kā arī regulē zemes maiņas procesu. Atlīdzību izmaksa paredzēta privāto mežu īpašniekiem, bet dabas liegumā tādu nav.

„Kārtība, kādā novērtē atlīdzības apmēru par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, kā arī izmaksā un reģistrē atlīdzību” MK noteikumi Nr.219, 21.03.2006., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 28.07.2008., izdoti saskaņā ar likuma „Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos” 10. panta trešo daļu un 11. panta trešo daļu. Nosaka, kā novērtē atlīdzības apmēru par saimnieciskās darbības ierobežojumiem īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un mikroliegumos, un atlīdzības novērtēšanas metodiku, kā arī atlīdzības izmaksas, to reģistrācijas kārtību un termiņus.

Meža likums 24.02.2000., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 14.11.2008., likuma mērķis ir regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

“Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā” MK noteikumi Nr.189, 08.05.2001., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 17.05.2005., izdoti saskaņā ar Meža likuma 13.pantu un 37.panta pirmo daļu. Nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā, galvenajā un kopšanas cirtē, kā arī saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā.

“Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs” MK noteikumi Nr.892, 31.10.2006., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 19.09.2009., izdoti saskaņā ar Meža likuma 13.pantu. Nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību, koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

„Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtējās situācijas izsludināšanu mežā”, MK noteikumi Nr.421 pieņemti 10.06.2008., izdoti saskaņā ar Meža likuma 28.pantu nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā. Šie noteikumi attiecas arī uz īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, ja individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos nav noteikts citādi.

Meliorācijas likums 14.01.2010., ar grozījumiem, kas izdarīti līdz 03.06.2010., nosaka meliorācijas sistēmu pārvaldes, uzskaites, ekspluatācijas un uzturēšanas pamatnostādnes, kā arī meliorācijas finansēšanas kārtību valstī. Šī likuma 21.pants nosaka, ka meliorācijas sistēmas

a/s “Latvijas Valsts meži” valdījumā nodotajā valsts meža zemē ekspluatē un uztur attiecīgi a/s “Latvijas Valsts meži”, izņemot valsts nozīmes meliorācijas sistēmas.

„Meliorācijas kadastra noteikumi” MK noteikumi Nr. 623, 13.07.2010., nosaka meliorācijas sistēmu reģistrēšanas un uzskaites kārtību un kārtību un kārtību kādā veidā meliorācijas sistēmas var izņemt no Meliorācijas kadastra.

“Meliorācijas sistēmas ekspluatācijas un uzturēšanas noteikumi” MK noteikumi Nr. 714, 03.08.2010. Šie noteikumi nosaka prasības, kādas zemes īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam jāievēro valsts, valsts nozīmes, pašvaldības, koplietošanas vai viena īpašuma meliorācijas sistēmu izmantošanā, kopšanā un saglabāšanā.

„Meliorācijas sistēmu un hidrotehnisko būvju būvniecības kārtība” MK noteikumi Nr.261, 16.03.2010. Noteikumi nosaka īpašu būvniecības procesa kārtību meliorācijas sistēmām un hidrotehniskajām būvēm. Šo noteikumu 5.punkts nosaka, ka „Būvniecības vai būves nojaukšanas iesniegums—uzskaites karte, būvprojekts un būvatļauja nav nepieciešama, ja pēc būvdarbu apjoma un būvvieta saskaņošanas būvvaldē viena zemes īpašuma robežās veic aizsprostu izveidi uz atsevišķiem sekliem (līdz 1,2 m) susinātājgrāvjiem vai kontūrgrāvjiem ūdens noteces aizturēšanai purvos un palieņu plāvās, ja to izveide paredzēta īpaši aizsargājamās dabas teritorijas individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos un ja būves apjoms un būvvieta papildus saskaņota ar Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi, Valsts meža dienesta virsmežniecību (darbībai, kas plānota meža zemēs) un meliorācijas sistēmas īpašnieku vai tiesisko valdītāju”. saskaņā ar šo noteikumu 6.punktu „nekustamā īpašuma īpašnieks, nomnieks, lietotājs vai tā pilnvarota persona (projekta vadītājs) iesniedz būvvaldē zemes robežu plāna un, ja zeme ir meliorēta, zemes īpašuma meliorācijas pases datu izkopējumu divos eksemplāros (dokumenta eksemplāru skaits un to identiskums nav attiecināms uz dokumentiem elektroniskā formā) ar iezīmētām būvju atrašanās vietām un pierakstītiem galvenajiem parametriem (garums, platums, dziļums). Būvvalde būvniecības ieceri saskaņo vai sniedz rakstiski pamatotu atteikumu saskaņot būvniecības ieceri, ja tā neatbilst būvniecību regulējošo normatīvo aktu prasībām”.

Medību likums 08.07.2003., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 14.06.2007., nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā. Nosaka arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos ĪADT. Dabas lieguma „Rožu purvs” teritorijā medības ir atļautas.

“Medību noteikumi” MK noteikumi Nr.760, 23.12.2003., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 28.04.2008., nosaka medijamo dzīvnieku sugas, to medību termiņus, medību pieteikšanas kārtību un norises dokumentēšanas kārtību. Medības ĪADT nosaka šie noteikumi, ĪADT vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti. Dabas lieguma „Rožu purvs” teritorijā medības ir atļautas saskaņā ar šiem noteikumiem.

„Kārtība, kādā zemes lietotājiem nosakāmi zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem” MK noteikumi Nr.778, 20.07.2007. nosaka kārtību, kādā zemes lietotājiem nosakāmi zaudējumu apmēri, kas saistīti ar īpaši aizsargājamo nemedijamo sugu un migrējošo sugu dzīvnieku nodarītiem būtiskiem postījumiem.

Teritorijas plānošanas likuma 22.05.2002., ar grozījumiem, kas apstiprināti līdz 13.11.2008., mērķis ir veicināt ilgtspējīgu un līdzsvarotu attīstību valstī, izmantojot efektīvu teritorijas

plānošanas sistēmu. Saskaņā ar likuma 4.panta 7.daļu viens no Teritorijas plānošanas (likuma) uzdevumiem ir saglabāt dabas un kultūras mantojumu, ainavas un bioloģisko daudzveidību, kā arī paaugstināt kultūrainavas un apdzīvoto vietu kvalitāti.

„Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” MK noteikumi Nr.1148., 06.10.2009., izdoti saskaņā ar Teritorijas plānošanas likuma 7.panta 1.daļas 3.punktu. Nosaka teritorijas plānojuma sastāvdaļas, tā izstrādes un sabiedriskās apspriešanas, spēkā stāšanās, grozīšanas, apturēšanas, likumības izvērtēšanas un ievērošanas pārraudzības kārtību vietējās pašvaldības līmenī. **Salas pagasta teritorijas plānojums** apstiprināts ar Salas pagasta padomes 2007.gada 25.oktobra sēdes lēmumu (protokols Nr.14, 10.§). **Sēlpils pagasta teritorijas plānojumā** (2008. – 2020. gadam) apstiprināts ar Sēlpils pagasta padomes 11.11.2008. lēmumu Nr. 23.1. Pēc pašvaldību reformas, jaunizveidotajiem novadiem 4 gadu laikā jāizstrādā novada teritorijas plānojums.

Likums Par ietekmes uz vidi novērtējumu 30.10.1998. Likumā sniegta ietekmes uz vidi novērtējuma definīcija – procedūra, kas veicama šajā likumā noteiktajā kārtībā, lai novērtētu paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamo ietekmi uz vidi un izstrādātu priekšlikumus nelabvēlīgas ietekmes novēršanai vai samazināšanai vai aizliegtu paredzētās darbības uzsākšanu normatīvajos aktos noteikto prasību pārkāpumu gadījumos. Likuma mērķis: novērst vai samazināt fizisko un juridisko personu paredzēto darbību vai plānošanas dokumentu īstenošanas nelabvēlīgo ietekmi uz vidi. Likumā sniegta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma definīcija – ietekmes uz vidi novērtējums plānošanas dokumentam, kura īstenošana var būtiski ietekmēt vidi.

Noteikumi „Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi” MK noteikumi Nr.87, 17.02.2004. Nosaka kārtību, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi.

Noteikumi „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” MK noteikumi Nr. 157, 23.03.2004. Noteikumi nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums.

Noteikumi „Kārtība, kādā reģionālā vides pārvalde izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai, kurai nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums” MK noteikumi Nr. 91, 17.02.2004. Noteikumi nosaka paredzētās darbības, kurām nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, bet kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi; tehnisko noteikumu saturu; tehnisko noteikumu pieprasīšanas, sagatavošanas un izdošanas kārtību. Tehniskajos noteikumos noteiktas vides aizsardzības prasības paredzētajai darbībai tās norises vietā. Minētās prasības ir saistošas personai, kas veic darbību.

1.2.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās prasības

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998.gada 25.jūnija **Orhūsas konvencija** par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar likumu **„Par 1998.gada 25.jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem”** (18.04.2002.). Tas ir jauna veida starptautisks līgums, kurš sasaista vides tiesības ar cilvēka tiesībām. Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar

vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

Riodežaneiro Konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar **Likumu par 1992.gada 5.jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību** (31.08.1995.). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bonnas Konvencija par migrējošo savvaļas dzīvnieku aizsardzību Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar **Likumu par 1979.gada Bonnas Konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību**, 11.03.1999. puses atzīst migrējošo sugu saglabāšanas nozīmīgumu un šim mērķim lietojamo pasākumu saskaņošanu starp areāla valstīm, un, kur tas iespējams un ir mērķtiecīgi, sevišķu uzmanību veltot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs, kā arī veicot pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

Ar MK noteikumiem Nr.10 „**Noteikumi par līgumu par sikspārņu aizsardzību Eiropā**” (07.01.2003., izdoti saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta pirmās daļas 3.punktu) pieņemtais un apstiprinātais „**Līgums par sikspārņu aizsardzību Eiropā**”, 04.12.1991., nosaka, ka Latvijā ir jāaizliedz sikspārņu apzināta ķeršana, turēšana vai nogalināšana, kā arī jānosaka citi sikspārņu aizsardzības pasākumi.

Bernes Konvencija par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu Latvijā tika pieņemta un apstiprināta ar **Likumu par 1979.gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību**, 17.12.1996. Šīs Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tajā skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām. Dabas liegumā „Rožu purvs” konstatētas 10 sugas, kas atbilst Bernes konvencijas kritērijiem.

Eiropas Padomes Direktīva 79/409/EEK Par savvaļas putnu aizsardzību, 02.04.1979. nosaka, ka dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai regulēt šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Dabas lieguma „Rožu purvs” teritorijā konstatētas 15 Eiropas Padomes Direktīvas 79/409/EEC “Par savvaļas putnu aizsardzību” sugas.

Eiropas Padomes Direktīvas 92/43/EEK Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (21.05.1992.) mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību. Direktīvas paredz, ka katrai dalībvalstij ir jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls *Natura 2000*, kas nodrošinātu direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību. Direktīva nosaka dažādus aizsardzības pasākumus, lai izveidotu stingru augu un dzīvnieku aizsardzības režīmu. Dabas lieguma „Rožu purvs” teritorijā konstatēti 9 biotopi un 10 sugas, kas minēti šīs direktīvas pielikumos.

Eiropas ainavu konvencijas, kas tika pieņemta Florencē, 2000.gada 20.oktobrī, mērķis ir veicināt ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu, kā arī organizēt sadarbību par ainavu jautājumiem Eiropā. Konvencija attiecas uz visām pušu teritorijām un ietver dabiskās, kā arī lauku, urbānās un piepilsētu teritorijas. Tā ietver sauszemes un jūras teritorijas, un iekšējos

ūdeņus. Tā attiecas uz ainavām, kuras var uzskatīt par izcilām, tāpat kā uz ikdienišķām vai degradētām ainavām.

Latvijā ir izstrādāts un 2007.gada 29.martā Saeimā pieņemts **Likums par Eiropas ainavu konvenciju**, ar kuru tā tiek pieņemta un apstiprināta. Konvencijā paredzēto saistību izpildi līdz 2010. gadam koordinēja Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, sākot no 2011. gada – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.

1.2.3. Teritorijas plānošanas dokumenti

Zemgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006.-2026.gadam, apstiprināts ar Zemgales plānošanas reģiona attīstības padomes 16.10.2007. sēdes Nr.11 lēmumu Nr.131, ir ilgtermiņa plānošanas dokuments – 20 gadi, kurā noteiktas plānošanas reģiona teritorijas attīstības iespējas un virzieni. Plānojuma mērķis ir radīt plānošanas reģiona telpisko struktūru, kas nodrošinātu ilgtspēju, pieejamu, kvalitatīvu dzīves un darba vidi. Teritorijas plānojuma vadlīnijas ir ieteikumi rajonu un vietējo pašvaldību attīstības programmu un teritorijas plānojumu izstrādāšanai. Vadlīnijas izstrādātas, ņemot vērā Eiropas Savienības telpiskās attīstības politikas, VASAB mērķus un teritoriju attīstības vadlīnijas, un Zemgales plānošanas reģiona teritorijas plānojuma Telpiskās attīstības perspektīvas sadaļās minētos nosacījumus un aktivitātes. Vispārējās vadlīnijās tiek noteikti plānotie sasniedzamie mērķi un ieteicamā politika, kas jāievēro vietējām un rajonu pašvaldībām, izstrādājot attīstības programmas un teritorijas plānojumus. Tematiskās vadlīnijas katra telpiskās struktūras elementa kontekstā dalās vispārējās vadlīnijās un sasniedzamajos mērķos, ieteiktajos uzdevumos pašvaldībām to teritoriju plānojumu sadaļu izstrādei.

Vispārējās vadlīnijās ir noteikta reģiona attīstības vīzija:

Zemgale – labvēlīgas dzīves vides reģions.

Reģions ar Zemgalei raksturīgo kultūrvidi un ainavu, kur saglabāts līdzsvars starp cilvēku un vidi, reģions ar attīstītu zinātnietilpīgu ekonomiku, ražotnēm un pakalpojumiem ar augstu pievienoto vērtību.

Kā viens no politikas plānošanas principiem ir minēts arī Vides, dabas resursu, dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma ilgtspējīga apsaimniekošana un jaunu kultūras vērtību radīšana.

Reģiona plānojumā dotas arī *Vadlīnijas dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas, aizsardzības un attīstības plānošanai*, kas paredz:

- pašvaldību teritorijas plānojumos paredzēt likumdošanā noteiktās aizsargjoslas kultūrvēsturiskajiem objektiem, lai sekmētu kultūrvēsturiskā mantojuma un dabas ainavu saglabāšanu, atjaunošanu un rekultivāciju;
- veicināt ainavu, kultūras, dabas mantojuma un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu tūrisma attīstībai;
- veicināt informācijas pieejamību par dabas ainavu un kultūrvēsturiskā mantojuma vērtību, to ekonomisko nozīmi, saglabāšanas un uzlabošanas iespējām;
- īpaši aizsargājamo dabas teritoriju plānošanu veikt saskaņā ar izstrādātajiem dabas aizsardzības plāniem un citiem normatīvajiem aktiem.

Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2008.-2014. gadam, apstiprināta ar Zemgales plānošanas reģiona attīstības padomes 16.09.2008. lēmumu Nr.105, ir Zemgales plānošanas reģiona vidēja termiņa -7 gadi, plānošanas dokuments, kas izstrādāts saskaņā ar tā ilgtermiņa plānošanas dokumentu – teritorijas plānojumu 2006.–2026.gadam, kā arī saskaņā ar nacionālajiem plānošanas dokumentiem – Reģionālās politikas pamatnostādnēm un Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam. Programmā ir noteikts stratēģiskais mērķis, attīstības prioritātes un rīcības virzieni laika periodam līdz 2014.gadam. Visas izvirzītās attīstības

prioritātes, rīcības virzieni un risināmie uzdevumi ir ar vienādu nozīmi, reģiona līdzsvarotai attīstībai nepieciešama to savstarpējā integrācija un mijiedarbība ieviešanā.

Programmas 3. prioritātē **Kvalitatīva dzīves vide** ir paredzēti arī ar dabas un kultūrvēsturisko vērtību aizsardzību un apsaimniekošanu saistīti rīcības virzieni un uzdevumi:

Rīcības virziens: *Kultūrvēsturiskā mantojuma un rekreatīvās vides saglabāšana un attīstība.*

Uzdevumi:

- veicināt kultūrvēsturiskā mantojuma un vides saglabāšanu;
- veicināt atpūtai un tūrismam pievilcīgu vietu attīstību, ievērojot esošās tradīcijas,
- saglabājot dabas un kultūras vērtības.

Rīcības virziens: *Vides un dabas resursu ilgtspējīga izmantošana un attīstība.*

Uzdevumi:

- sekmēt kvalitatīvu komunālo pakalpojumu pieejamību un infrastruktūras attīstību;
- sekmēt piesārņojuma samazināšanu apdzīvotās vietās;
- veicināt dabas aizsardzības pasākumu izstrādi un realizāciju (t.i. – veicināt dabas aizsardzības plānu izstrādi un to ieviešanu).

Salas pagasta teritorijas plānojums apstiprināts ar Salas pagasta padomes 2007.gada 25.oktobra sēdes lēmumu (protokols Nr.14, 10.§). Salas pagasta teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi un plānojuma grafiskā daļa izdoti kā pašvaldības saistošie noteikumi Nr.9. Tie nosaka Salas pagasta teritorijas plānoto (atļauto) izmantošanu un apbūves noteikumus. Teritorijas plānojumā ir norādīts dabas liegums „Rožu purvs”, lieguma teritorijas izmantošana paredzēta saskaņā ar MK noteikumiem „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”. Saskaņā ar Aizsargjoslu likumu Rožu purvam paredzēta 50 m aizsargjosla.

Sēlpils pagasta teritorijas plānojumā (2008. – 2020. gadam), kas apstiprināts ar Sēlpils pagasta padomes 11.11.2008. lēmumu Nr. 23.1., kļūdaini norādīts, ka dabas liegums „Rožu purvs” Sēlpils pagasta teritorijā neatrodas, līdz ar to nav veikts plānojuma dokumenta ietekmes uz vidi novērtējums un nav izstrādāts vides pārskats. Tā kā nekāda veida saimnieciskā darbība dabas liegumā nav veikta, tad dabas vērtības šī plānošanas dokumenta trūkums nav ietekmējis.

1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

Dabas lieguma “Rožu purvs” teritorija atrodas pārpurvotā starppauguru ieplakā uz robežas starp Austrumlatvijas zemienes Aknīstes nolaidenuma ziemeļrietumu galu un Augšzemes augstienes Sēlijas paugurvalni rietumos. Teritorijai kopumā raksturīgs viegli viļņots reljefs. Purvs izveidojies aizaugot seklām ūdenstilpēm un pārpurvojoties reljefa pazeminājumiem apgrūtinātās noteces un pārmitro apstākļu dēļ, kas bija labvēlīgi purvu augu izplatībai un kūdras slāņu attīstībai. Purva apkārtni veido pauguru grupas, kas ietver purvu no visām pusēm, izņemot dienviddaļu. Aiz pauguriem atkal atrodas pārmitras pārpurvojušās teritorijas, no kurām daļa ir meliorētas.

1.3.1. Klimats

Dabas lieguma “Rožu purvs” teritorija pēc klimatiskās rajonēšanas atrodas Zemgales līdzenuma klimatiskajā rajonā. Klimata veidošanos nosaka teritorijas atrašanās mērenās joslas mežu zonas jaukto mežu apakšzonā un Atlantijas okeāna ietekmes apgabalā. Klimatam raksturīgi izteikti cikloniski laika apstākļi.

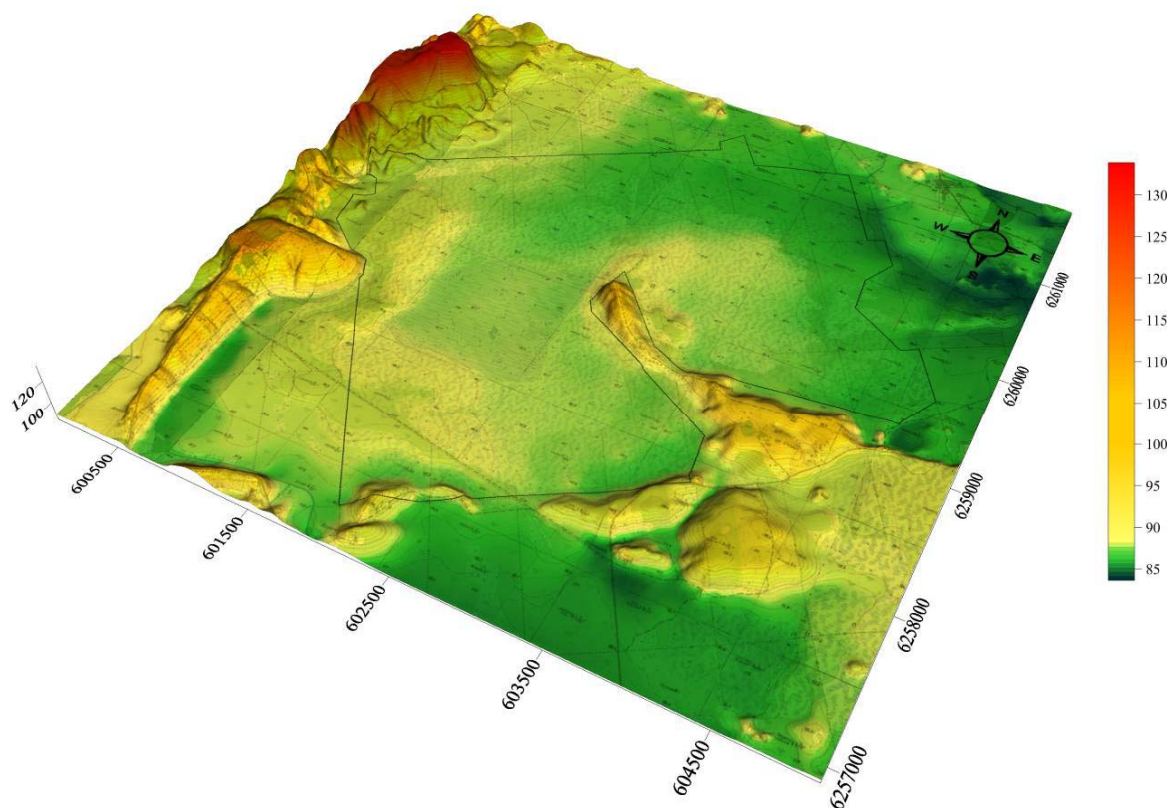
Teritorija atrodas mēreni siltā, mitrā kontinentālā klimata joslā. Gada vidējā temperatūra novadā ir $\sim 5.5^{\circ}\text{C}$. Siltākais gada mēnesis ir jūlijs, kad ilggadīgā vidējā gaisa temperatūra ir 16.6°C , bet aukstākais – janvāris $\sim -6.5^{\circ}\text{C}$.

Bezsala periods gadā ir 140 – 150 dienas. Pēdējās pavasara salnas parasti novērojamas maija otrajā pusē, bet pirmās rudens salnas – septembra otrajā pusē.

Gada vidējais nokrišņu daudzums ir 650 – 700 mm. Nokrišņiem bagātākie mēneši, kad vidējā nokrišņu norma pārsniedz 60 mm, ir jūnijs, jūlijs, augusts un septembris. Viszemākais vidējais nokrišņu daudzums – zem 40 mm – ir vērojams janvārī, februārī un martā. Lielākā daļa nokrišņu – līdz 500 mm uzkrīt siltajos gadalaikos.

Stabila sniega sega parasti izveidojas decembra vidū un pazūd marta vidū. Visbiežākā vidējā sniega sega – 16 – 18 cm parasti ir februāra beigās un marta sākumā (Kalniņa 1995).

Tāpat kā pārējā Latvijas teritorijā valdošie vēji Rožu purvā pūš no dienvidrietumiem, arī rietumiem, dienvidiem un dienvidaustrumiem.

4.attēls. Rožu purva 3-dimensiju modelis. Autors: A.Rečs.

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Teritorijas virsmas absolūtais augstums virs jūras līmeņa mainās robežās no 88 m vjl līdz 108 m vjl. Teritorija ir glaciolimniskis viļņots līdzenums, kur salīdzinoši līdzenā reljefā vietām paceļas 5-20 m augsti pauguri vai pauguru grupas. Līdzenumi starp pauguriem bieži vien ir pārpurvoti. Šādu ieplaku starp pauguriem aizņem arī Rožu purvs.

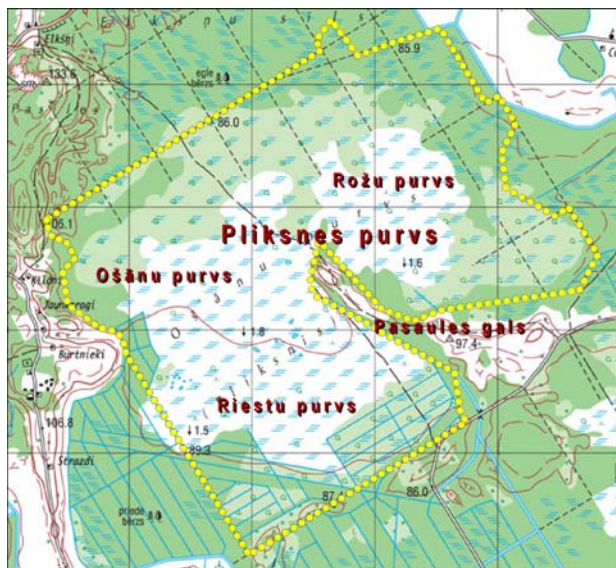
Devona iežu virsma ir samērā līdzena un pakāpeniski pazeminās no 60-70 m vjl Sēlijas paugurvaļņa tuvumā līdz 20-40 m vjl līdzenuma rietumos. Kvartāra nogulumu biezums pārsvarā mainās 20-40 m robežās. Devona iežus klāj pēdējā leduslaikmeta smilšmāls. Vietām morēna ir

daļēji izskalota, smilšaina, neviendabīga. Atsevišķos pauguros morēna atsedzas zemes virspusē, bet pazeminājumos to klāj ledāja sprostbaseinu veidotā smalkgraudainas un sīkgraudainas smiltis sega, kuras pamatnē vietām sastop arī neliela biezuma aleirītu un mālu slāņus. Sprostbaseinā ietekošo ledāja kušanas ūdeņu veidotās deltās smiltis satur arī nelielu grants un oļu piemaisījumu.

Purva ieplakas pamatni visā teritorijā un arī purvam piegulošās teritorijas klāj glaciolimniskie nogulumi (māli, aleirīti un smalkas smiltis), kuru biezums pārsvarā ir ap 3-8 m, atsevišķos morēnas virsmas pazeminājumos sasniedzot arī 10 m. Purva dienvidu malā, kur māla slāņa biezums sasniedz 10 m, atrodas māla atradne, kas ir iezīmēta arī Salas novada teritorijas plānojumā. Vienīgi purva ieplakas rietumu daļā uzkrājušies glaciofluviālie granšainie nogulumi. Vāji caurlaidīgie mālainie nogulumi pazeminājumos un apgrūtinātā notece, kā arī ieplakās saglabājušās reliktais seklās ūdenstilpes ir veicinājušas plašo purvu attīstību šajā teritorijā, ieskaitot arī Rožu purvu.

1.3.3. Purva veidošanās un attīstība

Dabas liegums „Rožu purvs” aizņem daļu no krietni lielākā purvu - mežu kompleksa, kura vēsturiskais vietvārds ir Pliksnes purvs jeb Pliksnis un kura kopējā platība ir 1428 ha, no kuriem 622 ha atzīti par rūpnieciski izmantojamiem kūdras resursiem. Kūdras slāņa vidējais dziļums ir 4.3 m, lielākais dziļums 7 m, kūdra līdz 2 m dziļumam maz sadalījusies. Purva ūdeņi noplūst uz Melnupīti (Krauklis 1998). Purvs vēsturiski ir dalīts trīs nosacīti atsevišķās daļās (4. attēls). Katrai purva daļai zināmi savi nosaukumi – ZR daļa – Ošānu purvs, purva D daļu, kura atrodas uz A no mājām „Riesti” sauc par Riestu purvu, bet purva A daļu dēvē par Rožu purvu (Avotiņa 2005).

5. attēls. Dabas lieguma purvu izcelsmes vēsturiskie nosaukumi

LIFE+ projekta pētījumu ietvaros Rožu purvā veikti 11 ģeoloģiskie zondējumi un 1 ģeoloģiskais urbums ar mērķi noteikt un analizēt purva veidošanās procesus (6.attēls). 1. zondējums veikts uz Pasaules gala pussalas, 2. zondējums izdarīts pussalas pakājē pie robežas ar purvu, lai iegūtu priekšstatu par to, kādi nogulumi veido reljefu purva ieplakas apkārtnē.

Urbumi veikti 2010. gada jūlijā. Urbšana purva nogulumu paraugu iegūšanai veikta ar kameras tipa urbi, kura kameras garums ir 50 cm, bet diametrs 5 cm, kas paredzēts mīksto nogulumu

urbšanai. Urbumos iegūtajiem kūdras paraugiem tika noteikta sadalīšanās pakāpe un botāniskais sastāvs, kas ļauj konstatēt, kādi augi veidojuši katru konkrēto kūdras slāni.

Rožu purvs izveidojies nelīdzenā ieplakā, kuras pamatni veido ledāja kušanas ūdeņu baseinā uzkrājušies glaciolimmiskie mālu un aleirītu nogulumi. Vāji caurlaidīgie nogulumu purva ieplakā veicinājuši pārmitru apstākļu veidošanos un purva attīstību. Pārmitru apstākļu veidošanos veicinājis arī reljefa pacēlums, kas iestiepjas purvā – Pasaules gals, no kura virszemes ūdeņi noplūduši uz zemākajām vietām purva ieplakā.

Purva veidošanās ir bijusi sarežģīta. Sākumā reljefa pazeminājumos ap minerālzemes pussalu ir sākuši veidoties trīs atsevišķi purvi, kas, pamazām attīstoties augstajam purvam un kūdras slāņiem kļūstot biežākiem, laika gaitā aizņemot arvien plašākas teritorijas, ir saplūduši kopā vienā lielā purvā. Mūsdienās te izveidojies vairāk nekā 8 m dziļš augstā tipa purvs.

Sākotnēji purva ieplakās virs glaciolimmiskā māla ir uzkrājušies vai nu ļoti karbonātisks māls, smilšmāls vai arī mālains sapropelis. Virs šiem nogulumiem uzkrājušies zemā tipa kosu-hipnu kūdra, bet virs tās savukārt zemā tipa zaļu kūdra. To purva vertikālajā griezumā uz augšu pārsedz gandrīz metru biezs zemā tipa hipnu kūdras slānis, bet virs tās uzguļ zemā tipa grīšļu-hipnu vai koku grīšļu kūdra. Zemā tipa kūdras slāņus apmēram 6 m dziļumā pārsedz plāns, labi sadalījies pārejas tipa koku kūdras slānis, bet virs tā uzguļ apmēram 6 m biezs augstā tipa kūdras slānis, kura pašu apakšējo daļu veido labi sadalījusies (48%) priežu kūdra un spilvju sfagnu kūdra, bet to pārsedz vāji sadalījies (13%) magelānsfagnu kūdras slānis, kas norāda uz būtiskām vides apstākļu izmaiņām purvā šī slāņa uzkrāšanās laikā. Griezumā augstāk līdz pat purva virsmai to nomaina apmēram 3 m biezs slānis, kas sastāv no vidēji sadalījušās augstā tipa spilvju-sfagnu kūdras. Tas liecina par stabiliem purva ekosistēmas apstākļiem šī slāņa veidošanās laikā. Izņēmums ir purva austrumu daļa, kas pieguļ pussalai Pasaules gals ziemeļrietumos, kur kūdras veidošanos ir ietekmējuši sarežģīti ģeoloģiskie apstākļi.

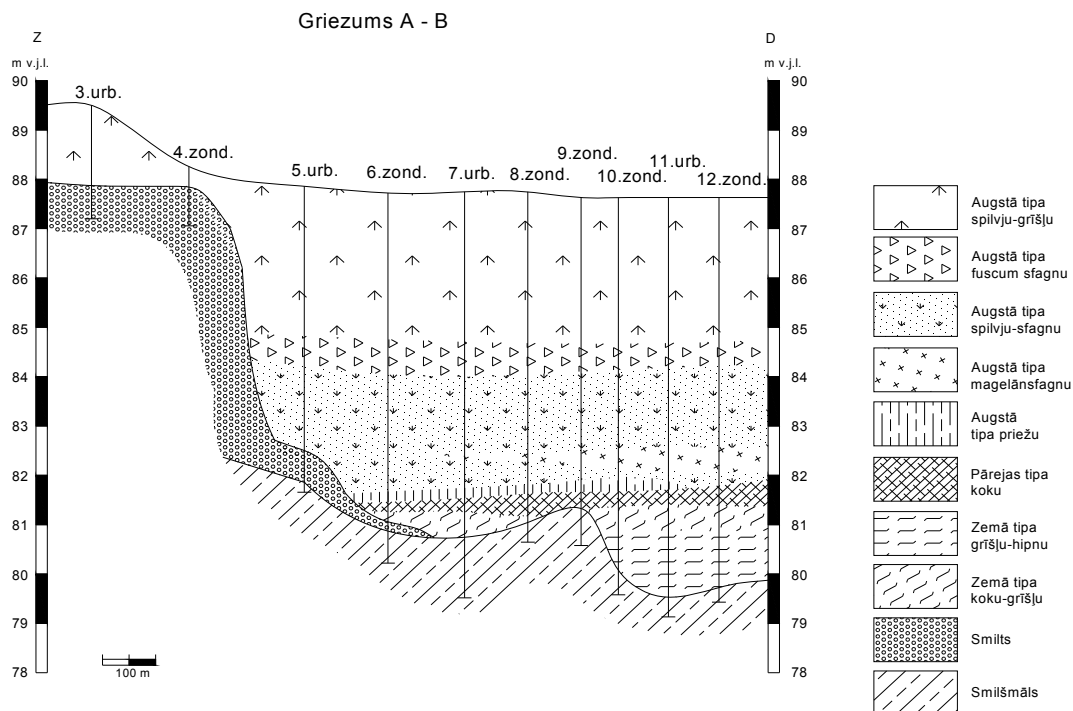
6. attēls. Ģeoloģisko urbumu izvietojums Rožu purvā

1.3.4. Rožu purva nogulumu palinoloģiskie pētījumi

Rožu purva nogulumu griezumam, balstoties uz putekšņu un sporu procentuālā sastāva izmaiņām, sastādītas divas procentuālās sporu-putekšņu diagrammas – kopējā diagramma un

vaskulāro augu un sporaugu diagramma. Ņemot vērā putekšņu līkņu izmaiņas, to salīdzinājumu ar lokālajām un reģionālajām putekšņu zonām, kā arī pamatojoties uz nogulumu vecuma datējumu rezultātiem ar organiskā oglekļa ^{14}C datēšanas metodi, diagrammās nodalītas 7 lokālās un reģionālās putekšņu zonas (11. un 12. pielikums).

Sporu-putekšņu diagrammās atspoguļo lokālās un reģionālās veģetācijas izmaiņas Rožu purva nogulumu uzkrāšanās gaitā.

7. attēls. Kūdras slāņu raksturojums

Putekšņu zona *Betula* (PB)

Dominējošās bērzu *Betula* putekšņu līknes maksimums un ^{14}C vecuma datējums nodalītās zonas apakšējā intervālā 8,00 – 8,10 m liecina, ka Rožu purvā kūdras nogulumu sākuši veidoties un uzkrāties jau pirms 9611 ± 165 ^{14}C gadiem jeb preboreālā (11.pielikums) laikā, kad purva ieplakā uz karbonātiska smilšmāla pamatnes pārmitros apstākļos uzkrājušies zemā tipa zāļu un hipnu kūdra, tā apkārtņē galvenokārt bija izplatītas bērzu un kārķu audzes. Plaši izplatīti arī dažādi lakstaugi – grīšļu *Cyperaceae*, čemurziežu *Apiaceae*, tauriņziežu *Fabaceae* un sūreņu *Polygonaceae* dzimtas augi, kas šajā laikā sastāda pat 40% no kopējās putekšņu summas, kā arī graudzāles *Poaceae* un vībotnes *Artemisia*. Purva veģetācijā dominējuši grīšļu *Cyperaceae* un kosu *Equisetaceae* dzimtas augi (12. pielikums).

Aļģu un ūdensaugu līkņu maksimumi griezuma apakšējā daļā norāda uz pārmitriem apstākļiem vai pat seklu baseinu, kas šajā vietā atradies purva veidošanās sākumā.

Putekšņu zona *Pinus-Betula* (BO)

Nodalītās putekšņu zonas putekšņu spektri diagrammas intervālā 7,60 – 6,25 m un kūdras botāniskā sastāva analīzes dati liecina, ka purvs turpinājis attīstīties kā zemā tipa purvs, kurā galvenokārt dominē koku un grīšļu kūdra. Šajā putekšņu zonā bērzu putekšņu līknes dominanti nomaina priežu *Pinus* putekšņu līkne, kas sasniedz savu maksimumu un zonas beigās sastāda gandrīz 80% no kopējās putekšņu summas. Krasās izmaiņas purva apkārtņē, kad dominējošos lapu kokus nomaina priedes, norāda arī uz klimata pārmaiņām, ko apstiprina arī nogulumu

vecuma datējums 8125 ± 60 ^{14}C gadi 6,50 – 6,60 m intervālā, kas atbilst boreāla klimatiskajam periodam. Salīdzinot ar iepriekšējo klimatisko periodu, klimatiskie apstākļi ir kļuvuši siltāki un nedaudz mitrāki. Purvā un tā apkārtnē joprojām dominē grīšļu dzimtas augi. Ūdensaugu un aļģu līknes faktiski ir izsīkušas, kas norāda uz pakāpenisku seklā baseina izsīkšanu un stabilu kūdras uzkrāšanos un purva veidošanos ieplakā.

Putekšņu zona *Ulmus-Quercus-Corylus-Alnus* (AT)

Putekšņu zona galvenokārt nodalīta pamatojoties uz krasām izmaiņām koku putekšņu procentuālajā sastāvā – priedes un bērzu nomaina platlapji – vīksna *Ulmus*, ozols *Quercus* un liepa *Tilia*, kas kopā sastāda līdz pat 30% no kopējās putekšņu summas. Platlapji raksturīgi siltiem un mitriem klimatiskajiem apstākļiem. No lapu kokiem Rožu purva apkārtnē izplatīti arī alkšņi *Alnus* un lazdas *Corylus*, kuru putekšņu līknes sasniedz savus maksimumus, attiecīgi – 30% un 15% no kopējās putekšņu summas (11.pielikums).

Platlapju dominante un nogulumu vecuma datējums 4053 ± 60 ^{14}C gadi nogulumu intervālā 5,60 – 5,70 m ļauj nodalīto putekšņu zonu korelēt ar atlantiskā laika klimatiskā optimuma periodu.

Atlantiskajam laikam raksturīga intensīva augstā tipa purvu veidošanās un strauja augstā tipa kūdras uzkrāšanās. Šajā laika posmā, attīstoties Rožu purva veģetācijai un uzkrājoties vairāk kā 1,50 m biezam zemā tipa kūdras slānim, purvā izveidojušies apstākļi, kas augiem vairs neļauj saņemt barības vielas no gruntsūdeņiem un purvs kļuvis piemērots arī tādām augu sugām, kas galvenokārt barojas no atmosfēras nokrišņiem.

Rezultātā nodalītās putekšņu zonas apakšdaļā no 6,26 – 6,08 m uzkrājies neliels pārejas tipa koku kūdras slānis. Purvam turpinot attīstīties, sāk veidoties augstā tipa kūdras nogulumi, uz ko norāda arī grīšļu *Cyperaceae* dzimtas putekšņu līknes krass sarukums, ko nomaina straujš sfagnu sporu līknes kāpums, konstatēti arī citi augstā tipa purvam raksturīgu augu putekšņi – ēriku dzimta *Ericaceae*, īpaši virši *Calluna vulgaris*.

Putekšņu zona *Picea* (SB)

Putekšņu zona nogulumu intervālā 4,55 – 3,98 m iezīmējas ar platlapju putekšņu līkņu kritumiem, kas liecina, ka klimatiskie apstākļi ir kļuvuši vēsāki un mazāk piemēroti platlapju augšanai. Vēss klimats ir piemērots skujkoku, īpaši egļu, augšanai. Egļu *Picea* putekšņu līkne šajā laika periodā sasniedz savu maksimumu un sastāda aptuveni 35% no kopējās putekšņu summas. Egļu putekšņu maksimums parasti norāda uz subboreāla klimatisko periodu. Vēl šajā laikā Rožu purva apkārtējā ainavā izplatīti alkšņi un lazdas.

Purva nogulumus veido augstā tipa sfagnu-spilvju kūdra. Sfagnu sporu līknē vērojamas stabils kāpums, kā arī maksimumu sasniedz viršu *Calluna vulgaris* putekšņu līkne, sastādot 10% (12.pielikums).

Putekšņu zona *Betula-Alnus* (SA-1)

Visplašāko nogulumu intervālu no 3,98 – 1,82 m aptver putekšņu zona, kas pēc dominējošo putekšņu līkņu rakstura – bērza *Betula* un alkšņa *Alnus*, un nogulumu vecuma datējuma 2370 ± 60 ^{14}C gadi intervālā 3,30 – 3,40 m, atbilst subatlantiskā laika sākumam. Bērzu un alkšņu putekšņu līknes sasniedz atkārtotus maksimumus, attiecīgi – 40% un 30% no kopējās putekšņu summas. Rožu purva apkārtējā ainavā izplatīti jaukto koku meži, kuros aug gan lapu koki – bērzi, alkšņi, lazdas u.c., gan skujkoki – egles un priedes. Vaskulāro augu diagrammā redzams, ka šajā laika posmā vairāk izplatīti gan kultivēto zemju augi – kaņepes *Cannabaceae*, gan ruderāli – ceļmallapas *Plantago*, balandas *Chenopodiaceae* un vībotnes *Artemisia*, kā arī ogliņu putekļi, kas norāda uz intensīvu cilvēku saimniecisko darbību purva apkārtnē. Plašāka daudzveidība konstatēta arī starp dažādiem lakstaugiem.

Kūdras nogulumus veido galvenokārt sfagnu un spilvju augstā tipa kūdra. Biezais, kūdras nogulumu slānis, kas uzkrājies šajā laika posmā, raksturo arī kūdras pieauguma intensitātes palielināšanos un organiskās vielas sadalīšanās samazināšanos, kas, salīdzinot ar iepriekšējo klimatisko periodu, liecina par siltāku un mitrāku klimatu.

Putekšņu zona *Picea-Pinus-Betula* (SA-2)

Nodalītajai putekšņu zonai intervālā 1,82 – 0,64 m raksturīgi skujkoku – egļu *Picea* un priežu *Pinus*, putekšņu līkņu kāpumi, kas kopā sastāda pat līdz 60% no kopējās putekšņu summas. No lapu kokiem izplatītākie ir bērzi *Betula*. Platlapiju - vīksnas *Ulmus*, liepas *Tilia* un skābarža *Carpinus* putekšņu līknes fluktuē un vietām pat izsīkst.

Kūdras nogulumus veido augstā tipa sfagnu-spilvju kūdra.

Nogulumu vecuma datējums intervālā 1,40 – 1,50 m ir 1188 ± 60 ¹⁴C gadi, kas norāda, ka nodalītā putekšņu zona atbilst subatlantiskā laika vidus klimatiskajam periodam.

Putekšņu zona *Betula-Pinus* (SA-3)

7. putekšņu zona, kas aptver augstā tipa sfagnu-spilvju kūdras nogulumu intervālu no 0,64 – 0,05 m, atbilst nesenākajai pagātnei un mūsdienām. Kopējā putekšņu diagrammā redzams straujš egļu putekšņu līknes kritums. Samazinās arī priežu nozīme. Palielinās bērzu putekšņu īpatsvars, kas sasniedz 40% no kopējās putekšņu summas. Atkārtoti palielinās arī kārķu *Salix* putekšņu daudzums, kas skaidrojams ar atklāto teritoriju aizaugšanu ar krūmiem Rožu purva apkārtnē. Taču graudzāļu dzimtas augu *Poaceae* putekšņu līknes maksimums, kas sasniedz pat 5%, parāda, ka gan purva teritorija, gan teritorijas tā apkārtnē joprojām ir samērā atklātas, kas purva nogulumos ļauj nosēsties arī putekšņiem, kas netiek transportēti lielos attālumos un vairāk raksturo lokālo veģetāciju.

Secinājumi:

- Purva nogulumu uzkrāšanās Rožu purva teritorijā sākusies holocēna sākumā preboreāla laika beigu posmā, sarežģītos apstākļos saplūstot trīs atsevišķiem purviem. Pamazām attīstoties augstajam purvam un kūdras slāņiem kļūstot biezākiem, purvs stabilizējas un aizņem arvien plašākas teritorijas un sasniedz 7 - 8 m biezu kūdras slāņkopu.
- Mūsdienās Rožu purva nogulumu griezumā pārsvarā veido ~ 6 m augstā tipa kūdra, kas galvenokārt sastāv no sfagnu un spilvju kūdras. Zem augstā tipa kūdras iegul neliels slānis pārejas tipa koku kūdras, bet zem tā – vairāk kā divus metrus biezs zemā tipa kūdras slānis, kas galvenokārt sastāv no grīšļu kūdras.
- Sporu-putekšņu diagramma atspoguļo lokālās un reģionālās veģetācijas raksturu un tā izmaiņas Rožu purva nogulumu uzkrāšanās laikā kopš preboreāla līdz mūsdienām.
- Iegūtie sporu-putekšņu analīžu rezultāti un to salīdzinājums ar ¹⁴C radiooglekļa datējumiem ļauj secināt, ka purvs sācis attīstīties preboreāla beigu posmā, kad purva teritorijas apkārtnē sāka veidoties bērzu-priežu meži, bet, mainoties klimatam, boreālā izveidojās blīvi priežu meži. Purvā šai laikā uzkrājies zemā tipa kūdras slānis.
- Intensīvākā kūdras uzkrāšanās sākusies kopš atlantiskā laika, kad kūdras veidojošie augi bija galvenokārt sfagni, spilves un šeihecērijas.

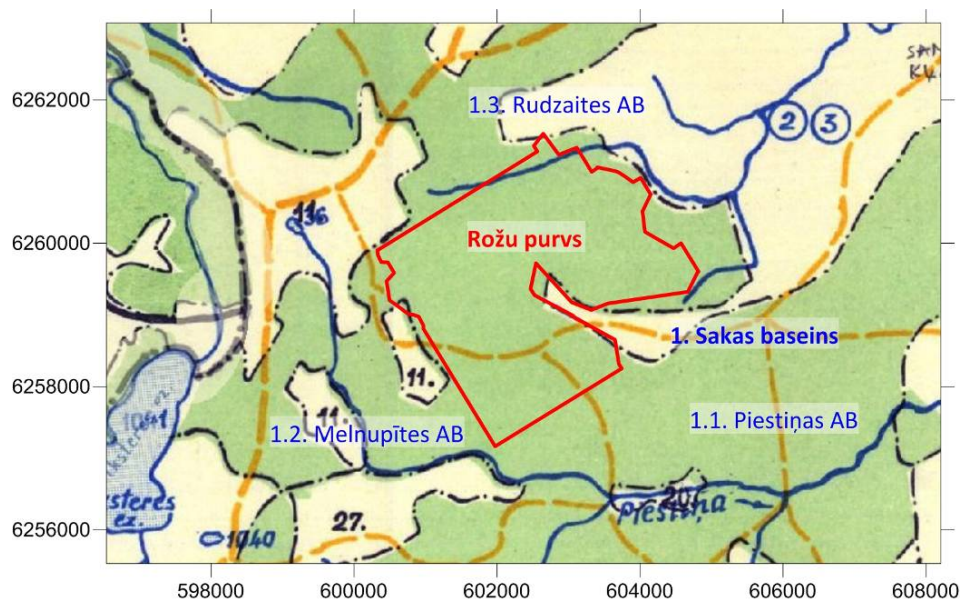
1.3.5. Augsnes

Rožu purvs atrodas Austrumlatvijas līdzenuma augšņu rajonā (Āva 1971, Āva 1994c), Austrumlatvijas zemienes dažādtipu kūdrāju kūdras rajonā (Druvietis 1963). Purva teritorijā, atbilstoši Latvijā lietotajai augšņu klasifikācijai, sastopamas zemā, pārejas un augstā purva

kūdraugsnes, pēc FAO klasifikācijas – histosoli, kur kūdras slānis biezāks par 30 cm. Augsnes Rožu purva teritorijā veidojušās pastāvīga lieka mitruma apstākļos, purvā dominē augstā un pārejas purva kūdraugsnes. Purva augsnes veidojušās pārpurvojoties sauszemei un pārkūdrojoties galvenokārt sfāgnu sūnām. Rožu purva kūdras slāņa vidējais dziļums 4,3 m, lielākais dziļums sasniedz 7- 8 m. Augstā purva kūdra līdz 2 m dziļumam maz sadalījusies, dziļāk vidēji un labi sadalījusies. Augstā purva kūdraugsnes izplatītas lielākajā daļā lieguma, un tām raksturīga stipri skāba vides reakcija (pH 2,0-3,5), mazs pelnvielu (ap 1%) un slāpekļa (ap 1%) saturs, un tās ir maz piemērotas iekultivēšanai (Āva 1971, Āva 1994a). Pārejas purva kūdraugsnes vairāk sastopamas purva ziemeļrietumu daļā, tām raksturīga pazemināta vides reakcija (pH<5), samazināts pelnvielu (5-10%), kaļķu (2-4%) un slāpekļa (1-3%) saturs (Āva 1971, Āva 1997).

1.3.6. Hidroloģija

Rožu purvs atrodas Daugavas lielbaseinā, Sakas baseinā (1.), Piestiņas (1.1.), Melnupītes (1.2.) un Rudzaites (1.3.) apakšbaseinos. To izvietojums norādīts 8. attēlā (LVĢMC, 2009, Upju baseini 1970tie, 2010):

8. attēls. Upju baseini Rožu purva DL teritorijā
Kartes pamatne: Upju baseini 1970tie, 2010

Purvu no ziemeļiem, rietumiem un dienvidiem ieskauj grēdas, tādējādi ierobežojot virszemes noteci šajos virzienos. Purva vidusdaļā no DA iestiepjas pauguru grēda – pussala Pasaules gals, sadalot purvu divās daļās. Purvam ir divi diezgan izteikti kupoli abpus pauguru grēdai, zemes virsmas atzīmes kupolu centrālajā daļā ir 87,7 m vjl, bet perifērijā pazeminās līdz 85,4 m vjl (TOPO 10K PSRS, 2010) purva ZA daļā, kurp arī vērsta galvenā dabiskā notece no purva. Purva hidroloģiskais režīms laika gaitā ir salīdzinoši maz mainīts, jo plaši meliorācijas darbi nav bijuši ne plānoti, ne realizēti 1920.-30.-tajos gados, ne arī pēc II Pasaules kara. Tomēr atsevišķi grāvji lieguma malās šajā laikā ir ierīkoti, kas laika gaitā ir atstājuši būtisku ietekmi uz purva biotopu dabisko attīstību. 1942. gada topogrāfiskajās kartēs (TOPO 25K42g PSRS) ir redzams, ka lieguma ziemeļu malā stiepjas R-A virzienā orientēts grāvis, kas novada ūdeņus no liegumam

piegulošajiem mežiem uz ziemeļiem no tā un nedaudz susina lieguma ziemeļu galā esošos purvainos mežus.

Šis grāvis eksistē arī šodien. Saskaņā ar vietējo iedzīvotāju – „Kīlānu” māju saimnieces Ilgas Mežances mutisko informāciju, lielais grāvis esot izrakts 1938.-39.gadā, un kopš tā laika mājās, kas atrodas purva tiešā tuvumā, vairs neesot nākušas čūskas. Savukārt Rožu māju pudura viensētas „Astras” saimniece Valija Breimane novērojusi, ka, kopš meliorācijas grāvju izrakšanas, pakāpeniski esot samazinājusies lāceņu raža purvā. Līdzīgs grāvis, kas eksistē arī pašlaik, stiepjas gar lieguma dienvidu malu uz A no purvu sadalošās pussalas. Purva D un DR daļā gan lieguma teritorijā, gan ārpus tās, ir izveidots blīvs meliorācijas grāvju tīkls, pa kuriem ūdeņi no purva tiek novadīti maģistrālajā grāvī, kas stiepjas gar pauguru grēdas pakāji un pa to tālāk uz Piestiņu. Visticamāk, ka šie grāvji ierīkoti pagājušā gadsimta 80-tajos gados.

Būtiskākā ietekme uz purva hidroloģisko režīmu un purva ūdens līmeņa pazemināšana notiek tieši pa jaunākajiem grāvjiem purva DR daļā. Te esošie grāvji ierīkoti regulārā tīklā, grāvji pārsvarā ir 1,5-2 m plati, 1-1,5 m dziļi, gar tiem stiepjas tehnoloģiskās stigas. Daļa no grāvjiem pamazām sāk aizaugt, sfagni pārsedz brīvo ūdeni, bet zem sfagnu virskārtas turpinās ūdens plūsma. Pie izplūdes maģistrālajos grāvjos lieguma D malā daļai grāvju ir ievērojams kritums, kāples augstums grāvju savienojumu vietā sasniedz pat 0,5-1,0 m augstumu (9.attēls). Purva centrālajai daļai tuvākie grāvji ir pilni ar ūdeni, bet tuvojoties purva un lieguma malai, ūdens līmenis grāvjos pazeminās, tas var būt līdz 0,7-0,9 m no grāvja malas.

Grāvis lieguma D daļā, vietām daļēji pārvilcies ar sfagniem

Iegrauzums pie grāvja izplūdes galvenajā meliorācijas grāvī, ūdens līmeņu starpība grāvjos ap 0,7-1,0 m

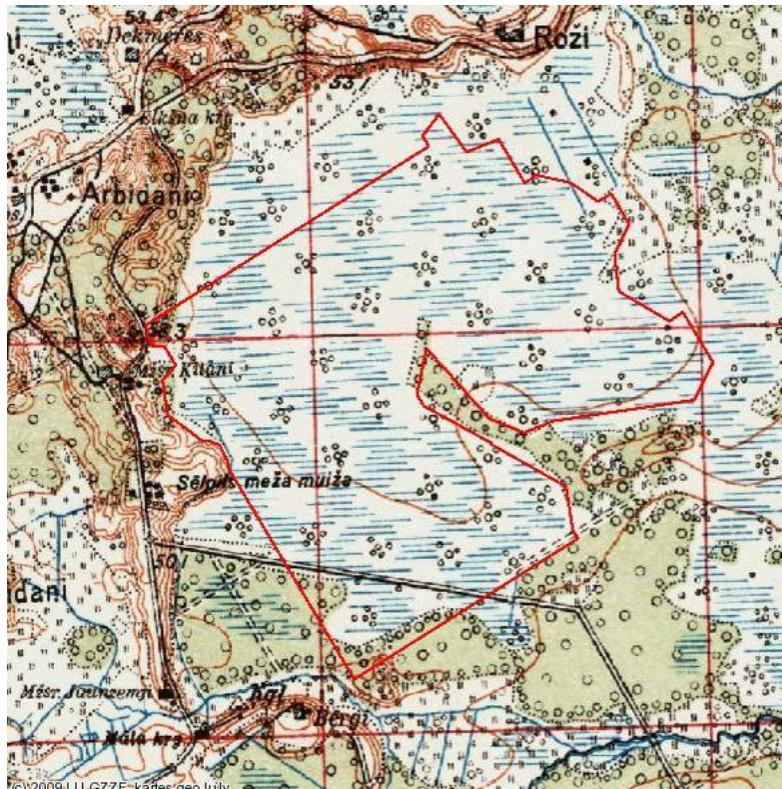

Grāvis purva D daļā, tuvāk purva centram, ūdens līmenis grāvjos ir tuvu malām

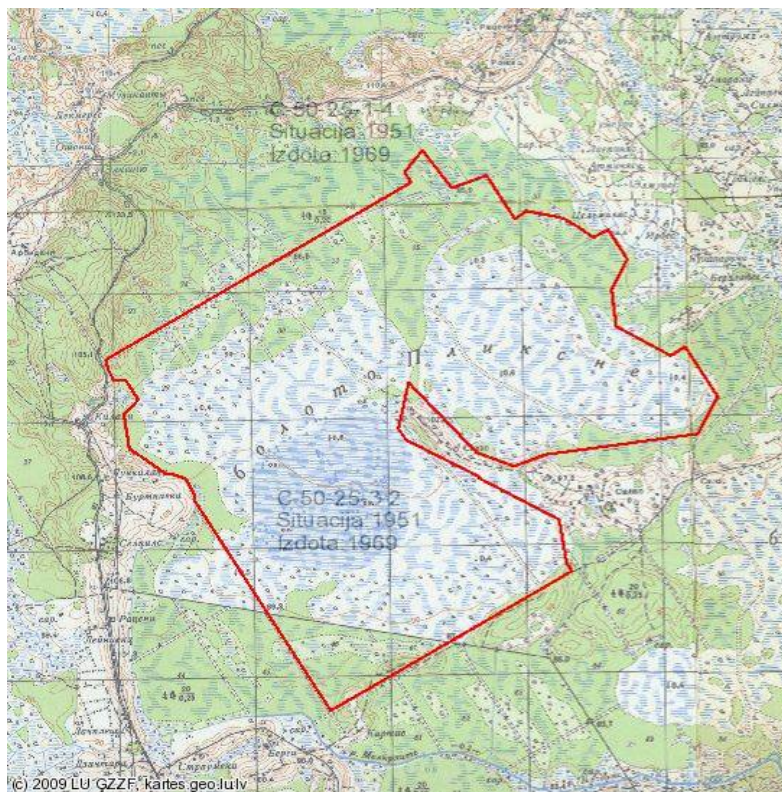

Grāvis purva D daļā, tuvāk lieguma robežai un maģistrālajam grāvim, ūdens līmenis ap 0,7 m no grāvja malas

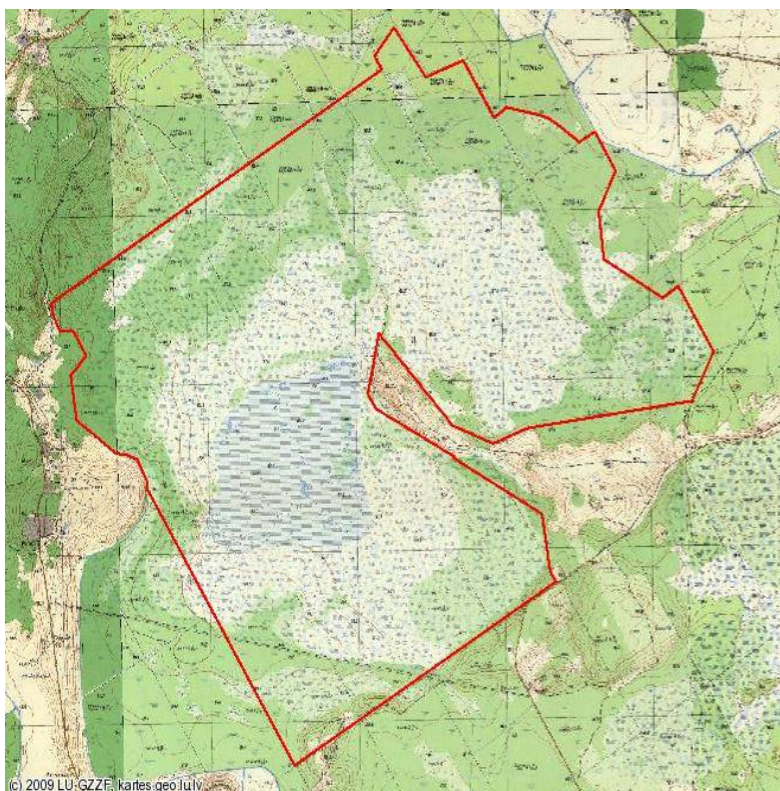
9. attēls. Grāvji purva D daļā, 03.07.2010. Foto: A.Dēliņa.

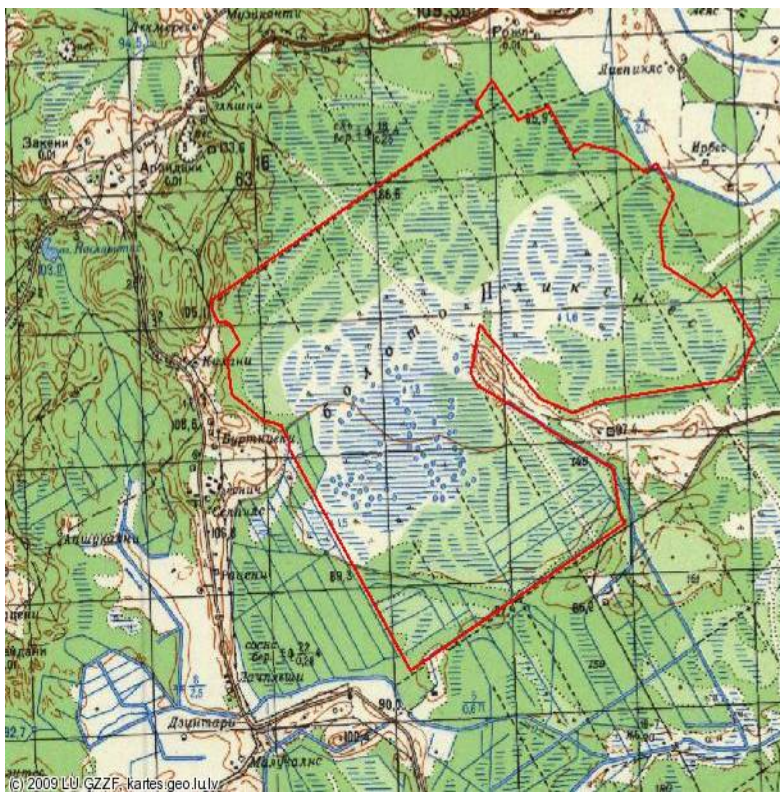
11. attēls. Situācija uz 1922.-1926. gadu, pēc TOPO 75K Latvijas laika, 2010

12.attēls Situācija uz 1951. gadu, pēc TOPO 25K63g PSRS, 2010

13. attēls. Situācija uz 1977. gadu, pēc TOPO 10K PSRS, 2010

14. attēls. Situācija uz 1980.-1987. gadu, pēc TOPO 50K PSRS, 2010

Lieguma DR stūrī izveidotie grāvji gar lieguma robežu un grāvis R-A virzienā, kas šķērso visu lieguma teritoriju šajā stūrī, ir dziļi, krastu augstums ir 1,5-2 m (12.attēls), ūdens slāņa biezums pat vasarā sasniedz ap 1 m. Arī te ir redzama grāvju drenējošā ietekme uz purvu. Daļa grāvju nevis sazarojas, veidojot Y veida savienojumus, bet gan taisns grāvis ir pārtraukts un grāvis turpinās ar līkumu. Šādās grāvju pārtraukuma vietās nereti novērojama līdz pat 0,5-0,7 m liela ūdens līmeņa starpība starp līmeni t.s. „augšējā” grāvī (tuvāk purva centram) un līmeni „apakšējā” grāvī, kas turpinās virzienā uz purva malu (10.attēls). Arī te grāvjiem pie izplūdes galvenajos robežgrāvjos raksturīgas kāples 0,5-0,7 m augstumā.

Vēl viens grāvju iecirknis izvietots purva R malā, kur grāvji saposmo nelielu daļu purva, novadot ūdeņus robežgrāvī un pa to tālāk uz dienvidiem. Arī te raksturīgas lielas līmeņa starpības starp no purva nākošajiem grāvjiem un robežgrāvī.

Lieguma DR stūrī R-A virzienā šķērsojošais grāvis, lejtecē. Ūdens slāņa biezums ap 0,5-0,7 m, krasti ap 1,5 m augsti.

Viens no grāvjiem lieguma DR stūrī, tuvāk purva centrālajai daļai. Grāvis no malām pamazām aizaug, bet ap 0,5 m plata josla ir brīva, pa to iespējama netraucēta ūdens plūsma.

Grāvja pārtraukums pie lieguma R robežas, DR stūrī. Ūdens līmeņa starpība starp grāvi ziemeļos (dibenplānā) un grāvja galu priekšplānā ir ap 0,5-0,7 m. Skats no D.

Tas pats grāvja pārtraukums, skats no Z. Priekšplānā augstākais grāvis, tālumā – zemāk esošais, uz dienvidiem plūstošais grāvis.

10. attēls. Grāvji lieguma DR stūrī, 18.08.2010. Foto: A.Dēliņa.

Kopumā Rožu purva hidroloģiskais režīms raksturojams kā salīdzinoši maz antropoloģiski ietekmēts, izņemot purva DR - D daļu. Šajā daļā novērojama vislielākā grāvju susinošā ietekme uz purvu biotopiem. Tāpēc te būtu plānojami pasākumi purva dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai un patreizējā ūdens līmeņa paaugstināšanai, ierīkojot dambjus uz esošajiem grāvjiem, kas novada ūdeni no purva.

Ārpus dabas lieguma esošajās meža teritorijās D un DR virzienā nesen ir veikta meliorācijas grāvju tīrīšana ar mērķi attīstīt saimnieciskās mežaudzes. Grāvju dambēšana lieguma teritorijā nodrošinās nokrišņu aizturēšanu purvā un samazinās ūdens noteci uz meža teritorijām ārpus lieguma, līdz ar to attīrītie novadgrāvji būs mazāk noslogoti un saimnieciskie meži – sausāki.

1.4. Teritorijas sociālās un ekonomiskās situācijas raksturojums

1.4.1. Iedzīvotāji

Lieguma teritorija nav apdzīvota. 5 km uz ZA no lieguma atrodas pagasta centrs - Sala. Kopumā Salas novada teritorija ir 317,12 km². 2009. gadā Salas novadā reģistrēti 4414 iedzīvotāji. Iedzīvotāju blīvums ir 13,9 iedz./km². Novads teritoriāli sadalīts Salas pagastā un Sēlpils pagastā. Novada administratīvais centrs ir Sala, kas atrodas Salas pagastā, savukārt Sēlpils pagasta pārvalde atrodas Sēlijā.

1.4.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Atbilstoši dabas lieguma statusam, galvenais teritorijas izmantošanas veids liegumā ir dabas aizsardzība – dabas vērtību saglabāšana. Mežsaimnieciskā darbība lieguma teritorijā nenotiek. Teritorija tiek izmantota arī medību nolūkos. Pēc Jēkabpils mežniecības mežsarga Jura Sidko sniegtās informācijas dabas liegumā medību vietas ir trim medību klubiem: „Lauku celtnieks”, „Sperjāņi” un „Sala”. Vismazāko daļu no dabas lieguma teritorijas ~ apmēram 150 ha apsaimnieko m/k „Lauku celtnieks” (kluba vadītāja M. Akmentiņa sniegtā informācija). Gandrīz pa pusei no dabas lieguma teritorijas apsaimnieko m/k „Sperjāņi” un „Sala”. Tomēr dabas liegums sastāda tikai nelielu daļu no medību klubu kopējās medību teritorijas. M/k „Sperjāņi” dabas liegums sastāda apmēram 17% un m/k „Sala” – apmēram 10% no kopējās apsaimniekojamās jeb medību teritorijas. Lai gan abos gadījumos dabas liegums sastāda nelielu daļu no kopējās medību teritorijas, tam, kā uzskata J. Sidko, ir nozīmīga loma medību saimniecībā. Tā kā medības dabas liegumā notiek daudz retāk nekā apkārtējās teritorijās, tas kalpo kā sava veida patversme medījamajiem zvēriem. Dzīvnieku piebarošanas vieta izveidota minerālaugšnes pussalā Pasaules gals, ārpus lieguma teritorijas. Pašā lieguma teritorijā dzīvnieku piebarošanas vietas nav konstatētas.

1.4.3. Pašreizējā un paredzamā antropogēnā slodze uz teritoriju

Ogotāji liegumā ir sastopami, taču tie nerada būtisku antropogēnu ietekmi, jo apkārtnē ir daudz purvu, un, lai arī liegums ir tiešā Jēkabpils tuvumā, cilvēku daudzums izklidējas pa pārējiem ogotājiem piemērotajiem purviem.

Lieguma teritorijā notiek medības. Medību tiesības ir 3 medību kolektīviem – „Lauku celtnieks”, „Sperjāņi” un „Sala”. Pasaules gala pussalu mednieki izmanto par rudens zosu medību vietu.

II Teritorijas novērtējums

2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

Dabas liegums, *Natura 2000* teritorija „Rožu purvs” atrodas Austrumlatvijas zemienes Augšzemes augstienes Sēlijas paugurvalnī meža un lauksaimniecības zemju masīvā. Dabas liegums izveidots 1987. gadā kā augstā purva liegums ar mērķi saglabāt nepārveidotas dabiskās purva ekosistēmas un savdabīgās purva ainavas (Anon. 1988).

Liegums ietver vērtīgu augstā purva biotopu kompleksu ar pārejas purva un purvainu mežu elementiem. Centrā atrodas izcilas kvalitātes neskarts augstais purvs ar purva ezeriņiem, lāmām un ieplakām. Perifēro daļu veido dažādas kvalitātes mežaudzes – galvenokārt purvaini meži, kas attīstījušies gan dabisku apstākļu dēļ, gan antropogēnās darbības – meliorācijas grāvju susinošās ietekmes iespaidā. Te atrodas arī melnalkšņu staignāji un veci boreālie meži ar purva avotiem un dzelzi saturošiem avoksnājiem.

Liegumā mājo daudz reti un aizsargājami putni – purva atklātajā daļā ligzdo dzeltenais tārtiņš, purva tilbīte, dzērve uc purva putni, savukārt purva malās, netraucētajās mežaudzēs - melnais stārķis, zivjērglis, mazais ērglis.

Lieguma teritorijā esošajā purvā iestiepjas minerālaugšnes pussala Pasaules gals. Pasaules galu, kas atrodas ārpus dabas lieguma, veido ainaviski augstvērtīgas, skrajas parkveida pļavas, mēreni mitras pļavas, atmatu pļavas un nenasas atmatas (Bioloģiski vērtīgo zālāju datu bāzes informācija), bet tā nogāzēs aug jauni liepu meži. No minerālaugšnes pussalas novērojams, ka purva R daļa jeb Riestu purvs, ko lielākoties aizņem augstais purvs ar ciņu – lāmu kompleksu ir aptuveni divus metrus augstāka, nekā purva A daļa, kuru veido pārejas purvu un slīkšņu komplekss un ietekmēts augstais purvs. Lieguma R pusē esošais augstais purvs un pārejas purvs savienojas ar skraju puplakšu, sfagnu un niedru veidotu slīkšņu, kas aptver A virzienā plūstošās tērces.

Galvenais teritoriju ietekmējošais faktors ir pagājušā gadsimta otrajā pusē uzsāktā purva nosusināšana – teritorijas D, DR un R malās izveidotais meliorācijas grāvju tīkls, kas joprojām funkcionē un novada ūdeņus no purva. Tā rezultātā grāvju tuvumā esošie purva biotopi ir degradēti un pakāpeniski aizaug ar purvainu mežu. Lieguma malās augstais purvs ir zaudējis savu izcilo kvalitāti. Lai purva degradāciju apturētu, nepieciešami aizsardzības pasākumi- grāvju dambēšana.

2.2. Dabas lieguma ainaviskais novērtējums

Lieguma teritorijas ainavu veido neskarta augstā purva, pārejas purva un ietekmēta purva mozaīka, bet lieguma malās sastopami purvaini meži.

Kopumā lieguma ainavai ir raksturīga atklāta, retāk mozaīkveida augstā purva ainava ar pārejas un zemā purva elementiem. Neskatoties uz purva ieplakas sarežģīto ģeoloģisko uzbūvi un konfigurāciju, mūsdienās purva ainavā visos purva nogabalos nav vērojamas izteiktas atšķirības. Izņēmums ir atklātā purva ainava ziemeļrietumos no Pasaules gala pussalas, kurai raksturīga ļoti atklātā augstā purva ainava ar ļoti sarežģītu slīkšņu-akaču-ezeriņu reljefu, kuru sedz galvenokārt tikai baltmeldri, kāds rets sīks bērziņš, kamēr pārējā purva ainavā dominē ciņu-ieplaku reljefs ar spilvi, sfagniem un priedītēm.

Purva rietumdaļas ainavā iezīmējas cilvēka veidotie lineārie dabas elementi – grāvji, kas šķel dabisko ainavu un ienes antropogēnas iezīmes.

2.3. Biotopi

Pēc oficiālās *Natura 2000* teritoriju datu bāzes informācijas lieguma teritorijā sastopami šādi biotopi:

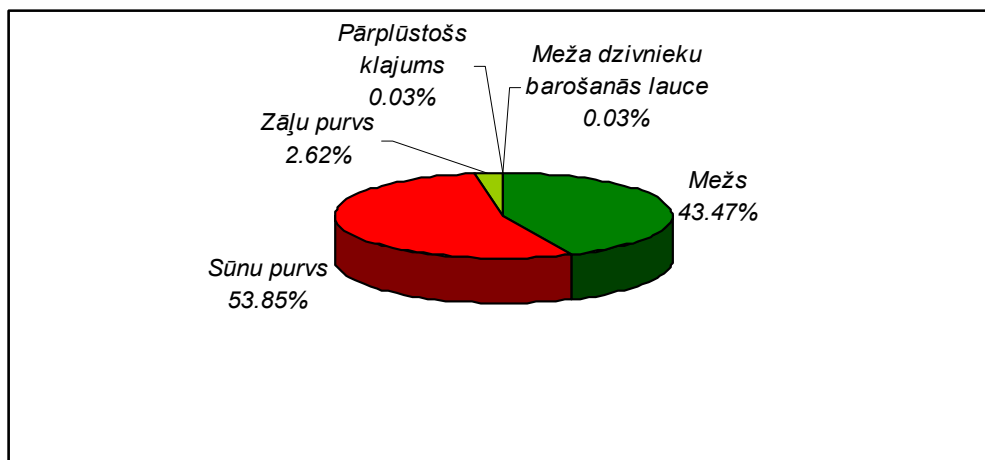
- 9080* *Melnalkšņu staignāji* 4.9 ha,
- 7150 *Ieplakas purvos* 9.9 ha,
- 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris atjaunošanās* 346.8 ha,
- 91D0* *Purvaini meži* 99.1 ha
- 7110* *Neskarti augstie purvi* 495.5 ha.

Plāna izstrādes laikā tika inventarizēti lieguma biotopi dabā un pārskatīta lieguma teritorijā sastopamo biotopu atbilstība Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamiem biotopiem, vadoties pēc 2010. gadā izstrādātās metodikas „Eiropas Savienības nozīmes īpaši aizsargājami biotopi Latvijā”, kas apstiprināta ar Vides ministra 2010.gada 15.marta rīkojumu Nr. 93.

Lieguma teritorijā konstatēti visi *Natura 2000* datu bāzē norādītie biotopi, taču to platības inventarizācijas rezultātā ir mainījušās (3.tabula). Konstatēti arī jauni, līdz šim nepieminēti īpaši aizsargājami biotopi.

2.3.1. Mežu biotopi

Valsts mežu taksācija lieguma teritorijā veikta 2001. gadā. Pēc pieejamiem mežu taksācijas datiem, lielāko daļu *Natura 2000* teritorijas aizņem sūnu purvs, ar kopējo platību 527.9ha jeb 53%, meži sastopami 426.1 ha, aizņemot 43.47 % teritorijas, zāļu purvi 25.7 ha jeb 2.62 %, bet pārplūstoši klajumi un dzīvnieku barošanās lauces katrs aizņem 0.3 ha jeb 0.03% no teritorijas (15. attēls).

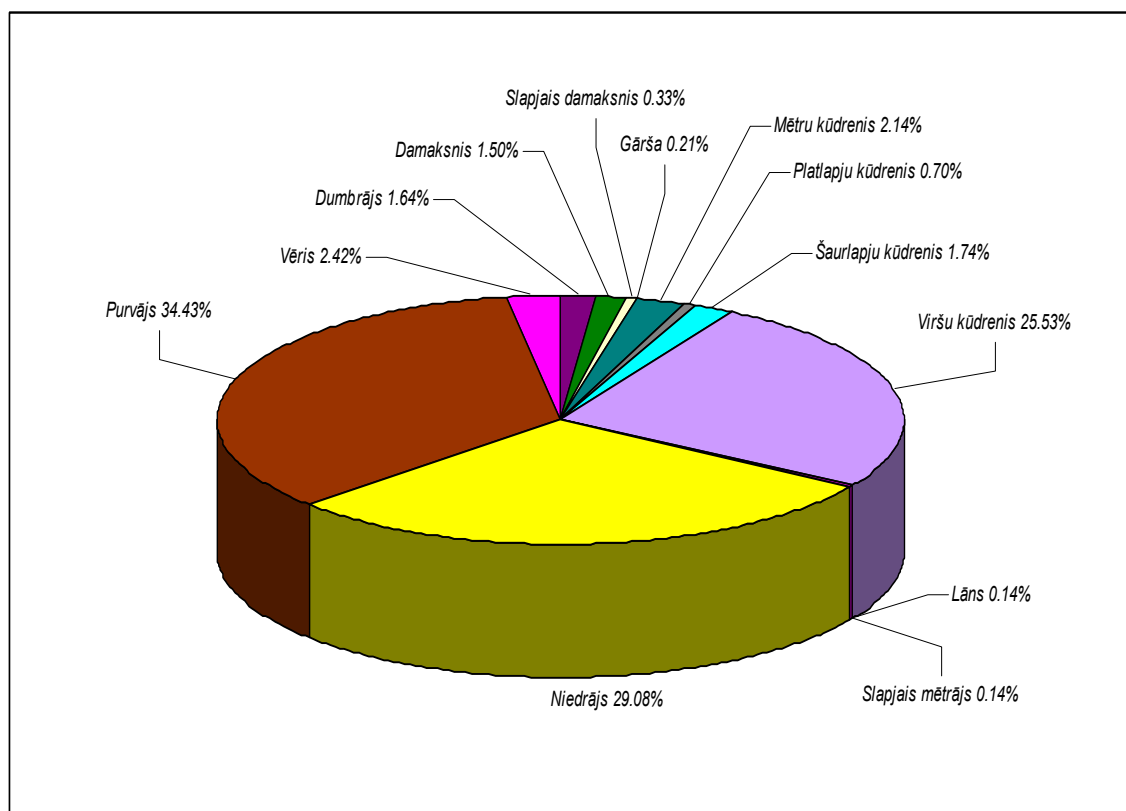

15. attēls. Zemes lietojumu veidi dabas liegumā „Rožu purvs”

Lieguma teritorijā kopumā izplatīti 13 mežu augšanas apstākļu tipi. Izplatītākie meža augšanas apstākļu tipi ir purvāji, niedrāji un viršu kūdreņi, kopumā aizņemot 89% no kopējās lieguma mežu platības (16. attēls, 1. tabula).

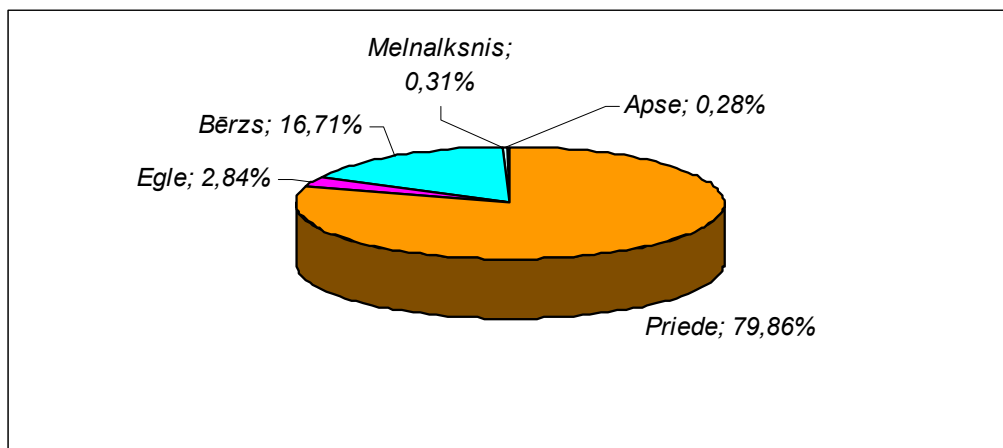
Meža augšanas apstākļu tipu sadalījums dabas lieguma mežu zemēs

Meža zemes/AAT	Platība, ha
Sausieņu meži	
Dm Damaksnis	6.4
Ln Lāns	0.6
Vr Vēris	10.3
Gr Gārša	0.9
Slapjainu meži	
Mrs Slapjais mētrājs	0.6
Dms Slapjais damaksnis	1.4
Purvainu meži	
Pv Purvājs	146.7
Nd Niedrājs	123.9
Db Dumbrājs	7
Kūdreņi	
Kv Viršu kūdreņis	108.8
Km Mētru kūdreņis	9.1
Ks Šaurlapju kūdreņis	7.4
Kp Platlapju kūdreņis	3
Kopā	426.1

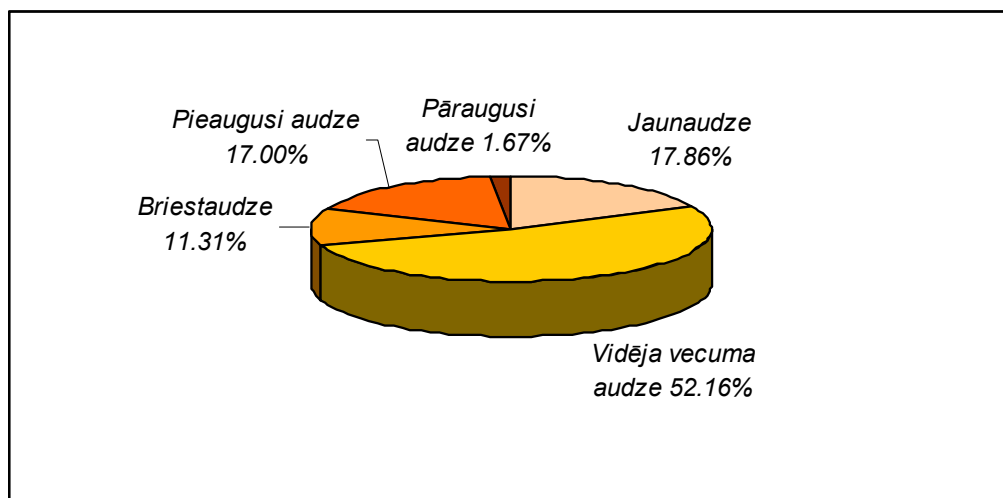
16.attēls. Meža augšanas apstākļu tipi dabas liegumā „Rožu purvs”

Valdošās koku sugas lieguma teritorijā ir priele (79.86%) un bērzs (16.71%), kas ir tipiskās pioniersugas, kuras ieviešas purvu nosusināšanas rezultātā (17.attēls). Mežaudzes lielākoties ir vienvecuma viendabīgas vai mistrotas. Atsevišķos nogabalos kā valdošo sugu sastop arī egli, melnalksni un apsi.

17. attēls. Valdošo koku sugu sadalījums dabas lieguma „Rožu purvs” mežos

Atbilstoši mežsaimnieciskajam mežaudžu vecumgrupu iedalījumam, lieguma teritoriju aizņem galvenokārt vidēja vecuma audze (222.2ha jeb 52.16%), jaunaudzes un pieaugušas audzes sastop 17.86% un 17% no kopējās platības (18.attēls). Pāraugušas audzes aizņem vien 7.1 ha jeb 1.67%.

18. attēls Mežaudžu vecuma grupu sadalījums dabas liegumā „Rožu purvs”

Dabiskie meža biotopi

Līdz šim dabas lieguma teritorijā nav tikusi veikta (P)DMB inventarizācija. Tomēr apmeklējot teritoriju kopā ar mežu ekologu, vairākos nogabalos konstatētas DMB indikatorsugas, kā arī DMB raksturīgās struktūras pazīmes un elementi. 2. tabulā norādīti mežu nogabali, kuri pēc savām bioloģiskajām īpašībām atbilst dabisko meža biotopu (DMB vai PDMB) standartiem.

Bioloģiski vērtīgas mežaudzes, kurās konstatētas DMB raksturīgās indikatorsugas un struktūras

Nr.p.k.	Kv.	Nog.	Biotopa veids	Platība, ha	Apsaimniekošana	Sugas
1	59	1	MIS	0.8	bez saimnieciskās darbības	<i>Graphis scripta</i>
2		2	MELN	0.4	bez saimnieciskās darbības	<i>Neckera pennata</i> , <i>N.comlanata</i>
3		3	MIS	1.5	bez saimnieciskās darbības	<i>Arthonia byssacea</i> , <i>Graphis scripta</i> , <i>Clavicornia pyxidata</i> , <i>Neckera pennata</i> , <i>N.complanata</i>
4		4	MIS	2	bez saimnieciskās darbības	<i>Acrocordia gemmata</i>
5	72	9-1	SKUJ	0.4	bez saimnieciskās darbības	<i>Clavicornia pyxidata</i>
6		9-2	PLAT	0.3	bez saimnieciskās darbības	<i>Acrocordia gemmata</i> , <i>Homalia trichomanoides</i> , <i>Graphis scripta</i>
7		10	MIS	1.9	bez saimnieciskās darbības	<i>Graphis scripta</i>
Kopā				7.3		

Dabas aizsardzības vērtība

Dabas liegumā „Rožu purvs” konstatēti divi Latvijas īpaši aizsargājamie mežu biotopu veidi - 1.6 *Jaukti platlapju meži* un 1.15 *Staignāju meži*, gandrīz visas inventarizētās meža platības atbilst kādam Eiropas Savienības aizsargājamam biotopam. Dabas liegumā konstatēti četri ES prioritāras nozīmes aizsargājamie meža biotopu veidi – 9010* *Veci un dabiski boreāli meži*, 9020* *Veci jaukti platlapju meži*, 9080* *Staignāju meži* un 91D0* *Purvaini meži*.

9010* Veci vai dabiski boreāli meži

Sastopami 6.7 ha lielā platībā 59.kvartāla 1.,3.,4. nogabalā un 72.kvartāla 9.,10. un 11. nogabala daļās.

Latvijā biotops 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* sastopams samērā reti, tā izplatības areāls ir sadrumstalots un kopumā tā platība aizņem aptuveni 0.3% no Latvijas teritorijas (Anon 2007). Biotops dabas liegumā „Rožu purvs” līdz šim nebija konstatēts un tāpēc tas neparādās arī *Natura 2000* datu bāzē.

Šiem mežiem raksturīga mistrota kokaude, ko pamatā veido parastā egle *Picea abies*, apse *Populus tremula* un purva bērzs *Betula pubescens*, bet pamežā aug parastā lazda *Corylus avelana* un parastais pīlādzis *Sorbus aucuparia*. Zemsedzē sastop mūra mežsalātu *Mycelis muralis*, zaļskābenes *Oxalis acetosella*, mellenes *Vaccinium myrtillus*, divlapu žagatiņas *Maianthemum bifolium*, meža kosu *Equisetum sylvaticum*, meža zemenes *Fragaria vesca*, parasto

kumeljpēdu *Asarum europaeum* un Eiropas septiņstarīti *Trientalis europea*. Mitrākās ieplakās augājā dominē lēdzērkstes *Cirsium oleraceum* un purvpaparde *Thelypteris palustris*.

Lai arī mežu taksācijā mežaudzes vecums daļai no uzskaitītajiem nogabaliem ir zem simts gadiem, tajos sastopamas DMB struktūras – dažādvecuma audzes struktūra, atvērumi vainaga klājā, novērojama mežaudzes pašizretināšanās, mirusi koksne dažādās sadalīšanās pakāpēs, daudz vecas lazdas, dzeņveidīgo putnu sakalti koki. Konstatētas vairākas DMB indikatorsugas - pumpurainā akrokordija *Acrocordia gemmata*, rakstu ķērpis *Graphis scripta*, lapukoku svečtursēne *Clavicornia pyxidata*, gludā nekera *Neckera pennata*, īssetas nekera *N.complanata*, kā arī tievā gludlape *Homalia trichomanoides*, kā arī DMB specifiskā suga - sīkpunktainā artonija *Arthonia byssacea*. Boreālie meži, kas atrodas 72. kvartāla 9. un 10. nogabala daļās, domājams, veidojušies aizaugot bijušajām ganībām vai pļavām. Par to liecina atsevišķi parkveida koki - ozoli un klajumā augušas priedes.

Klajumā augušos vecos kokus caurauguši jaunāki bērzi, melnalkšņi un apses, bet paaugu veido liepas. Zemsedzē sastop purvāja ciesa *Calamagrostis canescens*, klinšu kauleni *Rubus saxatilis*, parasto kreimeni *Convallaria majalis*, meža vizbuli *Anemone sylvestris*, daudziedu mugureni *Polygonatum multiflorum*, meža suņuburkšķi *Anthriscus sylvestris*.

Saskaņā ar 2010. gadā izstrādāto ES nozīmes biotopu noteikšanas metodiku šīs platības atzīstamas par biotopa 9010 otro variantu, ar biotopam daļēji atbilstošu zemsedzi.

19.attēls. Dabisko meža biotopu struktūras 72.kv. 10.nogabalā. Foto: R.Sniedze, E.Račinskis.

9020* Veci jaukti platlapju meži

Aizņem 0.3 ha jeb 0.03 % no dabas lieguma kopējās platības. Latvijā šis meža biotops sastopams reti, kopumā aptuveni 0.04% valsts teritorijas (Anon. 2007). Rožu purvs ietilpst vēsturiskajā platlapju mežu izplatības reģionā (Auniņš 2010). Dabas liegumā platlapju meži konstatēti 72. kvartāla 9. nogabala vienā daļā. Šis biotops līdz 2010. gadam nav pieminēts šajā teritorijā. Kokaudzi veido apse *Populus tremula* un melnalksnis *Alnus glutinosa*, bet paaugā sastop liepu *Tilia cordata*, nedaudz arī egli *Picea abies*. Zemsedzes augājā ir parastā kreimene *Convallaria majalis*, daudziedu mugurene *Polygonatum multiflorum*, purvāja ciesa *Calamagrostis canescens* un cietā virza *Stellaria holostea*. Konstatētas vairākas DMB indikatorsugas - tievā gludlape *Homalia trichomanoides*, gludā nekera *Neckera pennata*, īssetas nekera *N.complanata*, pumpurainā akrokordija *Acrocordia gemmata*, rakstu ķērpis *Graphis scripta* un lapukoku svečtursēne *Clavicornia pyxidata*.

9080* *Staignāju meži*

Pilnībā atbilst Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam 1.15 *Staignāju meži*. Sastopams teritorijas ZR stūrī, kā arī Pasaules gala Z malā. Aizņem 4.8 ha lielu platību. Biotops 9080* *Staignāju meži* Latvijā sastopams samērā reti, kopumā aizņemot 225 km² jeb 0.3% valsts teritorijas (Anon. 2007). Rožu purvs atrodas melnalkšņiem labvēlīgākajā augšanas apvidū (Auniņš 2010). Salīdzinot ar *Natura 2000* datu bāzes informāciju to platība nedaudz (par 0.1 ha) samazinājusies. No bioloģiskās daudzveidības viedokļa nozīmīgākais ir *Melnalkšņu staignājs*, kas atrodas 59. kvartāla 2. nogabalā. Tā mežaudzē dominē melnalksnis *Alnus glutinosa*, piejaukumā arī purva bērzs *Betula pubescens*, bet paaugā - nedaudz egles *Picea abies*. Uz ciņiem un kritālām aug parastā purvpaparde *Thelypteris palustris*, zažskābenes *Oxalis acetosella* un klinšu kaulenes *Rubus saxatilis*. Šajā nogabalā arī konstatētas DMB raksturīgās struktūras – notiek mežaudzes pašizretināšanās, sastopami pastāvīgi pārplūstoši klajumi un ciņi ap koku pamatnēm, kā arī konstatētas DMB indikatorsugas nekeras *Neckera* sp.

Tomēr lielākās platības aizņem melnalkšņu staignāji Pasaules gala piekājē. Tie ir jaunāki, caurplūstoši staignāju meži, kuros turpinās sukcesija. Veciem melnalkšņu staignājiem raksturīgās struktūras, piemēram, ciņi ap koku pamatnēm nav tik izteikti kā 59. kvartāla 2. nogabalā. Lielākajā daļā šo staignāju kokaudzē dominējošā suga ir purva bērzs *Betula pubescens*, bet zemsedzes augāju veido purva cūkausis *Calla palustris*, meža meldrs *Scirpus sylvaticus*, parastā niedre *Phragmites australis*, purva skalbe *Iris pseudacorus*, lielā nātre *Urtica dioica*, purva dadzis *Cirsium palustre*, bebrukārklīšs *Solanum dulcamara*, kā arī sfagni *Sphagnum* sp. Iespējams, ka 72. kvartāla 15. nogabalā esošais melnalkšņu staignājs veidojies caurteces, kas novada ūdeni no Riestu purva uz Rožu purvu, ietekmē. Lai arī šī caurtece ir bojāta, tā joprojām darbojas.

91D0* *Purvaini meži*

Aizņem 33.55% dabas lieguma platības – 338.9 ha. 91D0* *Purvaini meži* ir visizplatītākais ES aizsargājamais biotops valstī, tas sastopams samērā bieži un aizņem aptuveni 3% no Latvijas teritorijas (Anon. 2007). Bez tam šis ir viens no nedaudzajiem aizsargājamiem biotopiem, kuru platības pamazām palielinās, galvenokārt aizaugot lielām augsto purvu platībām. Salīdzinājumā ar *Natura 2000* datu bāzē norādīto informāciju, šī biotopa platība palielinājusies par 240.3 ha jeb vairāk nekā 3 reizes. Biotopa platību izmaiņas skaidrojamas ar augstāku teritorijas izpēti līmeni un 2010. gadā apstiprināto ES nozīmes biotopu noteikšanas interpretāciju (Auniņš 2010). *Purvaini meži* izplatīti lieguma perifērijā. Bioloģiski vecākās šī biotopa platības sastopamas 62., 63. un 64. kvartālos, to kokaudzēs vecums ir 100 gadi un vairāk. Šajos kvartālos sastopamas arī lēni augušas priedes *Pinus sylvestris* un purva bērzi *Betula pubescens*, zemsedzi veido sfagni *Sphagnum* sp., lakstaugu stāvā sastop makstaino spilvi *Eriophorum vaginatum*, purva dzērveni *Oxycoccus palustris*, purva rūgtdilli *Peucedanum palustre*. Sīkrūmu stāvā plaši izplatīts purva vaivariņš *Ledum palustre*. Tomēr lielākā daļa liegumā sastopamie purvaino mežu biotopi ir salīdzinoši jauni un radušies augstā purva susināšanas rezultātā. Šādos purvaino mežu nogabalos plaši izplatīts parastais krūklis *Frangula alnus* un niedre *Phragmites australis*. Šīs sugas bieži norāda uz susināšanas ietekmi.

Sociālekonomiskā vērtība

Dabas lieguma „Rožu purvs” mežiem nav liela vērtība kā mežistrādes teritorijai, jo liegumā pārsvarā izplatīti purvainu tipa meži, kā arī viršu kūdreņi. Daļā sausieņu mežu – 80. kvartāla 15. un 18. nogabalā un 81 kvartāla 9. nogabalā ir 20-gadīga egļu jaunaudze, kas liecina par to, ka īsi pirms lieguma dibināšanas tur veikta cirte. Pašlaik liegumā mežizstrāde nenotiek. Mežiem ir liela

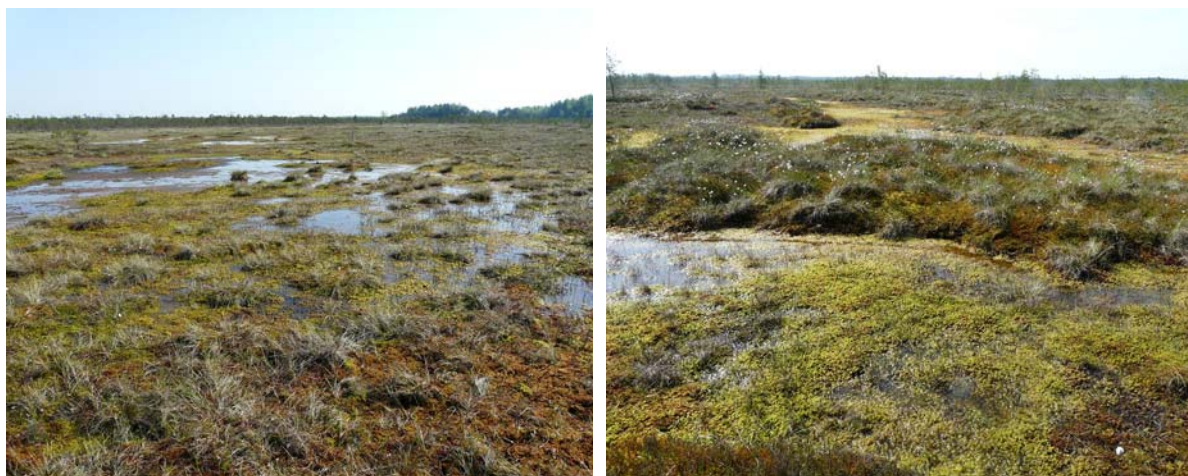
nozīme kā īpaši aizsargājama sugu dzīvotnei un zinātniski pētnieciskai teritorijai. Mežos ir daudz sēņu un ogu.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības

Lielu daļu teritorijā sastopamo mežu biotopu ietekmē funkcionējošās meliorācijas sistēmas, kas mežus nosusina. Purvaino mežu platības palielinājušās uz nosusināto augsto purvu platību rēķina. 72. kvartāla 9. un 10. nogabalā, kuros sastopamas DMB struktūras un indikatorsugas, konstatēta arī nesankcionēta atsevišķu koku izzāģēšana. Šajos nogabalos, kā arī 59. kvartāla 1., 2., 3., un 4. nogabalos nepieciešams nodrošināt šo bioloģiski vērtīgo mežaudžu dabisku attīstību bez saimnieciskās darbības iejaukšanās.

2.3.2. Purvi

Purvi dabas liegumā ir izplatītākais biotopu veids, kopumā tie aizņem 641.5 ha. Šī vērtība aprēķināta balstoties uz biotopu kartējumu, nevis uz meža taksācijas datiem. Sastopami divi purva tipi: ombrotrofie jeb augstie purvi un minerotrofie, kurus pārstāv pārejas purvi. Augstie purvi aizņem lielāko daļu no purvu platībām - 572.9 ha, savukārt pārejas purvi - 68.6 ha.

20. attēls. Augstā purva mikroreljefa veidošanās Rožu purvā. Foto: E.Račinskis.

Augstie purvi

Augstie purvi aizņem lielāko daļu dabas lieguma teritorijas. Tie sastopami visās Pliksnes purva daļās, kurš izveidojies no vairākiem atsevišķiem purviem. Pliksnes purvā novērojamais mikroreljefa ainavas tips – ciņu mikroreljefs – pieder veģetācijas klasei Oxycocco-Sphagnetea. Ciņi lielākoties ir līdz 30 cm augsti, pārsvarā tos veido dažādu sugu sfagni *Shagnum magelanicum*, brūnais sfagns *S.fuscum*, dažviet arī kadiķu dzegužlins *Politrichum juniperinum*. Uz ciņiem sastop arī sila virsi *Calluna vulgaris*, purva dzērvenes *Oxycoccus palustris*, makstaino spilvi *Eriophorum vaginatum*, melnās vistenes *Empetrum nigrum*, retāk lācenis *Rubus chamaemorus*. Nereti šajā mikroreljefā izplatītas arī mazas priedes *Pinus sylvestris* un purva bērzi *Betula pubescens*. Ciņu – lāmu mikroreljefa ainavas visspilgtāk izpaužas Riestu purva daļā. Lāmu veģetāciju veido garsmailes sfagns *Sphagnum cuspidatum*, parastais baltmeldrs *Rhynchospora alba*, apaļlapu rasenes *Drosera rotundifolia*, purva dzērvenes *Oxycoccus*

palustris, bet slīkšņu tuvumā arī dūkstu grīslis *Carex limosa*. Riestu purva centrālajā daļā veidojas arī grēdu – lāmu mikroainavas. Grēdas ir noaugušas ar sīku priedi, savukārt lāmās veģetāciju veido tikai garsmailes sfagni *Sphagnum cuspidatum*. Riestu purva centrālā daļa ir neskartākā un tur joprojām notiek aktīva mikroainavu attīstība, par ko liecina arī atklāti kūdras laukumi, kuru veidošanās notiek 46 ha lielā platībā.

Pārejas purvi

Pārejas purvi aizņem būtisku lieguma daļu 68,6 ha platībā. Lielākās pārejas purvu platības izveidojušās uz Z un ZR no Pasaules gala. Pārejas purvu ir ļoti slapji un staigņi, to barošanās notiek gan virszemes noteces rezultātā un no nokrišņiem, gan ar gruntsūdeņiem. Virszemes notece ir ļoti izteikta, jo lieguma A pusē esošo Riestu un Ošānu purvu relatīvais augstums ir lielāks, nekā Rožu purvs. Pie tam – no Riestu purva pāri Pasaules galam ierīkota caurtece, kas joprojām darbojas. Par gruntsūdeņu pieplūdi pārejas purvā liecina parastās niedres *Phragmites australis* biežā sastopamība. Pārejas purvā dominē parastais baltmeldrs *Rhychospora alba*, polijlapu andromeda *Andromeda polifolia*, dūkstu grīslis *Carex limosa*, purva šechērija *Scheuchzeria palustris*, trejlapu puplaksis *Menyanthes trifoliata*, purva dzērvene *Oxycoccus palustris*, apapļlapu rasene *Drosera rotundifolia*.

Dabas aizsardzības vērtība

Dabas liegumā „Rožu purvs” konstatēti 2 Latvijas īpaši aizsargājamie biotopi 2.7 *Pārejas purvi un slīkšņas* un 2.6 *Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi*, kā arī 5 Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi – 7110* *Neskarti augstie purvi*, 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās*, 7140 *Pārejas purvi un slīkšņas*, 7150 *Ieplakas purvos* un 7160 *Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji*.

Lieguma mazskartākā daļa – Riestu purvs, kas atbilst izcilas kvalitātes 7110* *Neskarti augstie purvi*, ko raksturo lāmu komplekss un aktīva biotopa 7150 *Ieplakas purvos* veidošanās.

21. attēls Neskarti augstie purvi. Foto: R.Sniedze.

7110* *Neskarti augstie purvi*

Sastopami 428.3 ha lielā platībā un aizņem 42.4% no teritorijas platības. 7110* *Neskarti augstie purvi* ir Latvijas teritorijā samērā bieži sastopams aizsargājamo ES biotopu veids, kopā ar

ietekmētiem purviem 7120 *Degradēti augstie purvi*, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās tie aizņem 4% valsts teritorijas (Anon. 2007). Salīdzinot ar *Natura 2000* teritoriju datu bāzē norādīto informāciju, augsto purvu platības samazinājušās par 67.2 ha. Platību izmaiņas lielākoties skaidrojamas ar labāku teritorijas izpēti līmeni un 2010. gadā pieņemto ES nozīmes biotopu noteikšanas metodiku, jo EMERALD projekta laikā arī pārejas purva platības dabas lieguma centrālajā daļā novērtētas kā biotops 7110*. *Neskarti augstie purvi* izplatīti lieguma centrālajā R daļā un A daļā. Riestu purvā atrodas nozīmīgākā un bioloģiski vērtīgākā šī biotopa daļa. Atklāto purva daļu veido ciņu – lāmu kompleksa mozaīka, kas ieskauj atklātus kūdras laukumus atbilst ES nozīmes aizsargājamam biotopam 7150 *Ieplakas purvos*. Biotopa *Neskarti augstie purvi* platības, kuras atrodas Rožu purva centrālajā daļā pamatā ir aizaugušas ar sīku priedi, bet ieplakas ir iegrimušas un tās klāj parastie baltmeldri *Rhynchospora alba*.

7120 *Degradēti augstie purvi*, kuros iespējama vai noris atjaunošanās

Biotops pārsvarā izplatīts Riestu purva D daļā, kā arī nelielā platībā dabas lieguma R malā. Valstī šis biotops sastopams samērā bieži un tā izplatība ir tāda pati kā biotopam 7110* *Neskarti augstie purvi* (Auniņš 2010). Kopējā šī biotopa platība aizņem 14.31 % no dabas lieguma - 144.6 ha. Salīdzinot ar *Natura 2000* datu bāzes informāciju degradēto purvu platības samazinājušās par 202.3 ha, kas skaidrojams ar to, ka daļa no degradēto purvu platībām jau uzskatāma par citu ES nozīmes biotopu – 91D0* *Purvaini meži*. *Degradēti augstie purvi* ir susināšanas rezultātā pārveidojušās augstā purva platības, kurām raksturīgs apaugums ar 40-gadīgu priedi, blīvu sīkrūmu stāvu, ko pamatā veido sila virši *Calluna vulgaris*. Lakstaugu stāvā sastop purva dzērvenes *Oxycoccus palustris*, lācenes *Rubus chamaemorus*, makstaino spilvi *Eriophorum vaginatum*, bet sūnu stāvā mozaīkveidā izplatīti sfagni *Sphagnum* sp. un zaļsūnas *Bryidae*. Tiešā grāvju tuvumā kūdras slānis mineralizējies. Priedēm pārsvarā novērojamas spicas galotnes un lieli ikgadējie pieaugumi, kas liecina par susināšanas ietekmi un strauju koku augšanu.

Rožu purva A daļai raksturīgi ietekmēti augstie purvi, lāmas pilnībā aizaug, purvs aizaug ar sīkrūmiem un priedi, par kuras strauju augšanu liecina spica galotne un lieli ikgadējie pieaugumi.

22. attēls. Ietekmēti augstie purvi. Foto: R.Sniedze.

7140 Pārejas purvi un slīkšņas

Pilnībā atbilst ar Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam 2.7 *Pārejas purvi un slīkšņas*, aizņem 6.79 % dabas lieguma jeb 68.6 ha. Valstī šis biotops sastopams samērā reti, kopumā tas aizņem 0.3% valsts teritorijas (Anon. 2007). *Pārejas purvi* līdz šim nav bijuši atzīmēti *Natura 2000* datu bāzē. To izplatība un veģetācija jau aprakstīta iepriekš.

7150 Ieplakas purvos

Biotops konstatēts vairākās vietās Riestu purva centrālajā daļā. Absolūti precīzu šī biotopa platību nav iespējams noteikt, jo tas ir ļoti dinamisks biotops. Latvijā šis biotops sastopams ļoti reti. 2007. gada ziņojumā Eiropas Komisijai kopējā šī biotopa aizņemtā platība nav vērtēta, bet *Natura 2000* datu bāzē šī biotopa platība novērtēta kā 1% no biotopa 7110* *Neskarti augstie purvi platības*, tomēr ekspertu pieredze rāda, ka parasti biotops 7150 sastopams daudz mazākās platībās. *Ieplakas purvos* ir atklāti kūdras laukumi, bieži vien vispār bez veģetācijas, kas veidojas lielu un mazskartu augsto purvu kupolu nogāzēs. Šī biotopa klātbūtne liecina par aktīvu augstā purva mikroainavu – ciņu, lāmu, grēdu un ieplaku veidošanos purvā. Mazākie teritorijā konstatētie atklātie kūdras laukumi aizņem 4 m², bet lielākie 300 m² lielu platību. To veidošanās notiek 46 ha lielā platībā tāpēc aptuvena šī biotopa aizņemtā platības vērtējama kā 0.46 ha, jeb 0.046% no visas lieguma teritorijas. Rožu purvā esošo ieplaku veģetāciju veido parastais baltmeldrs *Rhynchospora alba* un apaļlapu rasene *Drosera rotundifolia*.

7160 Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi

Pilnībā atbilst Latvijas īpaši aizsargājamam biotopam 2.6 *Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi*. Šis biotopu veids sastopams reti visā Latvijas teritorijā, kopumā tā platība aizņem 0.004% Latvijas teritorijas (Anon. 2007). Dabas liegumā tie konstatēti kā punktveida objekti vairākās vietās teritorijas ZR stūrī. Līdz 2010. gadam nebija ziņu par konkrētā biotopa sastopamību dabas liegumā „Rožu purvs”. Kopējā biotopa platība ir aptuveni 260 m² liela. Biotopu veido pārmitri augšnes laukumi ar veģetāciju vai atsevišķās vietās – maz izteiktu ūdens plūsmu 59. kvartāla 8. nogabalā konstatētais avoksnājs veido dzelzi saturošas nogulas. Veģetāciju veido lēdzērkste *Cirsium oleraceum*, purvpaparde *Thelypteris palustris*, parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, parastās zeltene *Lysimachia vulgaris* un sfagni *Sphagnum sp.*

Bebraine uz lieguma robežas starp 55. un 63. kvartālu

Dzelzi saturošs avoksnājs 59. kv 8. nogabalā

Sociālekonomiskā vērtība

Dabas lieguma „Rožu purvs” purvu platību sociālekonomiskā vērtība ir kūdras resursos, jo 622 ha atzīti par rūpnieciski izmantojamiem kūdras resursiem (Krauklis 1998). Līdz ar dabas lieguma statusa piešķiršanu kūdras ieguve teritorijā ir aizliegta. Purvu platībām ir liela nozīme kā īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēm un kā zinātniski pētnieciskās darbības teritorijai. Pārejas purvu platības ir īpaši bagātas ar dzērvenēm.

Negatīvi ietekmējošie faktori

Lielāko daļu purvu platības negatīvi ietekmē meliorācija. Nosusināšanas rezultātā apmežojas atklātās purvu platības, ilgtermiņā tas var izsaukt biotopu fragmentāciju un ainavas pārveidošanos. Palielinoties priežu un viršu apaugumam ietekmētajās platībās, palielinās transpirācija no augiem, tādējādi vēl vairāk palielinot ūdens zudumus. Nosusinot purvu tiek kavēta vai pārtraukta purva mikroainavu veidošanās, līdz ar to pastāv iespēja izzust biotopam 7150 *Ieplakas purvos*.

Īpaši aizsargājamie Latvijas un Eiropas nozīmes biotopi un to platības apkopoti 3. tabulā.

3. tabula

Īpaši aizsargājamie Latvijas un Eiropas nozīmes biotopi un to platības

EP Biotopu Direktīvas I pielikuma biotopi	Platība, ha	Latvijā īpaši aizsargājami biotopi	Platība, ha	% no teritorijas
7110* <i>Neskarti augstie purvi</i>	428.3	-		42.4
7120 <i>Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās</i>	144.6	-		14.31
7140 <i>Pārejas purvi un slīkšņas</i>	68.6	2.7 <i>Pārejas purvi un slīkšņas</i>	68.6	6.79
7150 <i>Ieplakas purvos</i>	0.46 **	-		0.046
7160 <i>Minerālvielām bagāti avoti un avoksnāji</i>	0.026**	2.6. <i>Minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi</i>	0.026**	0.002
9010* <i>Veci vai dabiski boreālie meži</i>	6.7	-		0.66
9020* <i>Veci jaukti platlapju meži</i>	0.3	1.6 <i>Jaukti platlapju meži</i>	0.3	0.03
9080* <i>Staignāju meži</i>	4.8	1.15 <i>Melnalkšņu staignāji</i>	4.8	0.48
91D0* <i>Purvaini meži</i>	338.9	-		33.55
	992.2	Kopā	73.7	

Paskaidrojumi un apzīmējumi:

Latvijā īpaši aizsargājamie biotopi - pēc MK noteikumiem Nr.421, „Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”, 05.12.2000.

* Eiropas nozīmes prioritāri aizsargājami biotopi

** biotopu platības pārsedzas ar citiem ES nozīmes biotopiem

Grāvis 69 kvartāla 4. nogabalā. Ūdens tek ar straumi prom uz purva malu.

Grāvis 81.kvartālā.

24. attēls. Meliorācijas grāvji. Foto: R.Sniedze, G.Freimane.

Purva biotopu atjaunošanas pasākumu zinātniskais pamatojums

Dabiskais purvs dabā pilda vairākas būtiskas funkcijas - organiskā materiāla kūdras akumulāciju, ūdens akumulāciju no sateces baseina, novēršot pārmitru apstākļu veidošanos plašākā rajonā un specifisku augšanas apstākļu nodrošināšanu sugām, kas pielāgotas pārmitriem apstākļiem (Sliva, Pfadenhauer 1999).

Galvenais Rožu purva negatīvi ietekmējošais faktors ir meliorācijas grāvji. Meliorācijas negatīvā ietekme uz dabiskajiem purva biotopiem pasaulē ir plaši pētīta, dokumentēta un pierādīta (Money, Wheeler 1999; Poulin 1999; Sliva, Pfadenhauer 1999), un nav apšaubāma. Meliorācijas rezultātā būtiski tiek izmainīts hidroloģiskais režīms, kas izjauc purva ekosistēmas dabisko funkcionēšanu. Gruntsūdens līmeņa pazemināšana un tai sekojoša dzīvās augāja segas degradēšanās rada negatīvu ietekmi uz neskarta purva ekosistēmu. Meliorācijas ietekmē pakāpeniski palielinās sīkkrūmu, galvenokārt viršu segums un samazinās sfagnu segums (Lindsay 1995). Vairāk ietekmētajās purva daļās izveidojas slēgts koku stāvs. Arī Rožu purvā ievērojamā tā platībā purva ekosistēmas dabiskā funkcionēšana ir traucēta, uz ko norāda augāja segas degradēšanās un purva pakāpeniska aizaugšana.

Priekšnoteikums veiksmīgai purva veģetācijas atjaunošanai meliorācijas skartajās vietās ir ūdens režīma atjaunošana (Sliva, Pfadenhauer 1999). Pasaulē jau vairākus gadu desmitus pielieto meliorācijas grāvju aizdambēšanas metodi, lai mazinātu nosusināšanas degradējošo darbību uz purva biotopiem un iespēju robežās stabilizētu hidroloģisko režīmu.

Viens no labākajiem augsto purva augu sabiedrību sekmīgas atjaunošanās indikatoriem ir sfagnu ieviešanās un sfagnu seguma veidošanās, ko degradētos augstajos purvos kavē būtiski pazeminātais ūdenslīmenis (Money, Wheeler 1999; Poulin et al 1999). Galvenie priekšnosacījumi, lai purva veģetācijas atjaunošanās norisētu sekmīgi, ir pietiekami augsts ūdens līmenis un purva augu sēklu klātbūtne atjaunojamajās vietās (Money & Wheeler 1999, Goodyear & Sliva 2000).

Latvijā degradēto purvu atjaunošanas pieredze ir apmēram 10 gadus gara – pirmie pasākumi veikti Teiču purvā, no 1999. gada līdz 2001. gadam uzbūvējot 25 aizsprostus (Bergmanis, Brehm, Matthes 2002). Pamazām pieredze tiek uzkrāta - 2006. gadā tika uzsākta kūdras aizsprostu būve Ķemeru tīrelī (Ķuze, Priede 2008), Cenas tīrelī, Klāņu purvā un Vasenieku purvā, paralēli uzsākot arī veģetācijas un hidroloģisko monitoringu (Salmiņa, Bамbe 2008; Nusbaums 2008).

Izmaiņas hidroloģiskajā režīmā notiek straujāk nekā izmaiņas veģetācijā. Hidroloģiskā monitoringa rezultāti rāda, ka izmaiņas gruntsūdens līmenī sākas jau tūlīt vai dažus mēnešus pēc dambēšanas un ir noturīgas. Cenas tīrelī, piemēram, pēc dambju būves samazinājusies ūdens līmeņa svārstību amplitūda, gruntsūdens līmenis vidēji paaugstinājies par 8 cm, bet vasaras periodā pat par 25 cm. Sekmīga hidroloģiskā režīma atjaunošana noritēja arī Klāņu un Vasenieku purvos (Indriksons 2008).

Izmaiņas veģetācijā noris daudz lēnāk. Divus gadus pēc dambju ierīkošanas būtiskas izmaiņas notikušas gan Cenas tīrelī, gan Vasenieku purvā. Lielākajā daļā parauglaukumu, kas tika ierīkoti grāvjos, bija ievērojami palielinājies sfagnu segums, kas ir galvenais purvus raksturojošais kritērijs. Grāvjos ieviesies galvenokārt garsmailes sfagns *Sphagnum cuspidatum*, vietām – bezgredzena varnstorfija *Warnstorfia exannulata*. Pirmā vaskulāro augu suga, kas reaģēja uz paaugstināto ūdens līmeni visos trīs purvos, bija sila virsis *Calluna vulgaris* – tā pakāpeniska samazināšanās un izzušana ir likumsakarīga parādība. Vasenieku purvā viršu segums atsevišķos parauglaukumos samazinājās pat četrkārt (Salmiņa, Bамbe 2008). Pēc tam pamazām ieviešas citas sugas - galvenokārt purviem raksturīgais parastais baltmeldrs *Rhynchospora alba* un makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*, par ko uzskatāmi liecina 4 gadu monitoringa rezultāti Ķemeru tīrelī (Priede 2010).

Veģetācijas izmaiņas susināšanas ietekmētos augstajos purvos vai kūdras laukos pēc ūdenslīmeņa paaugstināšanas ar dambju palīdzību citviet pasaulē un Lielajā Ķemeru tīrelī Latvijā (Poulin et al. 1999, Sliva & Pfadenauer 1999, Lanta et al. 2006, Ķuze & Priede 2008) ir līdzīgas tām izmaiņām, kas novērotas Cenas tīrelī, Klāņu un Vasenieku purvos. Tās ir: makstainās spilves *Eriophorum vaginatum* un sfagnu seguma palielināšanās, viršu *Calluna vulgaris* nokalšana, sfagnu ieviešanās aizdambētajos grāvjos un to apkārtnē, kas liecina par stabili purva veģetācijas atjaunošanos.

Dzērvene *Oxycoccus palustris*

Makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*

25. attēls. Tipiskie purva augi. Foto: M.Pakalne.

2.4. Sugas

2.4.1. Augi

Dabas liegumā „Rožu purvs” konstatētas četras Latvijā īpaši aizsargājamās vaskulāro augu sugas - stāvlapu dzegužpirkstīte *Dactylorhiza incarnata*, plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*, kārpainais segliņš *Euonymus verrucosa*, smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia* viena sūnu suga īssetas nekera *Neckera pennata*, un viena ķērpju suga sīkpunktainā artonija *Arthonia byssacea*. Lieguma teritorijā konstatēta viena īpaši aizsargājamā ierobežoti izmantojamā suga - gada staipekņis *Lycopodium annotinum*, kas iekļauta arī EP Biotopu direktīvas V pielikumā. Visas dabas liegumā sastopamās sfagnu dzimtas sugas iekļautas Biotopu direktīvas V pielikumā.

Ārpus dabas lieguma robežas, tiešā tā tuvumā konstatēta arī ierobežoti izmantojamā augu suga apdzira *Huperzia selago*, kā arī EP Biotopu direktīvas II pielikuma suga spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa*.

Apalļapu rasene *Drosera rotundifolia*

Magelāna sfagns *Sphagnum magellanicum*

Sila virsis *Calluna vulgaris*

Stāvlapu dzegužpirkstīte *Dactylorhiza incarnata*

26. attēls. Tipiskie un retie purva augi. Foto: M.Pakalne.

Īpaši aizsargājamās un retās augu sugas

Nosaukums	Zinātniskais nosaukums	ES	ĪAS	IIS	MIK	DMB	LSG
Sīkpunktainā artonija	<i>Arthonia byssacea</i>		+		+	BSS	
Īssetas nekera	<i>Neckera pennata</i>					IS	2
Gludā nekera	<i>Neckera complanata</i>					IS	2
Stāvlapu dzegužpirkstīte	<i>Dactylorhiza incarnata</i>		+				4
Plankumainā dzegužpirkstīte	<i>Dactylorhiza maculata</i>		+				4
Kārpainais segliņš	<i>Euonymus verrucosa</i>		+				
Gada staipeknis	<i>Lycopodium annotinum</i>	V		+			4
Smaržīgā naktsvijole	<i>Platanthera bifolia</i>		+				4
Sfagni	<i>Sfagnum sp.</i>	V					
Apdzira *	<i>Huperzia selago</i>			+			4
Spilvainais ancītis*	<i>Agrimonia pilosa</i>	II					

Paskaidrojumi un apzīmējumi:

- ES** - Eiropas Padomes direktīvas 92/43/EEK “Par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību” pielikumi. **II** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana **V** pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru iegūšana un ekspluatācija dabā var būt pieļaujama;
- ĪAS** - īpaši aizsargājamā suga -MK noteikumi Nr. 396. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, 14.11.2000.;
- IIS** - ierobežoti izmantojamā suga -MK noteikumi Nr. 396. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, 14.11.2000.;
- MIK** - sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, MK noteikumi Nr.45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”, 30.01.2001., 1.pielikums;
- DMB** - Dabisku meža biotopu sugas (Lārmanis u.c. 2000). **IS** – Indikatorsuga, **BSS** – Biotopu speciālistu suga, kuras pastāvēšana ir atkarīga no specifiskiem (mežaudžu atslēgas) biotopiem un kurām draud izzušana, ja šie biotopi tiks apsaimniekoti nepiemērotā veidā;
- LSG** - Latvijas Sarkanā grāmata, 2003. LSG tiek lietotas sekojošas apdraudēto sugu kategorijas, kas atbilst vecajām IUCN kategorijām: 0. kategorija - izzudušās sugas; 1. kategorija - izzūdošās sugas; 2. kategorija - sarūkošās sugas; 3. kategorija - retās sugas; 4. kategorija - maz pazīstamās sugas.

* suga konstatēta ārpus dabas lieguma, tiešā tuvumā.

Aizsargājamo sugu apraksti

Sīkpunktainā artonija *Arthonia byssacea* (Weigel) Almq.

Īpaši aizsargājamās ķērpju sugas neliela atradne konstatēta uz koku mizas 59. kvartāla 3. nogabalā. Šis ķērpis ir DMB specifiskā suga (biotopu speciālistu suga) un tai veidojami mikroliegumi. Latvijā suga sastopama reti.

Īssetas nekera *Neckera pennata* (L.) Rich.

Sastopama dabas lieguma vērtīgākajās mežaudzēs, šī sūna ir viena no DMB indikatorsugām. Latvijā suga sastopama diezgan reti, tā apdzīvo dabiskus mitrus platlapju, jauktos un egļu mežus, kur tā izplatīta uz dzīvkiem, kā arī atmirušiem platlapju koku sugu un apšu stumbriem. Rožu purvā īssetas nekera novērota 59. kvartāla 3. nogabalā un 72. kvartāla 9. nogabalā uz vecām apsēm augot kopā ar citu DMB indikatorsugu **gludo nekeru** *N. Complanata*.

Kopumā sugas izplatītas lapukoku mežos. Īssetas nekera iekļauta arī Eiropas sūnu Sarkanajā grāmatā.

Stāvlapu dzegužpirstīte *Dactylorhiza incarnata* L.

Skraju audžu veidā konstatēta četrās vietās pārejas purvu un purvaino mežu platībās, taču domājams, ka suga liegumā sastopama biežāk. Arī Latvijā suga sastopama samērā bieži. Suga ierakstīta Latvijas Sarkanās grāmatas 4. kategorijā.

Plankumainā dzegužpirstīte *D. maculata* (L.) Soó

Atsevišķi sugas eksemplāri novēroti trīs vietās purvaino mežu un pārejas purvu platībās. Suga vienmērīgi izplatīta visā Latvijas teritorijā un sastopama samērā bieži, tomēr apdraudējuma dēļ tā ir iekļauta Latvijas Sarkanās grāmatas 4. kategorijā.

Kārpainais segliņš *Euonymus verrucosa* Scop.

Konstatēts pamežā 59. un 72. kvartālu nogabalos, kuros atrodamas arī DMB struktūras. Suga Latvijā sasniedz izplatības areāla ZR robežu un sastopama Latvijas centrālajā un DA daļā.

Gada staipeknis *Lycopodium annotinum* L.-

Konstatēts teritorijas ZR stūrī 59. kvartālā, kā arī uz dabas lieguma robežas mežos uz susinātām kūdras augsnēm, kas ir visai tipiska sugas dzīvotne, jo vitālākās audzes veidojas tieši traucētos biotopos. Kopumā gada staipekņi ir valstī samērā bieži sastopama suga.

Smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia* – *bifolia*

Konstatēta lieguma Z daļā 64. kvartāla 6. nogabalā un arī ārpus lieguma privātajās zemēs Pasaules gala nogāzē. Suga novērota skrajos mežos.

Smaržīgā naktsvijole Latvijas teritorijā ir diezgan izplatīta visā valsts teritorijā, taču tā iekļauta Latvijas Sarkanajā grāmatā un Baltijas reģiona Sarkanajā grāmatā, kā arī tā ietverta komerciāli apdraudēto sugu sarakstā.

Sfagni *Sphagnum spp.*

Dažādu sugu sfagni konstatēti lielākajā daļā dabas lieguma mežu un purvu biotopos. Sfagni iekļauti EP Biotopu direktīvas V pielikumā kā nozīmīga sugu grupa, kas ir Eiropas Kopienas interešu sfērā, bet kuru ieguve dabā un izmantošana var būt pieļaujama.

Apdzira *Huperzia selago* L.

Novērota ārpus dabas lieguma ZR esošajos privātajos mežos, kur tā veido nelielas audzes. Suga iekļauta ierobežoti izmantojamo sugu sarakstā.

Apdzira Latvijā sastopama salīdzinoši bieži visā valsts teritorijā, īpaši Z un A daļā.

Spilvainais ancītis *Agrimonia pilosa* Ledeb.

Novērots Pasaules gala pussalas mežmalā ārpus dabas lieguma teritorijas, taču, domājams, ka tā atradnes varētu būt vairāk. Spilvainais ancītis sastopams ceļmalās, mežmalās un aizaugošās meža stigās Kaut arī šī suga iekļauta EP Biotopu direktīvas II pielikumā, Latvijā tā tomēr nav aizsargājamo sarakstā un Latvijas centrālajā un DA daļā ir diezgan izplatīta.

Invazīvās sugas Sosnovska latvāņa ierobežošana

Ārpus dabas lieguma teritorijas nogāzē starp dabas liegumu un Burtnieku mājām konstatētas vairākus simtus kvadrātmetru lielas invazīvās sugas Sosnovska latvāņa audzes. Tā kā 69. kvartāla esošajās degradēto purvu platībās paredzama dambju būve, pastāv risks, ka, veicot šos apsaimniekošanas darbus, teritorijā varētu nonākt arī invazīvais Sosnovska latvānis, jo suga biežāk sastopama tieši traucētos biotopos, piemēram, ceļmalās.

Iespēju robežās vēlams veikt pasākumus šīs invazīvās sugas ierobežošanā, iznīcinot konstatēto audzi.

Sociālekonomiskā vērtība

Visu lieguma teritorijā sastopamo augu sugu nozīmīgākā sociālekonomiskā vērtība ir kā biotopus veidojošai vienībai. Tie kalpo kā dzīvesvieta un barības avots dzīvnieku populāciju pastāvēšanai. Liela daļa teritorijā sastopamo augu izmantojami ārstniecībā un pārtikā. Visas lieguma teritorijā konstatētās orhideju sugas, kā arī apdzira un gada staipeknis ir aizsargātas un iekļautas komerciāli apdraudēto sugu sarakstā.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības

Galvenais teritorijā sastopamo augu sugu apdraudošais faktors ir susināšana, kuras ietekmē mainās vides apstākļi un notiek sugu nomaiņa. Teritorijas R malai piegulošajā paugurā novērotas lielas invazīvās sugas Sosnovska latvāņa *Heracleum sosnowskyi* audzes, nav pieļaujama šīs sugas izplatīšanās dabas liegumā.

Lai nodrošinātu turpmāku DMB indikatorsugas īssetas nekeras netraucētu populāciju, nav pieļaujama saimnieciskā darbība mežu nogabalos, kuros tā konstatēta.

2.4.2. Putni

Pirmās ziņas par Rožu purva un tā apkārtnes putnu faunu tika ievāktas Latvijas ligzdojošo putnu atlanta (1980-1984) gatavošanas laikā (5.tabula). Nākamā zināmā vietas apsekošanas reize novērojumi no otrā Latvijas ligzdojošo putnu atlanta (2000-2004) sastādīšanas laikā. Plašāka informācija tieši par Rožu purvā mītošajiem īpaši aizsargājamiem putniem tika ievākta projekta EMERALD laikā (2001-2004), kad teritoriju 31.05.2001. apsekoja A.Petriņš. Vēlāk, jau *Natura 2000* vietu monitoringa vajadzībām 2008. un 2009. gados, purva putnu maršruta uzskaites veicis G.Grandāns. Tabulā uzskaitīti oficiālās ornitologu atskaitēs reģistrētie dati.

5. tabula

Dabas lieguma „Rožu purvs” ornitoloģisko apsekojumu saraksts

Nr.	Datums	Novērotājs	Vietas apsekošanas mērķis
1.	13., 28.05.1982.	J. Priednieks	Ekspedīcija pirmajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam.
2.	14.06.2000.	E. Račinskis, I. Mārdega	Nepilns apsekojums (pussala un purva A daļa) otrajam Latvijas ligzdojošo putnu atlantam.
3.	31.05.2001.	A. Petriņš	Projekta „Emerald” ekspedīcija.
4.	07.06.2008.	G. Grandāns	Dzelteno tārtiņu un purva tilbišu uzskaites <i>Natura 2000</i> vietu monitoringam.
5.	16.06.2009.	G. Grandāns	Dzelteno tārtiņu un purva tilbišu uzskaites <i>Natura 2000</i> vietu monitoringam.
6.	13.-14.05.2010.	A. Petriņš, E. Račinskis	Dabas lieguma putnu faunas izpēte dabas aizsardzības plāna vajadzībām.

Dabas liegumā „Rožu purvs” konstatētas 15 putnu sugas, kas iekļautas ES Putnu direktīvas I pielikumā. Pilns apraksts par šo sugu sastopamību un skaita vērtējumiem liegumā dots 6. tabulā. Tā kā dominējošais biotopa veids visā *Natura 2000* teritorijā „Rožu purvs” ir augstais un pārejas purvs, tad teritorijai nozīmīgākā sugu grupa ir purva putni, ko Rožu purvā pārstāv rubenis (3-5 ♂♂), dzērve (5-7 pāri), dzeltenais tārtiņš (4-6 p.) un purva tilbīte (5-7 p.). Dzeltenais tārtiņš un purva tilbīte ir arī *Natura 2000* teritoriju „Rožu purvs” kā SPA prasībām īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzībai vietu kvalificējošās sugas, tātad dabas lieguma aizsardzībai un apsaimniekošanai prioritārās putnu sugas.

Vēl viena ievērības cienīga suga, ko var nosacīti pieskaitīt purva putniem, ir zivjērglis. Dabas liegumi „Rožu purvs” (1-3 pāri) un blakus esošais „Gargrodes purvs” (2 p.) kopā veido zivjērgļu ligzdošanas koncentrāciju, kam ir vismaz valsts līmeņa aizsardzības nozīme. Pēc kopējā pāru skaita abu liegumu komplekss ir salīdzināms ar citām zivjērgļu ligzdošanas koncentrāciju vietām Latvijā, kas atzītas par starptautiski nozīmīgām, piemēram, Ķemeru nacionālais parks (3-5 p.) un Sātiņu zivju dīķi (4-5 p.). Rožu purvā konstatēta viena apdzīvota mākslīgā zivjērgļu ligzda, ko uzstādījis ornitologs A. Kalvāns.

Lai gan dabas lieguma „Rožu purvs” primārā nozīme ir purva putnu aizsardzībai un meža biotopu īpatsvars teritorijā ir neliels, šīs vietas nozīmi vairāku meža putnu sugu saglabāšanai vismaz vietējā mērogā nedrīkst novērtēt par zemu. Dabiski un netraucēti meži dabas lieguma nomalēs dod būtisku patvērumu, barošanās un ligzdošanas resursus vismaz astoņām ES nozīmes īpaši aizsargājamām putnu sugām, īpaši - melnajam stārķim, mednim, mežirbei, melnajai dzilnai un mazajam mušķērājam. Šīm un citām īpaši aizsargājamām meža putnu sugām nepieciešamas pieaugušas un vecas mežaudzes ar minimālu cilvēka darbības ietekmi.

Īpaši aizsargājamās putnu sugas un to skaita vērtējums 2010.gadā

Sugas nosaukums	ĪAS	PD	MIK	Skaita vērtējums	Biotops	Piezīmes
Melnais stārķis <i>Ciconia nigra</i>	+	+	+	0-1 p.	Mežs	Atrasta jauna, līdz šim nezināma ligzda
Zivjērglis <i>Pandion haliaetus</i>	+	+	+	1-3 p.	Mežs, meža salas purvā, mitrāji	Pastāvīgs ligzdotājs
Niedru lija <i>Circus aeruginosus</i>	+	+	+	0-1 p.	Purvs, mitrāji	Teritorijā novērota medījam, var ligzdot
Mazais ērglis <i>Aquila pomarina</i>	+	+	+	0-1 p.	Meži lielāku lauku masīvu tuvumā	Iespējams, ligzdo lieguma perifērijā vai ārpus robežas
Mežirbe <i>Bonasa bonasia</i>	++	+	-	1-3 p.	Mežs	Iespējams, ligzdo
Rubenis <i>Tetrao tetrix</i>	++	+	-	3-5 ♂♂	Purvs, retaines, izcirtumi, mežmalas	Riesto purva austrumu daļā. Iespējams, ligzdo
Mednis <i>Tetrao urogallus</i>	++	+	+	1-3 ♂♂	Sausi un purvaini priežu meži	Konstatētas klātbūtnes pēdas, novērots viens medņu gailis
Dzērve <i>Grus grus</i>	+	+	-	5-7 p.	Purvs, slapji meža iecirkņi, izcirtumi	Ligzdo, galvenokārt purva centrālajā daļā
Dzeltenais tārtiņš <i>Pluvialis apricaria</i>	+	+	-	4-6 p.	Klajš augstais purvs	Ligzdo slīkšņainos purva klajumos
Purva tilbīte <i>Tringa glareola</i>	+	+	-	5-7 p.	augstais purvs ar ezeriņiem	Ligzdo purva klajumos
Melnā dzilna <i>Dryocopus martius</i>	+	+	-	0-1 p.	Mežs	Barojas, liegumā drīzāk tikai pāru iecirkņu daļas
Baltmuguras dzenis <i>Dendrocopos leucotos</i>	+	+	+	0-2 p.	Lapu koku un jaukts mežs	Barojas, liegumā drīzāk tikai pāru iecirkņu daļas
Trīspirkstu dzenis <i>Picoides tridactylus</i>	+	+	+	0-1 p.	Dabisks mežs	Barojas, liegumā drīzāk tikai pāru iecirkņu daļas
Sila cīrulis <i>Lullula arborea</i>	+	+	-	0-1 p.	Mežmalas, izcirtumi, sausas lauces	Novērots pussalā ārpus lieguma robežas
Mazais mušķērājs <i>Ficedula parva</i>	+	+	-	1-2 p.	Mitri veci lapu koku un jaukti meži	Ligzdo

Paskaidrojumi un apzīmējumi:

- ĪAS** - Latvijā īpaši aizsargājamā suga - MK noteikumi Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, 14.11.2000.;
- PD** – Eiropas Padomes Direktīvas 79/409/EEK “Par savvaļas putnu aizsardzību” I pielikums;
- MIK** - sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, MK noteikumi Nr.45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”, 30.01.2001., 1.pielikums;
- ++** - ierobežoti izmantojama īpaši aizsargājama putnu suga, saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 396 „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”, 14.11.2000.;
- p** – pāri
- ♂♂** - tēviņi

Īpaši aizsargājamo putnu sugu apraksti

Melnais stārķis *Ciconia nigra*

Populācijas lielums valstī 750-900 pāru (te un turpmāk izmantotais skaita vērtējumu avots: *BirdLife International* 2004). Sugu ietekmē mežsaimnieciskā darbība un barības resursi, kas pa gadiem var būt mainīgi un nosaka ligzdošanas sekmes. Ligzdu un ligzdošanas vietu saglabāšanai veido mikroliegumus. Rožu purva dabas liegumā pirmo reizi atzīmēts 2010. gadā, kad atrasta jauna aizņemta ligzda lieguma ZR malā (27.attēls). Turpat netālu, atradās arī nogāzusies vecā, ilggadīgā melno stārķu ligzda. Šis ir ilggadīgs ligzdošanas iecirknis, kas daļēji pārklājas ar dabas lieguma teritoriju.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Sugai nepieciešami netraucēti pieauguši un veci meži ar liela izmēra zarainiem kokiem. Ligzdošanas vietai Rožu purva nomalē jāveido mikroliegums.

27.attēls. Melnā stārķa ligzda mežā dabas lieguma ZR daļā, 13.05.2010. Foto: E. Račinskis.

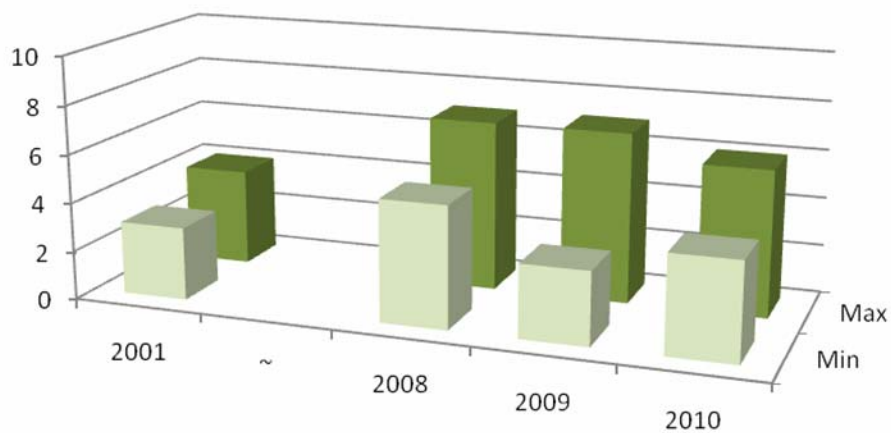
Dzeltenais tārtiņš *Pluvialis apricaria*

28. attēls. Dzeltenais tārtiņš. Foto: A.Petriņš.

Populācijas lielums valstī 350-450 pāru. Latvijā ligzdo tikai augstajos un pārejas purvos. Raksturīgākais biotops ir tālu pārskatāmi, visai slapji purva klajumi. Pēc 2001.gada EMERALD projekta ekspedīcijas šīs sugas populācijas lielums dabas liegumā novērtēts kā 3-4 ligzdojoši pāri. Uzskaites *Natura 2000* monitoringam veiktas 2008. un 2009. gadā, kad purvu Latvijas Ornitoloģijas biedrības uzdevumā apsekoja G. Grandāns. 2010.gadā uzskaitīti 4-5 pāri, bet kopējais skaita vērtējums ir 4-6 pāri. Salīdzinot šī gada rezultātus ar iepriekšējo gadu datiem, vērojamas nelielas novērtētā pāru skaita svārstības bez izteiktām pārmaiņu tendencēm, un populāciju liegumā var uzskatīt par nosacīti stabilu (29.attēls).

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Suga ir atkarīga no purva biotopu saglabāšanas dabiskā stāvoklī. Purvu nosusināšanai un aizaugšanai ar kokaugiem ļoti nelabvēlīga ietekme.

29. attēls. Dzeltēno tārtiņu skaita vērtējumi dabas liegumā “Rožu purvs”

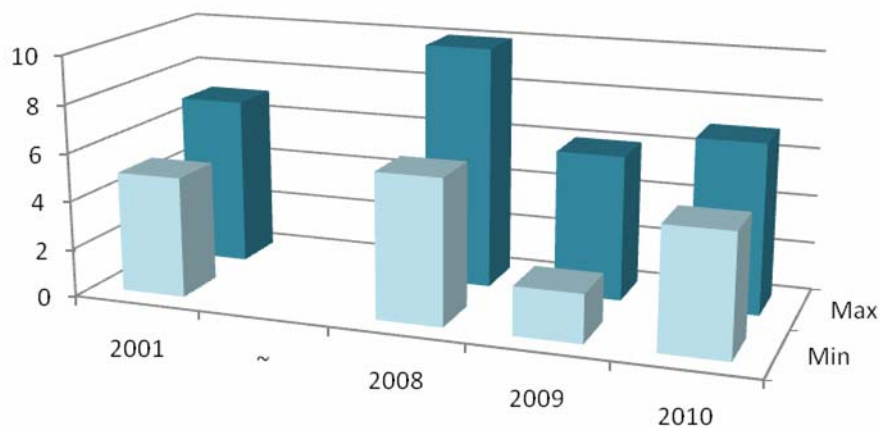
Purva tilbīte *Tringa glareola*

30. attēls. Purva tilbīte. Foto: A.Petriņš.

Populācijas lielums valstī 800-1000 pāru. Raksturīga augsto un pārejas purvu apdzīvotāja vietās, kur atrodas purva ezeriņi un lāmas. Latvijā citos biotopos tikpat kā neligzdo. Pēc 2001. gada “Emerald” projekta ekspedīcijas šīs sugas populācijas lielums dabas liegumā novērtēts kā 5-7 ligzdojoši pāri. Populācijas monitorings veikts 2008. un 2009. gadā (G. Grandāns). 2010. gadā purva centrālajā daļā uzskaitītas piecas teritorijas, bet kopējais skaits novērtēts kā 5-7 pāri. Salīdzinot šī gada rezultātus ar iepriekšējo gadu datiem, vērojamas nelielas skaita svārstības bez izteiktām pārmaiņu tendencēm, un šīs sugas populāciju liegumā var uzskatīt nosacīti stabilu (31. attēls).

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Suga ir atkarīga no purva biotopu saglabāšanas dabiskā stāvoklī. Purvu nosusināšanai un aizaugšanai ar kokaugiem ļoti nelabvēlīga ietekme.

31. attēls. Purva tilbīšu skaita vērtējumi dabas liegumā “Rožu purvs”

Zivjērglis *Pandion haliaetus*

Populācijas lielums valstī 100-150 pāru. Skaitu ietekmē barības resursi (arī konkurence ar cilvēku), starpsugu konkurence (ar ūpi un jūras ērgli), kā arī ligzdvieta pieejamība. Pirmo reizi Rožu purvā zivjērglis novērots 31.05.2001, kad dabas lieguma DR daļā (R malā) konstatēta ligzda ar tajā sēdošu putnu, bet otra ligzdas vieta 2001.gadā atrasta purva centrālajā daļā netālu no pussalas ar ligzdas paliekām zem koka (A.Petriņš). Vēlāk, ap 2006.gadu apzināta trešā ligzdas teritorija pie dabas lieguma Z robežas (A.Kalvāns). Zināms, ka 2010.gadā visas trīs ligzdošanas teritorijas bija aizņemtas: teritorijā Z daļā putni ligzdoja, teritoriju pussalas tuvumā bija aizņēmis neligzdojošs pāris, bet par DR daļas ligzdu drošu ziņu nav – netālu redzēti tikai 1-2 riestojoši putni.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Sugai nepieciešami pieauguši un veci meži ar atsevišķiem lieliem un augstiem kokiem, kas paceļas virs tuvākās apkārtnes un ir piemēroti ligzdas būvēšanai. Nav pieļaujami traucējumi pie apdzīvotām ligzdām. Ligzdošanas vietām ārpus ĪADT vai arī, ja esošais aizsardzības režīms ir nepietiekošs, jāveido mikroliegumi. Rožu purvā jāuztur jau apdzīvotā mākslīgā zivjērgļu ligzda, un nepieciešamības gadījumā tā jāatjauno vai jāuzstāda citā piemērotā vietā. Uzstādīt jaunas, papildus mākslīgās zivjērgļu ligzdas ir lietderīgi tādā gadījumā, ja esošās ir nederīgas ligzdošanai, jo Rožu purva teritorija nav tik liela, lai to apdzīvotu vairāk par 3 zivjērgļu pāriem.

Niedru lija *Circus aeruginosus*

Populācijas lielums valstī 1000-1500 pāru. Skaitis atkarīgs no piemērota biotopa platībām – niedrājiem. Rožu purvā pa vienai niedru lijai novērotas 14.06.2000. (E.Račinskis) un 31.05.2001. (A.Petriņš). 2010. gadā nav novērota, taču ir uzskatāma par iespējamu ligzdotāju.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Mitrāju saglabāšana.

Mazais ērglis *Aquila pomarina*

Populācijas lielums valstī 2600-4000 pāru. Skaitu var ietekmēt mežsaimnieciskā (ligzdošanas biotops) un lauksaimnieciskā (barošanās biotopi) darbība. Līdz šim mazā ērgļa klātbūtne dabas liegumā nebija konstatēta, lai gan jau agrāk ZA daļā tikai dažus desmitus metru no teritorijas robežas 55. kvartālā šai sugai ir izveidots mikroliegums (VMD dati). 2010. gadā lieguma ZA pierobežā novērots viens putns, kas liecina par minētās ligzdošanas teritorijas apdzīvošanu (A.Petriņš). Ligzdas vietu noskaidrot neizdevās, taču tā kā mazie ērgļi ligzdošanai izmanto galvenokārt meža masīva malas zonu 50-300 m joslā no atklātās ainavas, tad tam ļoti piemēroti ir 65. kvartāla lapu koku nogabali ārpus dabas lieguma teritorijas.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Sugai nepieciešami pieauguši un veci lapu koku un jaukti meži, kuros nav priedes piejaukuma (vai tas neliels) pie plašākiem lauku, pļavu masīviem un līdzīgām atklātām vietām.

Mežzirbe *Bonasa bonasia*

Skaita vērtējums Latvijā 10000-12000 pāru. Visai bieži sastopama ligzdotāja jauktos mežos. Rožu purva dabas lieguma teritorijā mežzirbe nav bieža - 2010.gadā novērota tikai vienā vietā, jo piemērotu biotopu teritorijā ir maz. Ligzdo 1-3 pāri.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Meža cūku skaita regulēšana.

Mednis *Tetrao urogallus*

Populācijas lielums valstī 1500-2500 pāru. Riestam nepieciešami pieauguši un veci, skraji priežu meži vismaz vairākus simtus hektāru lielā vienlaidu platībā. Skaitu nosaka riestu un to apkārtnes uzturēšana šai sugai piemērotā stāvoklī, traucējumu novēršana riesta periodā, pārlika neizmedīšana, pārnadžu blīvums un citi faktori. Pirmo reizi dabas liegumā atzīmēts 2010.gadā, kad 13.05.2010. lieguma ZA daļā iztraucēts viens medņu gailis, bet Z vidusdaļā atrasti šīs sugas ekskrementi. Medņu izplatība un skaits dabas lieguma teritorijā neskaidrs, tomēr iespējams, ka tā Z daļā atrodas neliels medņu riests.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Meža cūku skaita mākslīga nepalielināšana - barotavu neveidošana, lauksaimniecības produktu (kartupeļi, bietes, kukurūza un tml.) neieiešana teritorijā. Meža cūku skaita regulēšana. Sugu nelabvēlīgi ietekmē arī purva un meža biotopu nosusināšana, mežizstrādes radītā biotopu degradācija un traucējums.

Rubenis *Tetrao tetrix*

32. attēls. Rubenis. Foto: A.Petriņš.

Populācijas lielums valstī 5000-10000 pāru. Rubeņu dabiskie biotopi ir augstie purvi. Daļa populācijas riesto arī meža izcirtumos un uz lauksaimniecības zemēm. Skaitu negatīvi ietekmē liels meža cūku blīvums. Kā skraju mežu, purvu un to malu apdzīvotājam, rubenim pavasarī riesta laikā ir nepieciešamas lielākas klajas platības riestošanai. Gan 2001., gan 2010.gadā riestojoši rubeņi ir dzirdēti tikai purva A daļā. Purvā riestojošo putnu skaits nav liels, apmēram 3-5 gaiļi.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Meža cūku skaita regulēšana.

Sila cīrulis *Lullula arborea*

Populācijas lielums valstī 2000-6000 pāru. Apdzīvo sausas, saulainas, galvenokārt nabadzīgas augsnes meža un klajas vietas robežjoslā. 13.05.2010. viens putns novērots pussalas Pasaules gals pļavā ārpus dabas lieguma. Ar lieguma teritoriju var vismaz daļēji pārklāties ārpusē ligzdojošu pāru iecirkņi.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Apdraud sauso klajumu apmežošanās.

Dzērve *Grus grus*

33. attēls. Dzērves. Foto: A.Petriņš.

Populācijas lielums valstī 1000-2500 pāru. Skaitam Eiropā un arī Latvijā ir tendence pieaugt, ko veicinājusi šīs sugas labāka aizsardzība to atpūtas vietās migrāciju ceļā uz ziemošanas vietām. Latvijā dzērviu skaitu pozitīvi ietekmējis bebru skaita pieauguma radītā mitro platību palielināšanās. Dabas lieguma teritorijā esošie biotopi - purvi, mitras ieplakas, bebru appludinājumi ir piemērotas ligzdošanas vietas dzērvei. 2010.gadā konstatētas vismaz piecu pāru teritorijas. Lielākā daļa pāru koncentrējas lieguma centrālajā daļā (34.attēls). Kopumā liegumā ligzdo 5-7 pāri.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Mitrāju saglabāšana.

34. attēls. Dzērves ligzdošanas vieta Rožu purvā; ligzda atrodas uz saliņas attēla labās malas vidū. 14.05.2010. Foto: E. Račinskis.

Melnā dzilna *Dryocopus martius*

Populācijas lielums valstī 6000-8000 pāru. Plaši izplatīta mežu suga. 2010. gadā konstatēti barošanās kalumi vismaz trīs vietās Rožu purva dabas liegumā. Tā kā vecu un auglīgu mežu biotopu liegumā ir ļoti maz, drīzāk ar tā teritoriju pārklājas tikai ārpusē ligzdojošu melno dzilnu pāru (līdz 2-3 p.) barošanās iecirkņi.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Mazāk stingras nekā citām īpaši aizsargājamo dzeņu sugām. Ligzdošanai nepieciešami dobumu kalšanai pietiekami resni pieauguši un veci koki (gk. priedes, retāk apses u.c.), barojas ar koksngraužu kāpuriem, skudrām u.c. kukaiņiem, ko atrod saudzīgi apsaimniekotā mežā.

Baltmuguras dzenis *Dendrocopos leucotos*

Populācijas lielums valstī 2000-2500 pāru. Apdzīvo mežus, kur lielākās platībās sastopami un dominē vecāki lapu koki – bērzi, melnalkšņi vai platlapju koku sugas auglīgās augsnēs. Sugai piemērotie mitrie lapu koki un jauktie mežu biotopi atrodas galvenokārt ārpus lieguma robežām. 2010. gadā novērots dabas lieguma dienvidu daļas nomalē un ārpus dabas lieguma robežām - pussalā Pasaules gals. Ar dabas lieguma teritoriju var daļēji pārklāties 1-2 pāru ligzdošanas un barošanās iecirkņi.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Galvenais skaitu noteicošais faktors ir vecu koku un mežaudžu esamība, tādēļ to ligzdošanas teritorijās jāveic pietiekama veco nogabalu aizsardzība, neveicot mežsaimniecisko darbību. Tāpat svarīgi ir novērst pārmērīgu mežaudžu izkopšanu (gandrīz visu sauso, kalstošo, daļēji kritušo un gulošo, kā arī stumbeņu nozāģēšanu, sazāģēšanu, arī izvākšana no audzes) vidēja vecuma un jaunākos nogabalos, kā rezultātā samazinās gan putnu barības resursi, gan dobumu kalšanas iespējas.

Trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*

Populācijas lielums valstī 1500-2500 pāru. Apdzīvo mežus, kur lielākās platībās sastopamas un dominē vecākas mitras un pārmitras mežaudzes - gan lapu, gan skuju un jauktas. Rožu purva dabas lieguma tuvumā 2010. gadā konstatēts tikai viens ligzdošanas iecirknis (teritoriāls putns) pie lieguma DA robežas. Sugai piemērotu biotopu liegumā ir ļoti maz, tāpēc ar tā teritoriju var daļēji pārklāties atsevišķu ārpusē ligzdojošu pāru iecirkņi.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Galvenais skaitu noteicošais faktors ir vecu koku un mežaudžu esamība, tādēļ to ligzdošanas teritorijās jāveic pietiekama veco nogabalu aizsardzība, neveicot mežsaimniecisko darbību. Tāpat svarīgi ir novērst pārmērīgu mežaudžu izkopšanu (gandrīz visu sauso, kalstošo, daļēji kritušo un gulošo, kā arī stumbeņu nozāģēšanu, sazāģēšanu, arī izvākšana no audzes) vidēja vecuma un jaunākos nogabalos, kā rezultātā samazinās gan putnu barības resursi, gan dobumu kalšanas iespējas.

Mazais mušķērājs *Ficedula parva*

Populācijas lielums valstī 50000 – 80000 pāru. Apdzīvo mitrus vecākus un dabiskām struktūrām bagātus mežus. 2010. gadā lieguma teritorijā konstatēts viens dziedoš ♂. Divi citi putni dziedāja tuvu lieguma robežai, bet ārpus tā – D malas pussalā Pasaules gals un ZR malā. Sugai nepieciešamie biotopi dabas lieguma teritorijā ļoti maz pārstāvēti, tāpēc kopējais pāru skaits diez vai lielāks par diviem pāriem.

Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības: Sugai nepieciešami mitri vidēja vecuma, pieauguši un veci lapkoku vai jaukti neizkopti meži ar daudziem struktūrelementiem - kritālām, stumbeņiem, laužtiem kokiem.

Putnu sugu dabas aizsardzības vērtība

Rožu purvs ir atzīts par *Natura 2000* kritērijiem atbilstošu, tātad valsts un starptautiskā mērogā nozīmīgu dzeltenā tārtiņa un purva tilbītes ligzdošanas vietu. Abas sugas ligzdošanas laikā ir cieši saistītas ar dabiskiem un mazskartiem purvu biotopiem, tāpēc šo putnu izplatība Latvijā ir ļoti nevienmērīga un ierobežota, un to populāciju saglabāšana labā aizsardzības stāvoklī ir tieši atkarīga no purvu aizsardzības ar *Natura 2000* vietu tīklu.

Dabas lieguma platība ir neliela, taču pateicoties savam ģeogrāfiskajam novietojumam, Rožu purvs papildina netālu esošā Gargrodes purva dabas lieguma ligzdojošo putnu populācijas. Rožu purvs un Gargrodes purvs kopā veido lokālu zivjērgļu ligzdošanas koncentrāciju, kam ir vismaz valsts līmeņa aizsardzības nozīme. Pēc kopējā pāru skaita abi liegumi (attiecīgi 1-3 pāri un 2 p.) ir salīdzināmi ar citām zivjērgļu ligzdošanas koncentrāciju vietām Latvijā, kas atzītas par starptautiski nozīmīgām (piemēram, Ķemeru nacionālais parks (3-5 p.) un Sātiņu zivju dīķi (4-5 p.)).

Lai gan liegumā konstatētās citu sugu populācijas ir ļoti mazas, Rožu purvs ir vismaz lokāli nozīmīgs arī vairākām citām ES nozīmes īpaši aizsargājamo putnu sugu skaitam (pavisam konstatētas 15), piemēram, melnajam stārķim, mednim un dzērvei.

Sociālekonomiskā vērtība

Rožu purva dabas lieguma ornitofauna ir potenciāli interesanta gan putnu vērošanas entuziastiem, gan profesionāliem pētniekiem – teritorijai ir ievērojama izglītojošā, zinātniskā un rekreatīvā nozīme.

Pozitīvi ietekmējošie faktori

Dabas lieguma biotopu un faunas stāvokli ir pozitīvi ietekmējusi vietas atrašanās īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statusā jau ilgāku laiku, kā arī projekta EMERALD laikā saskaņotie lieguma robežas grozījumi. Rezultātā salīdzinoši nelielajās meža platībās galvenās cirtes aizlieguma apstākļos teritorijā ir pārtraukta mežaudžu mākslīgi radītu postījumu (kailciršu) prakse, palielināties mežaudžu vecums un bioloģiskā daudzveidība. Rožu purvam piebraucamo ceļu labiekārtojuma līmenis kopumā nav augsts, kas nedaudz attur cilvēkus apmeklēt purvu un iet tajā, līdz ar to samazinot sugu traucējuma līmeni. Izveidotajos meliorācijas grāvjos atsevišķās vietās pastāv bebru dambji, kas uztur ūdens līmeni tuvu zemes virsmai, kāds tas ir bijis pirms grāvja izrakšanas.

Negatīvi ietekmējošie faktori

Teritorijā veikta meliorācija gan ar atsevišķu grāvju palīdzību, gan vairākos purva sektoros izveidojot grāvju tīklu. Purva atūdeņošana notiek joprojām. Meliorācijas rezultātā paātrinot sezonālo ūdens līmeņu pazemināšanos teritorijā, gadu gaitā notikušas pakāpeniskas vides izmaiņas, ko reizē ar citām izpausmēm, vislabāk raksturo apaugums ar kokaugiem.

Visu četru nosaukto purva putnu sugu, īpaši – dzērves, dzeltenā tārtiņa un purva tilbītes ligzdošanai nepieciešami klaji dabiska purva biotopi ar atklāta ūdens platībām, tāpēc par galveno šīs sugas nelabvēlīgi ietekmējošo faktoru dabas liegumā uzskatāma pastiprināta sukcesija, purvam apmežojoties nosusināšanas ietekmē. Pašreizējā LIFE+ Purvu projekta ietvaros plānotā meliorācijas ietekmes mazināšana un tās ietekmēto purva biotopu atjaunošana var labvēlīgi ietekmēt minēto purva putnu sugu populāciju stāvokli dabas liegumā.

Putnu sugu un to biotopu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības

Tā kā dominējošais biotopa veids visā *Natura 2000* teritorijā „Rožu purvs” ir augstais un pārejas purvs, tad teritorijai nozīmīgākā sugu grupa ir purva putni. Šo *Natura 2000* teritoriju kā SPA vietu kvalificējot, tātad dabas lieguma aizsardzībai un apsaimniekošanai prioritārās putnu sugas ir dzeltenais tārtiņš un purva tilbīte.

Abām sugām nelabvēlīgas ir purvu biotopu izmaiņas to izžūšanas un aizaugšanas virzienā. Meliorācijas ietekmē notiek dabisko augsto purvu degradācija. Mākslīgi novadot ūdeņus no purva, straujāk sāk attīstīties kokaugu veģetācija, to dimensijas un biežība pieaug, klajumu, staigņu iecirkņu un lāmu platības sarūk, ezeriņu līmeņi pazeminās, notiek izmaiņas zemsedzes augu sugu sastāvā. Uz biotopu izmaiņām minētās putnu sugas reaģē, pametot ligzdošanas teritorijas.

Lai palēninātu purva degradēšanās procesu, nepieciešams ar dambju palīdzību bloķēt svarīgākās purva ūdeņu noteces vietas, lai pēc iespējas labāk saglabātu ūdeni maksimāli tuvu purva virsmai. Šai nolūkā neveikt bebru dambju jaukšanu un šīs sugas medīšanu dabas lieguma teritorijā. Pasākuma mērķis ir atjaunot purva dabisko hidroloģisko režīmu meliorācijas agrāk skartajās vietās un to apkārtnē, lai novērstu tālāku susināšanas izraisītu purva degradāciju.

2.4.3. Bezmugurkaulnieki

Bezmugurkaulnieku faunas izpētes vēsture un vispārējs raksturojums

Par Rožu purva bezmugurkaulniekiem nav atsevišķas tiem veltītas publikācijas. Fragmentāri dati atrodami par vienu īpaši aizsargājamu sugu – spilgto purvuspāri *Leucorrhinia pectoralis* (Kalniņš 2007). Par skrajmeža vīngliemezi *Euomphalia strigella*, kas nav aizsargājama suga, bet gan suga, kura atrodas uz tās izplatības areāla robežas, ir nepublicēti dati, kas iegūti Emerald projekta laikā. Publicētu datu par citām sugām nav.

Tika apsekoti Rožu purva raksturīgākie biotopi un biotopi, kuros pēc iepriekšēja biotopu novērtējuma potenciāli iespējams atrast aizsargājamas sugas. Bezmugurkaulnieku faunas raksturošanai tika izvēlētas divas metodes – modificētas Bārbera-Geilera lamatas epigeiskajiem (virsaugsnēs) bezmugurkaulniekiem un entomoloģiskais tīkliņš zālaugu-sīkkrūmu stāva bezmugurkaulniekiem. Ar abām metodēm var konstatēt purvu speciālistus, purviem raksturīgās sugas un ekoloģiski plastiskas sugas, kuras var apdzīvot dažādus biotopus. Purva speciālisti un raksturīgākās sugas ir nozīmīgākās, jo liecina par biotopa dabiskumu.

Rožu purvā ir konstatēti purva speciālisti, kas liecina par purva dabiskumu. Īpaši jāuzsver skrejvabole *Agonum ericeti*, kuras skaits ir ievērojams. Šenona-Vīnera sugu daudzveidības indekss ir 2,93, kas jāuzskata par vidēji lielu. Izlīdzinātība ir 0,70, kas liecina par to, ka sugas ir ar samērā līdzīgu īpatņu skaitu un nav kādas eudominantas sugas.

Lakstaugu sīkkrūmu stāvā ievākti vairāk kā 2300 īpatņu, piederoši vairāk kā pie 60 bezmugurkaulnieku dzimtām (tabula – pielikumā Nr.2). Zemākā sugu daudzveidība konstatēta pārejas purvā, kurā dominēta trīsuļodi. Nelielā skaitā atrastas arī purvam raksturīgās putucikādes (apdzīvo spilves) un lapblusiņas (apdzīvo vaivariņus u.c. augus). No purva speciālistiem konstatēts lapgrauzis *Lochmaea suturalis* un ziemeļu skudra *Formica gagatoides*.

Raksturīgi tas, ka mainoties biotopam, mainās bezmugurkaulnieku fauna. Purva malās, kur labāki ūdens noteces apstākļi un meliorētajās platībās ar lielākām priedēm ir lielāka sugu daudzveidība un īpatņu skaits (izņēmums ir trīsuļodi pārejas purvā).

7. tabula

Epigeiskās bezmugurkaulnieku sugas

Rožu purvā konstatētās epigeiskās bezmugurkaulnieku sugas izmantojot modificētas Bārbera-Geilera lamatas 02.-16.06.2010. Paskaidrojumi: purva speciālisti ir sugas, kas sastopama tikai augstajos purvos; purvam raksturīgas sugas ir bieži sastopamas augstajos purvos un priežu mežos; N – sugas specializācijas nav noteikta; E – ekoloģiski plastiskas sugas, kas sastopamas dažādos biotopos.

Kārta/Dzimta	Suga	Kopā	Sugu specializācija
Aranea			
Fam. Indet.	Spp. indet.	89	N
Coleoptera			
Carabidae	<i>Agonum ericeti</i>	32	Purva speciālists
Carabidae	<i>Pterostichus diligens</i>	15	Purvam raksturīgs
Carabidae	<i>Pterostichus rhaeticus</i>	1	Purva speciālists
Chrysomelidae	Chrysomelidae sp. 1	2	N
Elateridae	<i>Actenicerus sjaelandicus</i>	3	Purvam raksturīgs
Elateridae	<i>Lacon murinus</i>	2	E
Elateridae	<i>Sericus brunneus</i>	2	E

Dabas lieguma „Rožu purvs” dabas aizsardzības plāns 2011. gads

Leiodidae	<i>Agathidium</i> sp. 1	1	N
Staphylinidae	<i>Drusilla canaliculata</i>	27	Purvam raksturīgs
Staphylinidae	<i>Ocypus fuscus</i>	2	Purvam raksturīgs
Staphylinidae	<i>Philonthus nigrita</i>	2	E
Staphylinidae	Staphylinidae sp. 2	1	N
Heteroptera			
Lygaeidae	<i>Rhiparochromus pini</i>	2	Purvam raksturīgs
Hymenoptera			
Formicidae	<i>Formica gagatoides</i>	7	Purva speciālists
Formicidae	<i>Formica sanguinea</i>	40	Purvam raksturīgs
Formicidae	<i>Lasius niger</i>	1	Purvam raksturīgs
Formicidae	<i>Myrmica scabrinodis</i>	51	Purvam raksturīgs
Mutillidae	<i>Mutilla europaea</i>	1	E
	Kopā	281	

Uz dabas lieguma robežas 75. kvartāla 7. nogabals ar bērziem un melnalkšņiem ir kādreiz bebru appludināts un tajā ir daudz atmirušas koksnes (melnalkšņi, bērzi). Ļoti laba vieta saproksilofāgu sugām. Biotopā konstatētas lielā asmaļa *Peltis grossa* un vītoli slaidkoksngrauža *Necydalis major* izskrejas. Parastie saproksilofāgi ļoti bagāti pārstāvēti, ideāli apstākļi – koksne dažādās sadalīšanās pakāpēs un labas imago barošanās vietas. Konstatēti reti sastopamais bišu skudrulītis *Trichodes apiarius*. Tas ir to bišu parazīts, kuras ligzdas taīsa koksngraužu atstātajās alās sausokņos. Atrasts arī samērā retais bērzu gremzdgrauzis *Scolytes ratzeburgi*. Perspektīvā šī teritorija aizaugs ar bērzu, jo bebru dambis ir nojaukts. Arī citi 75. kvartāla bērzu nogabali piemēroti retām saproksilofāgu sugām.

63., 64. un 65. mežu kvartāla nogabali ar bērziem ir analogiski vērtīgi. Tos izklaidus apdzīvo lielais asmalis un bagātīgs parasto saproksilofāgu sugu komplekss. Arī 74. kvartālā ir bērzu, apšu un eglu meži, kas ir analogiski vērtīgi. 74. kvartāla priekšrocība ir tā, ka tajā ir bijušas kailcirtes, kurās izauguši ziedoši augi, kuri ir papildbarošanās biotops saproksilofājiem.

72. kvartāla 8. nogabals ar vidēji veciem melnalkšņiem, pašlaik ar zemu vērtību. Tajā noķerts viens zeltastes mūķenes *Euproctis similis* īpatnis. Kvartāla 9. nogabalā ar dominējošām apsēm (arī eglēm, bērzu) veidojas labi apstākļi saproksilofājiem, taču retas vai aizsargājamās sugas netika konstatētas. Nogabalā viens atmirstošs ozols – bioloģiski vērtīgs. Daudzviet priežu mežos purva malā koksngrauža *Monochamus* sp. izskrejas.

72. kvartālu un tālāk aizņem purvs, ko varētu novērtēt kā pārejas purvu, ļoti maz priežu, vietām niedres, reti ciņi, starp kuriem grīšļi, šeihcērijas, puplakši. Šajā purva daļā purviem raksturīgais meža zilenītis *Plebejus idas* paretī, vietās ar priedēm – lielā skaitā. Tā ir augstajiem purviem raksturīga suga.. Tur ir arī stublāju sisenis *Chrysochraon dispar*, sienāzis *Metrioptera loeselii* un purvu sisenis *Mecosthetus grossus*. Tie ir raksturīgi zemajiem un pārejas purviem.

Pussalas Pasaules gals galā ir strauts, kas tek no augstākās purva daļas R un zemāko. Tieši tāpēc konstatēta strautu zilspāre *Calopteryx splendens*, kuras kāpuri attīstās tekošos ūdeņos.

Lāmu kompleksos parastās spāru sugas *Leucorrhinia dubia*, *Cordulia aenea*, krāšņspāres, klajumspāre *Sympetrum flaveolum*, zaigspāre *Lestes* sp. un divi baltpieres purvuspāres *Leucorrhinia albifrons* īpatņi (tēviņi). Pēdējā spāre ir raksturīga augstajiem purviem.

Gliemji īpaši netika pētīti, bet purva malās atrasti jauni veltnēgliemeži *Columella* sp.

Kopumā purvam ir raksturīga augsto un pārejas purvu fauna, bet purva malās ir ievērojams priežu mežu faunas īpatsvars.

Īpaši aizsargājamās un retās bezmugurkaulnieku sugas

Nosaukums	Latīniskais nosaukums	ES	ĪAS	BK	DMB	LSG
Spāres	Odonata					
Baltpieres purvuspāre	<i>Leucorrhinia albifrons</i>	IV	+	II*		
Spilgtā purvuspāre	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	II, IV	+	II*		
Vaboles	Coleoptera					
Vītolu slaidkoksngrauzis	<i>Necydalis major</i>		+		IS	2
Lielais asmalis	<i>Peltis grossa</i>				IS	

Paskaidrojumi un apzīmējumi:

ES – Eiropas Padomes Biotopu Direktīva 92/43/EEC “Par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību”: II pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. IV pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms.

ĪAS – Latvijā īpaši aizsargājama suga - MK noteikumi Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” 14.11.2000.

BK - Bernes konvencija 1979. II pielikums. Īpaši aizsargājamo dzīvnieku sugas, kuru aizsardzībai jāveido īpaši aizsargājama teritorija. * - atrunas par 1979. gada Konvencijas par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību pielikumiem, sugas aizsardzībai nav jāveido īpaši aizsargājama teritorija.

DMB - Dabisku meža biotopu sugas (Lārmanis u.c. 2000). IS – Indikatorsuga.

LSG – Latvijas Sarkanā grāmata (Spuris 1998). 2. kategorija - sarūkošās sugas.

Aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu apraksti

Baltpieres purvuspāre *Leucorrhinia albifrons*

Bernes konvencijas II pielikums suga ar atrunām, ka tai neveido īpaši aizsargājamās teritorijas, Biotopu Direktīvas 92/43/EEC IV pielikuma suga un Latvijā īpaši aizsargājama suga.

Atradņu aptuvenās koordinātes: X-0602300, Y-6259500 un X-0601900, Y 6259400. Precīzas koordinātes nav nozīmes noteikt, jo spāres pārlido no vietas uz vietu. Spāru kāpuri, visticamāk, apdzīvo daudzās sīkās lāmas, kas izvietotas Rožu purva R daļā. A daļā nav ievērojamu lāmu. Dabas liegumā ir mazskaitlīga populācija, iespējams, sastāvoša no dažiem simtiem īpatņu. Populācija ir izolēta, bet stabila. Sugas populācijas stāvokli uzlabot nav iespējams.

Latvijā suga ir sastopama izklaidus daudzās vietās (Kalniņš 2008), vietām veidojot īpatņiem bagātas populācijas. Rožu purva populācija veido nenožīmīgu daļu no kopējā šīs spāru sugas īpatņu skaita Latvijā. Spārei raksturīgākie biotopi ir eitrofas ūdenstilpes, bet tās sastopamas arī purvos. Suga Latvijā ir pietiekoši labi aizsargāta.

Spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis*

Bernes konvencijas II pielikums suga ar atrunām, ka tai neveido īpaši aizsargājamās teritorijas, Padomes Direktīvas 92/43/EEC II un IV pielikuma suga un Latvijā īpaši aizsargājama suga.

Plāna izstrādes ekspedīciju laikā suga netika konstatēta. Iespējams, ka ekspertīzes laiks nesakrita ar spāru lidošanas maksimumu un labvēlīgiem klimatiskajiem apstākļiem, kad tās vieglāk konstatēt. Taču suga ir novērota citos dabas lieguma apsekojumos (Kalniņš 2007), minēta DAP

datu bāzē un ir konstatēti sugai piemēroti biotopi. Sugas stāvoklis Rožu purvā, domājams, ir analogisks baltpieres purvuspāres populācijas stāvoklim.

Baltpieres purvuspāre

Spilgtā purvuspāre

35. attēls. Baltpieres un spilgtā purvuspāres. Foto: V.Spunģis.

Vītolu skaidkoksngrauzis *Necydalis major*

Latvijā īpaši aizsargājama suga, iekļauta Latvijas Sarkanās grāmatas II kategorijā (Spuris 1998), kā arī dabisko mežu biotopu indikatorsugu sarakstā (Lārmanis u.c. 2000). Sugas aizsardzības statuss Latvijā nav novērtēts, bet, domājams, ir labvēlīgs.

Lielaismalis *Peltis grossa*

Latvijā nav aizsargājama suga, bet ir iekļauta dabisko mežu biotopu indikatorsugu sarakstā (Lārmanis u.c. 2000).

Sugu un ar tām saistīto biotopu bioloģiskais, ekoloģiskais un sociālekonomiskais vērtējums

Sugu un to biotopu ekoloģiskais stāvoklis ir stabils. Sugām nav sociālekonomiskās nozīmes. Nav novērota kādas sugas masveida savairošanās, kas varētu ietekmēt apkārtējos mežus.

Baltpieres un spilgtā purvuspāres.

Nav konstatēti sugu negatīvi ietekmējoši faktori. Sugu limitējošais faktors ir nelielās, izkaisītās purva lāmas. Meliorācija līdz šim sugu ir maz ietekmējusi, jo lāmās ir ūdens. Veicot purva atjaunošanu, sugas stāvoklis uzlabosies nebūtiski.

Lielaismalis un vītolu skaidkoksngrauzis.

Nav konstatēti sugas apdraudoši faktori. Tā kā abas sugas konstatētas uz bērziem, tad tām ir labas perspektīvas dabas liegumā.

Ogošana, medības, sēņošana, kas konstatēta purvā, bezmugurkaulnieku faunu neietekmē.

2.4.4. Abinieki un rāpuļi

Zinātniskajā un populārzinātniskajā literatūrā nav ziņu par Rožu purva abinieku un rāpuļu faunu. Doto teritoriju EMERALD projekta ietvaros 2001. gadā apmeklēja M.Deičmane, veicot maršruta pārgājienus jūlijā minerālaugsnes pussalas Pasaules gals apkārtnē. Apmeklējuma mērķis bija retās un īpaši aizsargājamās sugas – lielais tritons, sarkanvēdera ugunskrupis un purva bruņurupcis. Neviena no šīm sugām konstatēta netika.

Plāna izstrādes laikā teritorija apmeklēta 2010.gada 18. un 19. maijā, veicot 5 īsus (1-2 km) maršruta pārgājienu teritorijas perifērijā, un vienu ~ 3 km garu pārgājienus teritorijas centrālajā daļā, neskatotā augstajā purvā uz R no purvā esošās minerālaugsnes pussalas. Maršrutu laikā sastaptās nelielās ūdenstilpes un grāvji, kas būtu potenciāli piemēroti tritonu nārstam, apsekoti ar tīkliņu.

Sugu sastāvs un aizsardzības novērtējums

Abinieku un rāpuļu fauna ir samērā nabadzīga, abinieki un rāpuļi sastopami galvenokārt lieguma perifērajā daļā. Konstatētas 3 abinieku un 2 rāpuļu sugas, kuru aizsardzības statuss Latvijā un Eiropā attēlots tabulā.

9. tabula

Īpaši aizsargājamās abinieku un rāpuļu sugas

Nosaukums	Latīniskais nosaukums	ES	ĪAS	MIK
Parastais krupis	<i>Bufo bufo</i>	-	-	-
Parastā varde	<i>Rana temporaria</i>	-	-	-
Dīķa varde	<i>Pelophylax lessonae</i>	IV	-	-
Pļavas ķirzaka	<i>Zootoca vivipara</i>	-	-	-
Glodene	<i>Anguis fragilis</i>	-	-	-

Paskaidrojumi un apzīmējumi

ES – Eiropas Padomes Biotopu Direktīva 92/43/EEC. IV pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms.

ĪAS – Latvijā īpaši aizsargājama suga - MK noteikumi Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” 14.11.2000.

MIK - sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, MK noteikumi Nr.45 „Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”, 30.01.2001.

Dīķa varde *Pelophylax (=Rana) lessonae*

Iekļauta Biotopu direktīvas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Latvijā šī suga nav īpaši aizsargājamo sugu sarakstos, jo ir ļoti parasta un izplatīta visā Latvijas teritorijā; Rožu purva lieguma populācijai nav būtiska nozīme sugas saglabāšanā Latvijā un Eiropā. Dīķa varde *Pelophylax lessonae* konstatēta lieguma A daļā, kur dzirdētas vairāku tēviņu balsis niedrājā uz Z no minerālaugsnes pussalas; iespējama arī lieguma D perifērijā esošajā grāvju sistēmā, jo suga ir sastopama grāvjos, kas atrodas ārpus lieguma teritorijas. Augstā purva ūdenstilpēs, grāvjos un lāmās nav sastopama, un kopumā liegumā esošā populācija vērtējama kā skaitliski neliela.

Sila ķirzaka *Lacerta agilis* L

Minēta DAP datu bāzē pie lieguma teritorijā novērotajām rāpuļu sugām. Plāna izstrādes laikā teritorijā netika atrasta. Netika konstatēti arī šai sugai piemēroti biotopi un dzīvotnes.

Latvijā īpaši aizsargājamās sugas lieguma teritorijā nav sastopamas. Citām, liegumā sastopamajām abinieku un rāpuļu sugām, īpaši biotopu apsaimniekošanas pasākumi nav nepieciešami. Ūdens līmeņa paaugstināšanu paredzēts veikt pārsvarā lieguma D, DR daļā. Pašlaik šeit pārsvarā ir drenēti šaurlapu kūdreņa tipa meži. Abinieki šeit netika konstatēti, bet vienīgā rāpuļu suga – pļavas ķirzaka, konstatēta ļoti nelielā skaitā. Gruntsūdens līmeņa paaugstināšana varētu veicināt zināmu rāpuļu populācijas pieaugumu un abinieku iekļūšanu no blakus esošajiem mežiem, lai gan abinieku pastāvīgu dzīves vietu un nārsta vietu izveide šeit nav gaidāma kūdraino augšņu ar zemu pH dēļ.

2.4.5. Zīdītāji

Dabas lieguma „Rožu purvs” teritorijā zīdītājdzīvnieku faunas pētījumi līdz šim nav veikti. 2001. gadā EMERALD projekta ietvaros dabas lieguma teritorija apsekota ar mērķi noskaidrot Eiropas direktīvas pielikumu sugu sastopamību. Jānis Ozoliņš konstatējis bebru dambi un novērtējis, ka teritorijā varētu uzturēties 2-6 bebri. Uz pussalas purva vidū (ārpus dabas lieguma teritorijas) atrastas arī izpostītas āpšu alas. Bez tam J. Ozoliņš konstatējis, ka teritorija piemērota vilku un lūšu dzīvei: ir piemērotas vietas vairošanās slēptuvju ierīkošanai, kā arī laba barības bāze – daudz pārnadžu.

Dabas liegumā konstatētas vai ticami sastopamas 31 zīdītājdzīvnieku suga jeb 51% no Latvijā sastopamajām sauszemes zīdītājdzīvnieku sugām (1. pielikums). No tām 8 (potenciāli pat 14) sugas ir ar dabas aizsardzības vērtību (10.tabula). Vēl 9 sugas uzskatāmas kā potenciāli iespējami sastopamas. Var uzskatīt, ka zīdītājdzīvnieku fauna dabas liegumā ir samērā bagātīgi pārstāvēta pateicoties tam, ka purvu teritoriju ietver meži. Ir arī samērā daudz sīku ūdensteču – galvenokārt meliorācijas grāvju.

Atbilstoši Jēkabs pils mežniecības mežsarga Jura Sidko sniegtajai informācijai dabas liegums „Rožu purvs” ir nozīmīga dzīves vieta vairumam medījamo zvēru. No tām lielākā daļa uzturas purvam piegulošajos mežos. Savukārt alnim, mežacūkai un vilkam arī atklātā purva daļa vismaz sezonāli (alnim un mežacūkai galvenokārt ziemā, vilkam vairošanās laikā) ir galvenā uzturēšanās vieta.

10. tabula

Īpaši aizsargājamie zīdītājdzīvnieki

Npk.	Nosaukums	Latīniskais nosaukums	ES	ĪAS	BK	LSG
1.	Ziemeļu sikspārnis	<i>Eptesicus nilssonii</i>		+		
2.	Brūnais garausainis	<i>Plecotus auritus</i>		+		
3.	Bebrs	<i>Castor fiber</i>	II; IV		III	
4.	Baltais zaķis	<i>Lepus timidus</i>		+	III	
5.	Lūsis	<i>Lynx lynx</i>	IV	+	III	
6.	Vilks	<i>Canis lupus L.</i>	II, IV; V	+	II	
7.	Meža cauna	<i>Martes martes</i>	V	+	III	
8.	Mazais (lazdu) susuris	<i>Muscardinus avellanarius</i>	IV	+	III	3
Potenciāli konstatējamās zīdītāju sugas (piemēroti barošanās biotopi un mītnes)						
9.	Ūdenscirslis	<i>Neomys fodiens</i>				4
10.	Natūza sikspārnis	<i>Pipistrellus nathusii</i>		+		

11.	Pundursikspārnis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>		+		
12.	Rūsганais vakarsikspārnis	<i>Nyctalus noctula</i>		+		
13.	Ūdrs	<i>Lutra lutra</i>	II; IV	+	II	4
14.	Sesks	<i>Mustela putorius</i>		+	III	

Paskaidrojumi un apzīmējumi:

ES – Eiropas Padomes Biotopu Direktīva 92/43/EEC “Par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzību”: II pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešama īpaši aizsargājamo teritoriju nodalīšana. IV pielikums. Dzīvnieku un augu sugas, kas ir Kopienas interešu sfērā un kuru aizsardzībai nepieciešams stingrs aizsardzības režīms.

ĪAS – Latvijā īpaši aizsargājama suga - MK noteikumi Nr. 396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu” 14.11.2000.

BK - Bernes konvencija 1979. II pielikums. Īpaši aizsargājamo dzīvnieku sugas, kuru aizsardzībai jāveido īpaši aizsargājama teritorija. III pielikums. Aizsargājamās dzīvnieku sugas, kuru aizsardzībai nav jāveido īpaši aizsargājama teritorija.

LSG Latvijas Sarkanās Grāmatas kategorija, 3. kategorija - retās sugas; 4. kategorija - maz pazīstamās sugas;

Īpaši aizsargājamo zīdītājdzīvnieku sugu apraksti

Vilks *Canis lupus L.*

Pēc mednieku novērojumiem dabas liegumā tā netraucētības dēļ vairāk vai mazāk regulāri uzturas viena vilku *Canis lupus L* ģimene (Jēkabpils mežniecības mežziņa Ilmāra Purviņa sniegtā informācija). Tomēr dabas liegums, visticamāk, ir tikai daļa no vilku ģimenes (bara) dzīves iecirkņa. Vilku individuālais vai ģimenes (bara) dzīves iecirkņa lielums atkarībā no barības pieejamības meža zonā svārstās robežās no 100 līdz 300 km². Vilkiem ir svarīgi, lai midzeņa tuvumā būtu ūdens, tādēļ bieži tos ierīko grūti pieejamās vietās upju un purvu tuvumā. Acīmredzot dabas liegumā ieklejo arī vilki no plašākas teritorijas, jo 2008/2009. gada medību sezonā dabas liegumā nomedīt pat 8 vilki (medību kluba vadītāja Mārtiņa Akmentiņa un Ilmāra Purviņa sniegtā informācija).

Mūsdienās galvenais vilku apdzīvotais biotops Eiropā ir meži, bet tie spēj izdzīvot pat intensīvas lauksaimniecības apstākļos. Latvijā iezīmējas divas galvenās teritorijas ar lielāku vilku blīvumu – Ziemeļkurzeme un Austrumvidzeme – Latgale, t.i. reģioni ar lieliem mežu masīviem.

Lai gan vilku Latvijas populācija, it īpaši pierobežas rajonos regulāri papildinās ar īpatņiem, kas iemigrējuši no Krievijas, pēdējos gados populācijā tiek novērota lejupslīde, un Latvijā vilku areālam ir tendence sadrumstaloties. Mūsdienās vilku izplatību galvenokārt ietekmē antropogēnie faktori, no kuriem kā galvenais jāmin tieša vajāšana.

Lūsis *Lynx lynx*

Lūši *Lynx lynx* dabas liegumā uzturas neregulāri, galvenokārt caurejot (I. Purviņa sniegtā informācija). Piemēram, 2009./2010.gada medību sezonā nomedīts tikai viens lūsis un pie tam dabas liegumam pieguļošajā teritorijā (M. Akmentiņa un I. Purviņa sniegtā informācija). Lūsis ir tipisks boreālo mežu iemītnieks, kas apdzīvo lielākus mežu masīvus. Tā kā lūšu individuālais dzīves iecirkņa lielums atkarībā no barības pieejamības var būt pat vairāki simti km², lūši pārmaiņus izmanto gan dabas lieguma teritoriju, gan tam blakus esošos mežu masīvus.

Patlaban lūšiem Latvijā ir labākais izplatības stāvoklis pēdējo 150 gadu laikā, tomēr tie nav izplatīti vienmērīgi. Galvenais lūšu skaitu ierobežojošais faktors līdz šim bijušas medības. Tomēr fakts, ka lūšu izplatība Latvijā ar nedaudziem izņēmumiem saistīta ar vienlaidus meža masīvu izvietojumu, tad par populācijai nevēlamu jāatzīst arī biotopa - mežu fragmentācija.

Mazais jeb lazdu susurs *Muscardinus avellanarius*

Dabas liegums „Rožu purvs” ietilpst mazā jeb lazdu susura *Muscardinus avellanarius* izplatības apgabalā. Dabas lieguma dienviddaļā un pieguļošajās teritorijās ir šai sugai piemēroti biotopi: kokaudzes ar lazdu pamežu un bagātīgi (nekopti) izcirtumi, kuros arī aug lazdas. 2010. gada jūlijā sākumā šais vietās izlikti 16 sīko dobumperētāju putnu būrīši. Tā ir visefektīvākā metode susuru konstatēšanai kādā teritorijā, jo mazie susuri, galvenokārt septembrī, no graudzālēm un koku lapām būrīšos taisa midzeņus. Oktobra sākumā būrīši tika pārbaudīti: vairākos atrasti susuru midzeņi, un vienā no tiem konstatēta mazo susuru mātīte ar četriem mazuļiem. Arī Juris Sidko vairākkārt novērojis susurus naktī pārscrienam pār ceļu, kas iet gar dabas lieguma dienvidu robežu.

Mazie susuri piemērotos biotopos ir samērā bieži sastopami Kurzemē un Zemgalē (uz dienvidiem no Daugavas). Tā kā šī suga galvenokārt apdzīvo pionierfāzes mežus, pat aizzēlušus izcirtumus, kā arī skrajus mežus ar bagātīgu pamežu, Latvijas apstākļos mazo susuru populācijai kopumā apdraudējums nav novērojams.

36. attēls. Mazais jeb lazdu susurs. Foto: Māris Pilāts, Valdis Pilāts.

Bebrs *Castor fiber*

Bebri *Castor fiber* dabas liegumā un tā tiešā tuvumā apdzīvo meliorācijas grāvjus. Tomēr bebru darbība dabas lieguma teritoriju ietekmē maz, jo to darbība notiek pārsvarā gar dabas lieguma malām un tam pieguļošajās teritorijās (I. Purviņa sniegtā informācija).

No dabas aizsardzības viedokļa bebru klātbūtne lieguma teritorijā lielākoties uzskatāma par pozitīvu, jo aizdambējot meliorācijas grāvjus, tie mazina ūdens noteci no purva. Tai pat laikā bebru darbība var veicināt Amerikas ūdeles klātbūtni. Līdzīgi kā ūdra gadījumā arī tā ieviešas bebru veidotajos uzpludinājumos. Amerikas ūdele ir introducēta suga Latvijas teritorijā un uzskatāma par nevēlamu faunas elementu. Tās ieviešanās Latvijā dabā bijis viens no iemesliem Eiropas ūdeles izzušanai.

Ūdrs *Lutra lutra*

Lai gan dabas liegumā ūdru *Lutra lutra* novērojumi nav reģistrēti, to klātbūtne, vismaz sezonāla, ir iespējama, jo liegumā ir samērā daudz grāvju. Ūdri apdzīvo visu veidu ūdenstilpes un to piekrastes biotopus, kur atrodama barība un drošas slēptuves atpūtai un midzeņu

ierīkošanai. Tās galvenokārt ir ūdensteces ar kokiem un krūmiem noaugušiem krastiem. Viena pieauguša ūdra dzīves iecirknis ietver šauru, maksimāli līdz 100 m no krasta, piekrastes joslu, kas var stiepties gar ūdensteci vairāku, līdz pat 20-30 km garumā. Retāk ūdri apdzīvo arī ezerus, kā arī atklātās nosusināšanas sistēmas jeb grāvjus. Pie tam ūdri labprāt apmetas tajos grāvju posmos, kurus apdzīvo beбри, ierīkojot aizsprostus. Sala laikā ūdens biotopi, kam izveidojas pastāvīga ledus kārtā - galvenokārt netekoši un lēni tekoši ūdeņi, kļūst ūdriem nepiemēroti.

Ziemeļu sikspārņu *Eptesicus nilssonii*

Pussalas Pasaules gala attālākajā galā (ārpus dabas lieguma) konstatēta ziemeļu sikspārņu *Eptesicus nilssonii* klātbūtne. Lai gan dabas liegumā nav lielāku ūdenstilpju, visticamāk, ka vēl vairākas sikspārņu sugas vismaz epizodiski uzturas lieguma mežainajā daļā. Dienas slēptuves sikspārņiem parasti ir ēkās un koku dobumos, un tie barības meklējumos var doties vairākus, līdz pat 10 km no dienošanas vietām. Atklātās purva daļas uzskatāmas kā sikspārņiem maz piemērotas teritorijas, ko tie visticamāk pat vairās šķērsot.

Nevēlamas ietekmes uz zīdītājdzīvnieku faunu dabas liegumā nav konstatētas un īpaši aizsardzības pasākumi attiecībā uz dzīvniekiem nav nepieciešami. Zīdītājdzīvniekus parasti ietekmē ne tik daudz cilvēku darbības raksturs, bet galvenokārt tā intensitāte, t.i. nemiera faktors. Vienīgi mazo susuru gadījumā mežsaimnieciskās darbības pārtraukšana var negatīvi ietekmēt šo sugu, jo ar laiku var izzust piemēroti biotopi - mežaudzes ar lazdām. Funkcionējošu, t.i. tekošu grāvju aizdambēšana un to aizaugšana ar purva veģetāciju ietekmēs, t.i. mazinās bebru un ar tiem saistīto sugu klātbūtni. Tomēr par to nebūtu jāuztraucas, jo beбри ir purviem neraksturīga suga.

Zīdītājdzīvnieku sociāli- ekonomiskā vērtība

Atsevišķas zīdītāju sugas tiek medītas, tāpēc mednieku sabiedrībā tām piemīt augsta sociālekonomiskā vērtība. Vairākām zīdītājdzīvnieku sugām ir negatīva ietekme uz cilvēka apsaimniekotajiem dabas resursiem. Mežacūkas, kas atpūtas vietas un paslēptuves rod dabas lieguma teritorijā, baroties dodas uz tuvējām lauku teritorijām, nodarot kaitējumu lauksaimniecības kultūrām ieskaitot zālājus. Jaunie beбри no dabas lieguma izplatās uz tam piegulošajiem saimnieciskajiem mežiem, kuros ir strauti un grāvji, un kur bebru darbība kaitē meliorācijas sistēmu darbībai, kā rezultātā tiek appludinātas un bojātas mežaudzes. Savukārt vilkus un lūšus mednieki uzskata par saviem konkurentiem, kas samazina medību resursus.

2.5. Aizsargājamo vērtību apkopojums, negatīvo faktoru ietekme

Apkopojot plāna izstrādes laikā iegūto informāciju, secināts, ka lieguma galvenās dabas vērtības ir īpaši aizsargājamie purva biotopi un retās un aizsargājamās putnu sugas, kas apliecina lieguma izveidošanas mērķu pareizību. Pārējiem dabas aizsardzības subjektiem netiek piešķirta tik liela nozīme, un to aizsardzība tiks nodrošināta, ja tiks nodrošināts purva biotopu kompleksa atjaunošana un saglabāšana.

Teritorijas bioloģisko vērtību apstiprina īpaši aizsargājamās dabas teritorijas statusa piešķiršana jau 1987. gadā, kā arī tā iekļaušana Latvijas *Natura 2000* teritoriju sarakstā. Kopumā dabas liegumā sastopami 9 Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi, no kuriem lielāko platību aizņem 7110* *Neskartī augstie purvi* - 428 ha un 91D0* *Purvaini meži*. (īpaši aizsargājamo biotopu apkopojums dots 3. tabulā)

Dabas liegumā konstatētas 30 Latvijā īpaši aizsargājamās sugas: 5 augu sugas, 7 zīdītāju sugas, 15 putnu sugas, 3 bezmugurkaulnieku sugas (11. tabula).

Dabas liegumam ir samērā būtiska nozīme novadā kā purva ogu – dzērveņu, brūkleņu un lāceņu ieguves vietai, kā arī medību resursu vietai.

11. tabula

Īpaši aizsargājamās sugas dabas liegumā „Rožu purvs”

Latvijā īpaši aizsargājamās sugas	Skaits	ES aizsargājamās sugas	Skaits
Augu sugas	5	ES aizsargājamās augu sugas	2
Putnu sugas	15, no tām	EP Putnu direktīvas I pielikuma sugas	15
Zīdītāju sugas	7, no tām	ES aizsargājamās zīdītāju sugas	4
	-	ES aizsarg. zīdītāju suga - bebrs	1
Bezmugurkaulnieku sugas	3, no tām	ES aizsargājamās sugas	2
Abinieku sugas	-	ES aizsargājamās abinieku sugas	1
Kopā	30		25

Dabas lieguma „Rožu purvs” dabas vērtības, sociāli - ekonomiskās vērtības, to ietekmējošie pozitīvie un negatīvie faktori apkopti 12. tabulā.

Aizsargājamo vērtību apkopojums un pretnostatījums

Biotopa veids	Dabas aizsardzības vērtības	Sociāleko- nomiskās vērtības	Ietekmējošie faktori (pozitīvi un negatīvi)
Purvi	Purva biotopu komplekss kā nozīmīgs hidroloģiskā režīma un mikroklimata veidotājs plašā apvidū. Dzīvotne tipiskām, retām un īpaši aizsargājamām sugām, kā purva tilbītei, dzeltenajam tārtiņam, zivjērglim. 4 ES aizsargājami purva biotopi (1 - prioritāri aizsargājams) 642 ha platībā. Putnu barošanās, ligzdošanas un migrējošo putnu uzturēšanās vietas.	Kūdras resursi Ogošanas iespējas Medību iespējas Putnu vērošana Ainaviskā vērtība Ģeoloģiskās izpētes vērtība Dabas aizsardzības vērtība	(-) Vērtīgu purva biotopu degradēšanās purva meliorācijas grāvju tīkla rezultātā. (+) Lielākā daļa purva biotopu atrodas meliorācijas neskartās purva zonās.
Meži	Bioloģiski vērtīgi meži – dzīvotne tipiskām, retām un īpaši aizsargājamām sugām, kā melnais stārķis, mazais ērglis, u.c. Dabiskie un potenciāli dabiskie mežu biotopi 7,3 ha. 2 Latvijā aizsargājami meža biotopi un 4 ES aizsargājami meža biotopi (visi prioritāras nozīmes 350 ha platībā).	Koksnes krāja Ogošanas un sēpošanas iespējas Medību iespējas Skābekļa avots Zinātniskā vērtība	(+) Cilvēka ietekmes samērā mazskarti meži. (-) Dabisko mitro mežu degradēšanās susināšanas ietekmē (meliorācijas grāvju tīkls). (-) Putnu traucējums mežizstrādes laikā DL blakus teritorijās (liegumā šobrīd tā nenotiek). (-) Meliorācijas grāvju uzturēšana pašreizējā stāvoklī vai atjaunošana traucētu purva biotopu dabiskai attīstībai. (-) Bebru darbība – zaudējumi mežsaimniecībai; bioloģiski vērtīgu biotopu veidošanās. (-) Meža zvēru piebarošana lieguma teritorijā var negatīvi ietekmēt biotopus veicinot to eutrofikāciju.
Sugas	Konstatētas tipiskas un biotopiem raksturīgas sugas, kas ļauj novērtēt biotopu stāvokli lielākajā to daļā kā labvēlīgu. Konstatētas 15 Latvijā un 10 Eiropā īpaši aizsargājamās augu un dzīvnieku (neskaitot putnus) sugas. Īpaši aizsargājamo putnu sugu sastāvs (15 Putnu direktīvas sugas) un skaits liecina par putniem piemērotu teritoriju.	Zinātniskā vērtība Dabas aizsardzības vērtība Putnu vērošana Medību iespējas Izziņas vērtība Fotografēšana.	(-) Mežu un purvu meliorācija negatīvi ietekmē faktiski visu organismu grupu sugas. Grāvji piemēroti abiniekiem. (+) Neskarti un dabiski purvi un meži piemēroti daudzām aizsargājamām sugām no visām organismu grupām. (-) Meža zvēru piebarošana lieguma teritorijā var negatīvi ietekmēt uz zemes ligzdojošos putnus.

Svarīgākais lieguma dabas vērtību degradējošais faktors ir meliorācijas grāvju tīkls. Nosusināšanas pakāpe liegumā vērtējama kā būtiska un biotopu kvalitāti ietekmējoša. 20. gs. 30 to gadu kartē atzīmēti nozīmīgākie novadgrāvji lieguma teritorijas DR stūrī, pussalas Pasaules gals Z malā, kā arī purva Z un A malā. Meliorācijas darbi turpināti 20.gadsimta 60-70 –ajos gados, ierīkojot blīvu novadgrāvju tīklu R malā, un „Pasaules gala” DA malā, kā arī mežu

masīvā, kas atrodas uz D no Riestu purva. Daļa no grāvjiem ir aizauguši ar sfagniem, taču arī tie joprojām funkcionē, vairākos grāvjos ūdens plūst ar straumi. Tāpat liegumā novērojama dabiska virszemes notece no Riestu un Ošānu purviem uz grāvjiem un zemāko Rožu purvu. Lieguma teritorijā nosusināšanu veicina arī mazāki, ar roku rakti, grāvīši, kā arī bijušie ziemas vai kara ceļi. Analizējot pieejamo karšu materiālu (20.gs. 30 – to gadu topogrāfiskā karti (M 1:10.000), armijas ģenerālštāba topogrāfisko karte (M 1:10.000) un mūsdienu ortofoto attēlus) novērojams, ka purvs zaudējis lielas atklātās platības. Būtiska daļa platību ir degradējušies - vairākos reģionos izplatītas ar baltmeldriem pilnībā aizaugušas, „iekritušas” purva ieplakas, izveidojies gandrīz vienlaidus, vietām vienlaidus sīkkrūmu stāvs, bet purva malas aizaugušas ar 30-40 gadīgu priedi. Pliksnes purva A daļas mežos izplatījusies niedre, kas liecina par gruntsūdens līmeņa izmaiņām, kuras, iespējams, izraisījusi grāvju ierīkošana un kūdras nosēšanās. Izņemot 55 un 63 kvartālīstīgā esošo bebrini, ievērojamā lieguma daļā vērojama galvenās dabas vērtības degradējoša (nosusinoša) hidromeliorācijas ietekme.

Rožu purva meliorācijas ietekmētajās daļās raksturīgas nosusināšanas pazīmes, kas raksturo augstā purva degradāciju jeb negatīvu antropogēnu ietekmi uz purva kā ekosistēmas funkcijām un augu sabiedrībām. Meliorācijas grāvju tuvumā dažādā attālumā (atkarībā no grāvju blīvuma un noteces apjoma) izteikti dominē sīkkrūmi, galvenokārt virši. Nosusināšanas ietekmētajās vietās agrāk atklātais augstais purvs daļēji aizaudzis ar priedēm, vietām arī purva bērziem. Sūnu stāvā vietām sfagni izzuduši pavisam un to vietā sastopamas sausiem skujkoku mežiem raksturīgas zaļsūnas vai sfagnu īpatsvars ir mazāks nekā parasti neskartos augstajos purvos.

Rožu purvā nosusināšanas ietekme 2010. gadā pēc nosacītas gradācijas variēja no stipras līdz vidējai un neizteiktai ar lokālu raksturu tiešā grāvju tuvumā. Rožu purva perifēriālajās daļās, īpaši grāvju tuvumā lielais viršu, retāk citu sīkkrūmu lielais īpatsvars, lielais priežu, retāk purva bērzu projektīvais segums un sfagnu samazināšanās sūnu stāvā saistāma ar purva ekosistēmai negatīvu antropogēnu ietekmi.

Plānotie dambji

Rožu purvā dažādās pakāpēs konstatētas biotopa degradācijas pazīmes agrāk veiktās hidromeliorācijas ietekmē. Lai atjaunotu purva dabisko hidroloģisko režīmu un mazinātu mākslīgi ierīkoto grāvju susinošo ietekmi uz purvu, plānots veikt svarīgāko apsaimniekošanas pasākumu - purva restaurēšanas darbus. Tiek plānots izveidot dambju sistēmas uz grāvjiem, kas novada ūdeņus no purva (37. attēls). Netiek paredzēts dambēt grāvjus, kas stiepjas gar lieguma robežu, lai netraucētu saimniecisko darbību a/s LVM Dienvidlatgales Mežsaimniecības apsaimniekotajos mežos ārpus dabas lieguma. Nepieciešamības gadījumā ir pieļaujama robežgrāvju tīrīšana.

Veicot purva apsaimniekošanas un biotopu atjaunošanas pasākumus – dambju būvi uz meliorācijas grāvjiem ar nolūku kavēt ūdens aizplūšanu no purva – paredzamas biotopu izmaiņas veģetācijas struktūrā un sugu sastāvā un līdz ar to arī ekosistēmas funkcijās gan neskarto vai maz ietekmēto purvu biotopos, gan degradētajās purva daļās.

Dambjus plānots izvietot uz grāvjiem tā, lai ūdens līmeni pie katra dambja paaugstinātu par apmēram 10 cm. Kopā plānots uzbūvēt 59 dambjus, izmantojot vietējo kūdras grunti. Tādējādi tiek panākta situācija, ka visā purva pašlaik nosusinātajā daļā pakāpeniski tiek paaugstināts ūdens līmenis, vienlaikus nenopludinot plašu teritoriju. Konkrētu dambju vietu izvēlei tiks izstrādāts tehniskais projekts, kas balstīsies uz precīziem zemes virsmas un ūdens līmeņa mērījumiem purvā un grāvjos. Dambju būve plānota 138 ha platībā, purva hidroloģiskā režīma izmaiņas sagaidāmas 235 ha platībā.

Pirms pasākuma uzsākšanas jāizvērtē pieeja dambju būves vietām un jāizņem koku ciršanas atļauju Citā cirtē, kas paredzēta koku ciršanai, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto pasākumu veikšanai, kuri vērsti uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

37. attēls. Galvenie purvu susinošie grāvji (—), ūdens plūsmas virzieni tajos (→) un orientējošās dambju vietas (○)

Purva dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumu ietekme uz purva ūdens režīmu tiks kontrolēta, ierīkojot gruntsūdens monitoringa urbumus pie viena no raksturīgiem grāvjiem, ko plānots aizdambēt. Novērojumi tiks uzsākti jau pirms dambju ierīkošanas un turpināti vairākus gadus pēc tam, lai sekotu hidroloģiskā režīma maiņām purvā.

III Teritorijas saglabāšanas mērķi

3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi

Saglabāts Rožu purva augstā purva biotopu komplekss ar atjaunotu, optimālu hidroloģisko režīmu un nodrošināts labvēlīgs aizsardzības statuss aizsargājamo un tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijai, īpaši putnu faunai.

3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi

Administratīvie un institucionālie mērķi

1. Nodrošināt dabas aizsardzības plāna ieviešanas juridisko bāzi
2. Dabas lieguma robežu precizēšana normatīvajos aktos
3. Dabas lieguma robežu atpazīstamība dabā
4. Mikroliegumu veidošana īpaši aizsargājamām putnu sugām

Dabas vērtību saglabāšana

5. Saglabāt dabas liegumā esošo reto un aizsargājamo, kā arī augstā purva kompleksam tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijas vismaz to pašreizējā stāvoklī
6. Saglabāt dabas liegumā esošos augstā purva biotopus 573 ha un pārejas purva biotopus 69 ha platībā un sekmēt to kvalitātes uzlabošanu
7. Atjaunot biotopus 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās* un 91D0**Purvaini meži* 138 ha platībā
8. Saglabāt dabiskos meža biotopus vismaz to pašreizējā platībā – 7,3 ha
9. Saglabāt Biotopu Direktīvas I pielikuma biotopus un II un V pielikuma augu un dzīvnieku sugas vismaz to pašreizējā stāvoklī un sekmēt biotopu kvalitātes un sugu stāvokļa uzlabošanu.

Zinātniskā izpēte un monitorings

10. Purva hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumu efektivitātes monitorings
11. Veģetācijas monitorings pēc dambju būves un hidroloģiskā režīma atjaunošanas
12. *Natura 2000* vietu regulārais monitorings
13. Izdot zinātnisko rokasgrāmatu par augstā purva biotopu atjaunošanas metodiku

Sabiedrības informēšana un infrastruktūras izveide

14. Informācijas stendu uzstādīšana
15. Informācijas bukleta izdošana
16. Izglītojoši semināri
17. Populārzinātniskās filmas uzņemšana

IV Apsaimniekošanas pasākumi un funkcionālais zonējums

4.1. Apsaimniekošanas pasākumi

Apsaimniekošanas pasākumi plānoti laika periodam no 2011.gada līdz 2026.gadam, taču tie ir pārskatāmi un maināmi, vadoties pēc monitoringa rezultātiem, kā arī, ja rodas neparedzēti apstākļi, kas liek tos mainīt dabas aizsardzības vai sabiedrības interešu dēļ un to nepieciešamību var zinātniski pamatot. Apsaimniekošanas pasākumu maiņu veic Dabas aizsardzības pārvalde sadarbībā ar dabas lieguma apsaimniekotājiem a/s LVM Dienvidlatgales mežsaimniecību savas kompetences ietvaros vai piesaistot attiecīgās nozares speciālistus. Pasākumu maiņa ir jādokumentē. Tā kā dabas liegums „Rožu purvs” ir viena no EK LIFE+ Purvu projekta mērķteritorijām, lielākā daļa no plānotajiem pasākumiem notiek šī projekta ietvaros un tiek finansēti no EK LIFE+ finanšu instrumenta.

Apsaimniekošanas pasākumiem ir vērtēta to realizēšanas nepieciešamība, vadoties pēc pasākuma ietekmes uz dabas vērtību saglabāšanu un citu sabiedrībai nozīmīgu interešu ievērošanu. Ieviešot dabas aizsardzības plānu kā pirmie jāveic pasākumi, kuri ir būtiski dabas lieguma mērķa sugu un biotopu saglabāšanā vai tie ir priekšnosacījums šo būtisko pasākumu īstenošanai.

I – prioritāri veicams pasākums, kas būtisks dabas lieguma mērķa sugu un biotopu saglabāšanā un kura nerealizēšana var novest pie šo sugu un biotopu kvantitatīvo vai kvalitatīvo parametru samazināšanās;

II – vajadzīgs pasākums, kura īstenošana pozitīvi ietekmē dabas vērtību saglabāšanos;

III – vajadzīgs pasākums, kura realizācija sekmē citu sabiedrībai nozīmīgu interešu ievērošanu;

IV – pasākumam nav būtiskas tiešas pozitīvas ietekmes uz dabas vērtību saglabāšanos un tas nav tieši saistīts ar citu sabiedrībai nozīmīgu interešu ievērošanu, taču tā realizācija sekmē citu pasākumu īstenošanu.

Katram 3. sadaļā izvirzītajam mērķim izdalīti viens vai vairāki pasākumi tā sasniegšanā. Mērķa numurs Pasākumu sadaļā (4) tāds pats, kas 3. sadaļā.

Dabas lieguma „Rožu purvs” apsaimniekošanas pasākumu kopsavilkums

Mērķa Nr.	Pasākums	Prioritāte, izpildes termiņš	Iespējamais finansētājs	Iespējamais izpildītājs	Iespējamās izmaksas	Izpildes indikatori
Institucionālie un organizatoriskie mērķi						
1.	4.1.1.Dabas lieguma individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu sagatavošana	IV 2011./2012.	VARAM	VARAM	Budžeta ietvaros	MK apstiprināti dabas lieguma IAIN noteikumi
2.	4.1.2. Dabas lieguma robežu precizēšana MK Noteikumos Nr.212.	IV 2011./2012.	VARAM	VARAM	Budžeta ietvaros	Normatīvajos aktos dabas lieguma robežas precizētas
3.	4.1.3. Dabas lieguma informatīvo zīmju izgatavošana, izvietošana dabā, uzturēšana	IV regulāri	ERAF vai Kohēzijas fondi	DAP, a/s LVM Dienvid-latgales MS	Atkarībā no materiāliem un iepirkuma apjoma -20 - 30 Ls,-/gab.	8 informatīvās zīmes izvietotas dabā
3.	4.1.4. Dabas lieguma robežas attīrīšana no krūmājiem	IV	Budžeta vai projekta ietvaros	a/s LVM Dienvid-latgales MS	Atkarībā no darbu apjoma un iepirkuma	Attīrītas un pārskatāmas lieguma robežas
4.	4.1.5. Izveidot mikroliegumus melnajam stārķim un zivjērglim	I 2011./2012.	Budžeta ietvaros	Eksperti – ornitologi, VMD	Budžeta ietvaros	Izveidoti vismaz 2 mikroliegumi
Dabas vērtību saglabāšana						
5., 8.	4.1.6. Mežaudžu dabiska attīstība: mežaudzes bez mežsaimnieciskās darbības 7,3ha	I visu laiku	a/s LVM Dienvid-latgales MS	a/s LVM Dienvid-latgales MS	Budžeta ietvaros	Bioloģiski vērtīgas mežaudzes – 7,3 ha attīstās dabiski
6., 7.	4.1.7. Dambju vietu projekta izstrāde, plānošana un saskaņošana	I 2010./2011.	EK LIFE+	SIA Melior-projekts	Saskaņā ar iepirkuma procedūras rezultātiem	Dambju būves projekts sagatavots, saskaņots un apstiprināts
6., 7.	4.1.8. Dambju ierīkošana uz meliorācijas grāvjiem	I 2011./2012.	EK LIFE+	Saskaņā ar iepirkuma procedūras rezultātiem	Saskaņā ar iepirkuma procedūras rezultātiem	Uzbūvēti 59 dambji
5., 9.	4.1.9. Mākslīgo zivjērgļu ligzdu uzstādīšana/uzturēšana	I Visu laiku	Dažādi projekti	Ornitologi	~ 150,- Ls	Uzstādītas/uzturēt as 1-3 mākslīgās zivjērgļu ligzdas

Dabas lieguma „Rožu purvs” dabas aizsardzības plāns 2011. gads

5., 8., 9.	4.1.10. Latvāņu izplatības ierobežošana	II Pēc iespējām	Projekti, DAP vai privāta iniciatīva	Pēc pasūtījuma vai privātpers.	Atkarīgs no metodes	Iznīcinātas latvāņu audzes un ierobežota to izplatība liegumā
Zinātniskā izpēte un monitorings						
10.	4.1.11. Veikt dabas lieguma hidroloģiskā režīma monitoringu	I 2010./ 2013.	EK LIFE+	Eksperts-hidrologs Aija Dēliņa	Saskaņā ar iepirkuma procedūras rezultātiem	Dati par purva hidroloģiskā režīma izmaiņām apkopoti atskaitē
11.	4.1.12. Veikt dabas lieguma purva biotopu veģetācijas monitoringu	I 2010./ 2013.	EK LIFE+	Eksperts-botāniķis Agnese Priede	Saskaņā ar iepirkuma procedūras rezultātiem	Dati par purva biotopu veģetācijas kvalitātes izmaiņām apkopoti atskaitē
12.	4.1.13. Veikt <i>Natura 2000</i> vietu regulāro monitoringu	IV Vismaz 1x sešos gados	DAP	Attiecīgās nozares eksperti	Saskaņā ar iepirkuma procedūras rezultātiem	Regulāri tiek iegūti dati par biotopu kvalitāti, veiktas atskaites EK
13.	4.1.14. Izdot zinātnisku rokasgrāmatu par augstā purva biotopu atjaunošanas metodiku	III 2012.	EK LIFE+	Purvu projekta ietvaros	Purvu projekta ietvaros	Rokasgrāmata izdota 2000 eks.
Sabiedrības informēšana un infrastruktūras izveide						
14.	4.1.15. Informācijas stands/i	III 2011./ 2013.	EK LIFE+ Kohēzijas fonds	1 stands - Purvu projekta ietvaros 1 stands – Kohēzijas projekta ietvaros (DAP)	Atkarībā no materiāliem, ~ 300,- Ls/gab.	Uzstādīti 2 informācijas stendi
15.	4.1.16. informatīvā bukleta izdošana	III 2011./ 2012.	EK LIFE+	Purvu projekta ietvaros	Saskaņā ar iepirkuma procedūras rezultātiem	Izdots informatīvais buklets, 2000 eks.
16.	4.1.17. Populārzinātniski informatīvie semināri	III 2011./ 2013.	EK LIFE+	Purvu projekta ietvaros	Purvu projekta ietvaros	Notikuši 4 semināri
17.	4.1.18. Populārzinātniskās filmas izveide	III 2012.	EK LIFE+	SIA ELM MEDIA	Purvu projekta ietvaros	Izveidota populārzinātniska filma

Izvērsts pasākumu apraksts

Administratīvie un institucionālie mērķi

1. Nodrošināt dabas aizsardzības plāna ieviešanas juridisko bāzi.

4.1.1. Sagatavot dabas lieguma individuālos aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumus un apstiprināt tos Ministru kabinetā.

Pasākums daļēji veikts dabas aizsardzības plāna ietvaros (skat. 5.2. sadaļu), pēc plāna saskaņošanas VARAM to turpina VARAM Dabas aizsardzības departaments.

2. Dabas lieguma robežu precizēšana normatīvajos aktos

4.1.2. Dabas lieguma robežu precizēšana MK Noteikumos Nr.212

Jāprecizē dabas lieguma robeža Ministru Kabineta noteikumos Nr.212. „Noteikumi par dabas liegumiem”, 15.06.1999., 81. pielikumā dotajam robežu aprakstam jāaktualizē informācija par robežpunktu koordinātēm, kā arī jāmaina robežu kartogrāfiskā shēma (jāsamazina ZR un ZA stūrī) tā, lai tā atbilstu dabas lieguma zinātniski noteiktajai platībai (1010,2ha) un konfigurācijai (kartogrāfiskais materiāls sadaļā 4.3.).

Atbilstoši aktualizētai dabas lieguma robežai Ministru Kabineta noteikumos Nr.212. „Noteikumi par dabas liegumiem”, secīgi jāveic izmaiņas *Natura 2000* teritoriju datu bāzē- gan precizējot teritorijas kopējo platību no 991 ha uz 1010,2 ha, gan precizējot ĢIS slānī attēloto dabas lieguma robežu.

3. Dabas lieguma robežu atpazīstamība

4.1.3. Dabas lieguma informatīvo zīmju izgatavošana, izvietošana dabā, uzturēšana

Dabas lieguma ārējās robežas nepieciešams iezīmēt dabā ar 8 informatīvām zīmēm (ozollapas attēls) saskaņā ar MK noteikumu Nr.264 “Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumos”, 16.03.2010.), noteiktajām prasībām. Informatīvas zīmes izvietojamas vietās, kur izveidojusies ieeja purvā - pie ceļiem, pie ogotāju takām un kvartālstīgām. Piemērotākās vietas atzīmētas kartē „Plānotie pasākumi un infrastruktūra”, pielikums Nr.7.

4.1.4. Dabas lieguma robežas attīrīšana no krūmājiem

Pasākums nepieciešams, lai dabā būtu iespējams saskatīt dabas lieguma robežu, īpaši vietās, kur robežojas valsts zemes ar privātajām. Tas nodrošinātu normatīvo aktu prasību ievērošanu liegumā. Paredzēts izcirst krūmāju, lai veidotos vizuāls atvērums pa lieguma robežu. Pasākums paredzēts zem IV prioritātes, veicams pēc iespējām un nepieciešamības. Potenciālās pasākuma izpildes vietas – 64., 65., 74., 76., 77. kvartālos, kā arī citur, izvērtējot individuāli.

4. Mikroliegumu veidošana īpaši aizsargājamām putnu sugām

4.1.5. Izveidot mikroliegumus melnajam stārķim un zivjērglim.

Pasākums nepieciešams, lai nodrošinātu adekvātu tiesisko aizsardzību īpaši aizsargājamo putnu mājvietām. Izpētes laikā dabas lieguma ZR tika konstatēta melnā stārķa ligzda. Tā kā ligzda

atrodas robežas tuvumā, daļa no tās aizsardzības zonas interešu sfēras iziet ārpus dabas lieguma. Konsultācijās tika pieņemts lēmums, ka efektīvākā un piemērotākā aizsardzības forma melnā stārķa ligzdai ir mikrolieguma veidošana.

Zivjērgļa apdzīvota mākslīgā ligzdvieta atrodas lieguma centrālajā daļā. Tā kā te nav konstatētas citas dabas vērtības, kuru aizsardzība būtu jānodrošina ar stingrāka režīma ieviešanu, optimālākais veids zivjērgļa ligzdas tiesiskās aizsardzības nodrošināšanai ir mikrolieguma veidošana. Mikroliegums jāveido gadījumā, ja tiek konstatēts apdraudējums ligzdvietai.

Mērķis - Dabas vērtību saglabāšana

5. Saglabāt dabas liegumā esošo reto un aizsargājamo, kā arī augstā purva kompleksam tipisko augu un dzīvnieku sugu populācijas vismaz to pašreizējā stāvoklī.

6. Saglabāt dabas liegumā esošos augstā purva biotopus 573 ha un pārejas purva biotopus 69 ha platībā un sekmēt to kvalitātes uzlabošanu.

7. Atjaunot biotopus 7120 Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās un 91D0*Purvaini meži 138 ha platībā

8. Saglabāt dabiskos meža biotopus vismaz to pašreizējā platībā – 7,3 ha;

9. Saglabāt Biotopu Direktīvas I pielikuma biotopus un II un V pielikuma augu un dzīvnieku sugas vismaz to pašreizējā stāvoklī un sekmēt biotopu kvalitātes un sugu stāvokļa uzlabošanu.

4.1.6. Mežaudžu dabiska attīstība: DMB standartam atbilstošas, bioloģiski vērtīgas mežaudzes attīstās bez mežsaimnieciskās darbības, 7,3 ha

Pasākums nepieciešams dabisko meža biotopu standartam atbilstošu, bioloģisku vērtīgu mežaudžu saglabāšanai, kā arī reto un aizsargājamo un tipisko sugu saglabāšanai. Šo biotopu kvalitāte palielināsies, ja mežaudzes turpinās attīstīties dabiski. Attiecas uz 59. kvartāla 1., 2., 3., 4. nogabalu un 72. kvartāla 9.1., 9.2., 10. nogabalu.

4.1.8. Dambju vietu projekta izstrāde, plānošana un saskaņošana

Pasākums nepieciešams, lai kvalitatīvi un atbilstoši normatīvo aktu prasībām sagatavotu galveno apsaimniekošanas pasākumu – dambju būvi. Pasākums ietver projekta izstrādi, dambju plānošanu un projekta saskaņošanu. Pasākums skar 59., 69., 80., 81., 82., 83. kvartālos lokalizētos biotopus 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās* un 91D0**Purvaini meži* 138 ha platībā, kur agrāk izrakti meliorācijas grāvji. Projektā eventuāli paredzēts uzbūvēt 59 dambjus no vietējās kūdras slāņa, izmantojot ekskavatoru un plānojot ūdens līmeņa pakāpenisku paaugstināšanu 10 cm augstuma robežās – tā lai paaugstinātais ūdens līmenis izplatītos vienmērīgi.

Projektā katram aizsprostam jānosaka tā parametri – aizsprosta virsas atzīme, platums, garums, jāparedz aizsprosta virsas sēšanās lielums. Būvniecības laikā aizsprosts veidojams augstāks par sēšanās lielumu, pie kam grāvja dziļākajā daļā, kur sēšanās vislielākā, uzberams visaugstākais papildus slānis – tādējādi tikko uzbūvēta aizsprosta virsa ir lokveida, kas izlīdzinās aizsprosta sēšanās laikā.

Lai hidroloģiskā režīma uzlabošanas pasākumi būtu efektīvāki un ekonomiskāki, liela nozīme ir kvalitatīvi veiktiem attiecīgās purva daļas izpētes darbiem, it īpaši vertikālajai uzmērīšanai (līmetņošanai). Vēlams, lai izpētes un projektēšanas darbus izpilda viens uzņēmums, kas aizsprostu vietas nosprauž dabā jau izpētes laikā. Aizsprostu būves vietas jāizvēlas ne tikai no krituma viedokļa, bet arī no piebraukšanas iespējas, mežaudžu daudzuma, iespējas sagādāt kūdru dambim u.c. Aizsprostu būves vietā jānoskaidro grāvju ietekmes platums uz abām pusēm, līdz ar to arī aizsprostu garums.

Aizsprosti projektējami tā, lai ūdens pēc iespējas vairāk tiktu noturēts purvā, mitrinātu purvu un nenotecētu tikai pa grāvju sistēmām; pārteci pār aizsprostu vai gar to projektā iekļauj tikai gadījumos, kad ūdeni uz malām nav iespējams novadīt. Projektā lietderīgi parādīt uz grāvja plānoto aizsprostu kaskādi, kas uzskatāmi demonstrē ūdens uzstādinājuma efektivitāti. Aizsprostu daudzums atkarīgs no ekonomiskām iespējām, tos vajag veidot vismaz pa 0,5 m reljefa kritumu. Ūdens uzstādināšanu var veikt vienā objektā arī ar dažādām līmeņu starpībām – liela krituma grāvjiem 0,5 m, bet maza krituma biežāk, tā panākot lielāku efektu ar mazāku aizsprostu skaitu.

Šāds plānojums nepieciešams arī tādēļ, lai ārpus lieguma robežām esošie a/s LVM pārvaldībā esošie saimnieciskie meži nenoplūstu un tajos varētu plānot mežsaimniecisko darbību.

4.1.7. Dambju ierīkošana uz meliorācijas grāvjiem

Pasākums nepieciešams, lai uzlabotu augstā purva un purvaino mežu kvalitāti nogabalos, kuros vērojama susināšanas ietekme, kā arī, lai ilgtermiņā saglabātu Rožu purva kompleksam nepieciešamo hidroloģisko režīmu. Pasākums ietver dambju ierīkošanu susināšanas grāvjos pēc detalizētas izpētes un hidroloģiskā monitoringa mērījumu uzsākšanas. Pasākums skar 59., 69., 80., 81., 82., 83. kvartālos lokalizētos biotopus 7120 *Degradēti augstie purvi, kuros iespējama vai noris dabiskā atjaunošanās* un 91D0**Purvaini meži* 138 ha platībā, kur agrāk izrakti meliorācijas grāvji. Pasākuma gaitā eventuāli paredzēts uzcelt 59 dambjus no vietējās kūdras slāņa, izmantojot ekskavatoru un plānojot ūdens līmeņa pakāpenisku paaugstināšanu 10 cm augstuma robežās – tā lai paaugstinātais ūdens līmenis izplatītos vienmērīgi. Purva hidroloģiskā režīma izmaiņas sagaidāmas 235 ha platībā.

38. attēls. Kūdras dambis uz meliorācijas grāvja Vasenieku purvā. Foto U.Muzikants.

Pirms pasākuma uzsākšanas jāizvērtē pieeja dambju būves vietām un jāizņem koku ciršanas atļauju Citā cirtē, kas paredzēta koku ciršanai, ja tas nepieciešams dabas aizsardzības plānā paredzēto pasākumu veikšanai, kuri vērsti uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Kūdras un cita veida aizsprosti un ūdens regulējošās ietaises ir hidrotehniskas būves, kuru būvniecība valstī ir reglamentēta ar normatīviem dokumentiem (MK Noteikumi Nr.261 un Nr.714).

Pasaulē pielieto dažādu konstrukciju aizsprostus purva grāvju nosusinošās darbības samazināšanai, pēc iespējas izmantojot uz vietas pieejamos materiālus. Kūdras dambju priekšrocības – tas ir uz vietas iegūstams materiāls, kūdrai ir maza ūdens caurlaidība un, aizsprostam apaugot, tā noturība palielinās.

Uz aizsprostu iedarbojas dažādi faktori – ūdens spiediens, filtrācija caur aizsprostu vai zem tā, ūdens straumes kustība pār dambi, ūdens straumes ietekme aiz dambja (Nusbaums 2008).

Dambju būvē jāievēro galvenie nosacījumi, lai aizsprostošana būtu efektīva un ilglaicīga:

- aizsprostam jābūt tādā augstumā un garumā, kas nodrošina ūdens uzpludināšanu grāvja ietekmes joslā;
- aizsprosta konstrukcijai jānodrošina ilglaicīga tā darbība – jābūt noturīgai pret spiedienu, ūdens straumi;
- zemes (kūdras) aizsprostam jānodrošina liekā (plūdu) ūdens novadīšanu gar vai caur aizsprostu, to nebojājot;
- aizsprostu skaitam jābūt pēc iespējas lielākam, lai uzstādinātā ūdens dziļums būtu pēc iespējas vienādāks;
- aizsprosts jāveido ne tikai grāvja platumā, bet arī jāpagarina tālāk līdz vietai, kur purva virsa nav nosēdusies.

Aizsprosta ilglaicīga darbība atkarīga no pielietojamā materiāla, izmēriem, pareizi paredzētiem plūdu ūdens novadīšanas pasākumiem, savlaicīgi veiktiem remontdarbiem. Ņemot vērā purvos ierīkoto grāvju aizsprostošanas darbu pieredzi Latvijā, tie pēc iespējas jāveido ar ekskavatoru un no kūdras, jo koka konstrukcijas satrud un aizsprostu atjaunošanai jāizlieto papildus līdzekļi. Ar roku darbu veidotie kūdras dambji lielāka sateces baseina vietās pastiprināmi ar koka rievsiem aizsprosta vidū (ja nav ūdens straume) vai divām no apaļkokiem veidotām atbalstsienām, kā tos būvē Teiču dabas rezervātā un kas ir droši pret izskalošanu. Ar ekskavatoru aizsprostus var izveidot masīvākus, augstākus, nav vajadzīgs roku darbs, to izbūves izmaksas ir mazākas.

Ja vien tas ir iespējams, aizsprosti būvējami ar ekskavatoru – tā tips jāizvēlas atkarībā no purva virsmas nestspējas un aizberamā grāvja parametriem. Problēmas rada grāvju ierīkošanas rezultātā ar mežaudzēm intensīvi apaugušās malas, un, lai sasniegtu paredzētā aizsprosta vietu, jānotīra lielas mežaudžu platības vai jāpārvietojas pa purva daļu, kas mazāk apaugusi, bet kur purva virsmai mazāka nestspēja.

Ekskavatora pārvietošanās maršruts starp aizsprostiem jāizvēlas ar minimālāko garumu, lai mazāk bojātu purva virsu.

Kūdras aizsprosta būvniecībai ņem no grāvja malas pirms aizsprosta, to paplašinot un nogāzi veidojot ar tādu pašu slīpumu; ja no vienas ekskavatora stāvvietas kūdras nepietiek, paredzama tās otrreizējā pārsviešana. Jauna karjera rakšana, lai iegūtu kūdras dambja būvniecībai, pasliktina purva ainavu un rada bīstamus apstākļus cilvēkiem un dzīvniekiem (Nusbaums 2008).

Kūdras aizsprostu būvēšanas secība.

- Sagatavo ekskavatora pārvietošanās trasi.
- Attīra aizsprosta būves vietu ar ekskavatoru no virskārtas un dūņām grāvī līdz neskartam kūdras slānim; noņemto virskārtu novieto atsevišķi, lai pēc dambja izbūves ar to nostiprinātu aizsprosta virsu un nogāzes.
- Nosprauž aizsprosta platumu, garumu un nosaka ar nivelieri projektēto augstumu.
- Attīra kūdras ņemšanas vietu no virskārtas un dūņām grāvī (paplašināms grāvis aizsprosta augšpusē).
- Aizsprostu veido pa slāņiem, tos pieblīvējot ar ekskavatora kausu.
- Uzber papildus slāni augstumā, kas nodrošina projektēto augstumu pēc sēšanās (vidusdaļā vairāk, malās mazāk), virsas platumu un nogāžu slīpumu.
- Ieliek pārteces cauruli, pieblīvējot tai apkārt kūdras, vai nostiprina aizsprosta galus, ja ūdeni apvada gar aizsprosta galiem.
- Aizsprosta virsu nostiprina ar noņemto virskārtu.
- Sakārto aizsprosta būves vietu un kūdras ņemšanas vietas grāvja paplašinājumā, izveidojot tās ar tādu pašu nogāzi kā grāvīm.

4.1.9. Mākslīgo zivjērgļu ligzdu uzstādīšana/uzturēšana

Rožu purvā jāuztur jau apdzīvotā mākslīgā zivjērgļu ligzda, un nepieciešamības gadījumā tā jāatjauno vai jāuzstāda citā piemērotā vietā. Veidot jaunas, papildus mākslīgās zivjērgļu ligzdas ir lietderīgi tādā gadījumā, ja esošās ir bojātas un nederīgas ligzdošanai, jo Rožu purva teritorija nav tik liela, lai to apdzīvotu vairāk par 3 zivjērgļu pāriem.

4.1.10. Latvāņu izplatības ierobežošana

Pasākums nepieciešams, lai nodrošinātu aizsardzību pret invazīvās sugas Sosnovska latvāņa iespējamu izplatīšanos lieguma teritorijā. Ārpus dabas lieguma teritorijas nogāzē starp dabas liegumu un Burtnieku mājām konstatētas vairākus simtus kvadrātmetru lielas invazīvās sugas Sosnovska latvāņa audzes, skat. kartē „Plānotie pasākumi un infrastruktūra”, pielikums Nr. 7. Tā kā 69. kvartāla esošajās degradēto purvu platībās paredzama dambju būve, pastāv risks, ka, veicot šos apsaimniekošanas darbus, teritorijā varētu nonākt arī invazīvais Sosnovska latvānis, jo suga biežāk sastopama tieši traucētos biotopos, piemēram, ceļmalās. Iespēju robežās vēlams veikt pasākumus šīs invazīvās sugas ierobežošanā, iznīcinot konstatēto audzi. Audzi iespējams ierobežot, regulāri applaujot jaunus dzinumus, neļaujot tiem izaugt līdz ziedēšanai. Efektīvs, bet darbietilpīgs veids ir pēc nopļaušanas lielajos dzinumu stobrkātos iebērt vārāmo sāli NaCl. Veicot darbus latvāņu audzēs, jālieto aizsargtērps, jo latvāņu sula var izraisīt ķīmiskus apdegumus uz ādas un gļotādām (acīs).

Mērķis - Zinātniskā izpēte un monitorings

10. Purva hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumu efektivitātes monitorings

11. Veģetācijas monitorings pēc dambju būves un hidroloģiskā režīma atjaunošanas

12. Natura 2000 vietu regulārais monitorings

13. Izdot zinātnisku rokasgrāmatu par augstā purva biotopu atjaunošanas metodiku

4.1.11. Veikt dabas lieguma hidroloģiskā režīma monitoringu

Pasākums nepieciešams, lai monitorētu ūdens līmeņa izmaiņas dabas liegumā pēc hidrotehnisko pasākumu – meliorācijas grāvju dambēšanas – veikšanas. Ūdens līmeņa mērījumus plānots uzsākt pirms dambju veidošanas grāvjos.

Hidroloģiskā monitoringa vajadzībām Rožu purvā plānots ierīkot gruntsūdens līmeņa mērīšanas akas, lai kontrolētu apsaimniekošanas pasākumu ietekmi uz purva hidroloģisko režīmu. Akas tiks izvietotas vienā profilā uz ziemeļiem no dambēšanai paredzētās grāvju sistēmas. Akas profilā tiks izvietotas tā, lai grāvja tuvumā attālums starp akām būtu neliels (1-5 m), bet palielinātos attālinoties no grāvja, profilā tiks ierīkotas 5-8 akas. Pēdējā aka tiks ierīkota apmēram 500 m attālumā no grāvja, lai būtu iespējams iegūt datus par ūdens līmeņa izmaiņām grāvja ietekmes neskartajā purva daļā. Gruntsūdens līmeņa novērojumi tiks veikti divas reizes mēnesī. Plānots, ka urbumi tiks ierīkoti 2011. gada janvārī, kad arī tiks uzsākti novērojumi, kas turpināsies līdz 2013. gada jūlijam.

Pasākuma rezultātā tiks iegūti regulāri monitoringa dati par gruntsūdens līmeņa režīmu un tā izmaiņām purvā, ļaus salīdzināt izmaiņas purva degradētajā daļā ar purva neskarto daļu un dos iespējas novērtēt apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti.

Pasākums tiks uzsākts plāna izstrādes laikā. Monitoringu plānots veikt katru gadu Purvu projekta ietvaros līdz 2013. gadam par LIFE+ finansu līdzekļiem. Pēc projekta beigām monitoringu nepieciešams turpināt, lai uzkrātu ilgtermiņa datus par apsaimniekošanas pasākuma efektivitāti.

4.1.12. Veikt dabas lieguma purva biotopu un apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes veģetācijas monitoringu

Pasākums nepieciešams, lai sekotu līdzi augāja izmaiņām dabas liegumā pēc hidrotehnisko pasākumu – meliorācijas grāvju dambēšanas veikšanas. Pētījumi ir uzsākti jau plāna izstrādes laikā, pirms dambju ierīkošanas grāvjos. Tiks veikts arī fotomonitorings – atsevišķu purva vai meža daļu fotografēšana no noteikta skatu punkta, kuram fiksētas koordinātas LKS-92 koordinātu sistēmā.

Purva biotopu apsaimniekošanas efektivitātes monitoringa ietvaros uzmanība tiks pievērsta biotopiem 7110 *Neskarti augstie purvi*, 7120 *Degradēti augstie purvi*, kuros notiek vai iespējama atjaunošanās, 91D0 *Purvaini meži*, kā arī pārejas stadijai starp augstā purva un purvaino mežu biotopiem.

Rožu purvā dažādās pakāpēs konstatētas biotopa degradācijas pazīmes agrāk veiktās hidromeliorācijas ietekmē. Veicot purva apsaimniekošanas un biotopu atjaunošanas pasākumus – dambju būvi uz meliorācijas grāvjiem ar nolūku kavēt ūdens aizplūšanu no purva – paredzamas biotopu izmaiņas veģetācijas struktūrā un sugu sastāvā un līdz ar to arī ekosistēmas funkcijās gan neskarto vai maz ietekmēto purvu biotopos, gan degradētajās purva daļās.

Veģetācijas monitoringa vietas izvēlētas, ņemot vērā projektā paredzētās dambju vietas uz meliorācijas grāvjiem, kā arī plānotā hidroloģiskā monitoringa transektes. Veģetācijas monitoringa vietas ierīkotas ar mērķi sekot līdzi redzamām izmaiņām purva veģetācijā, kas, visticamāk, notiks tiešā grāvju un dambju tuvumā. Monitoringa vietas nav ierīkotas visu plānoto dambju tuvumā, bet vietās, kas ir pietiekami reprezentatīvas, lai atspoguļotu izmaiņu raksturu kopumā.

Pavisam ierīkots 21 parauglaukums 4 transektēs, kas izvietoti virzienā prom no meliorācijas grāvjiem, uz kuriem plānots veidot dambjus.

1. transekte. Starp diviem grāvjiem, nosusināšanas ietekme no abām pusēm. Abos grāvjos plānots būvēt dambjus, redzama ūdens plūsma virzienā uz purva malu. Monitoringa vietā ir tipiskās augstā purva degradācijas pazīmes - virši, sauso priežu mežu sūnas sfagnu vietā.

2. transekte. Perpendikulāri grāvim, otrpus grāvim pretī 1. transektei, grāvja ietekme no vienas puses (grāvī redzama ūdens plūsma virzienā uz purva malu), uz purva iekšu susināšanas ietekme mazinās. Tieši pie grāvja tipiskās augstā purva degradācijas pazīmes - virši, aizaugšana ar priedēm un bērziem, taču, attālinoties no grāvja, nosusināšanas ietekme uz purva augāju mazinās.

3. transekte. Perpendikulāri grāvim virzienā uz purva iekšieni. Grāvī plānots būvēt dambjus, tur redzama ūdens plūsma virzienā uz purva malu. Veģetācijā tipiskās augstā purva degradācijas pazīmes (virši, sauso priežu mežu sūnas sfagnu vietā).

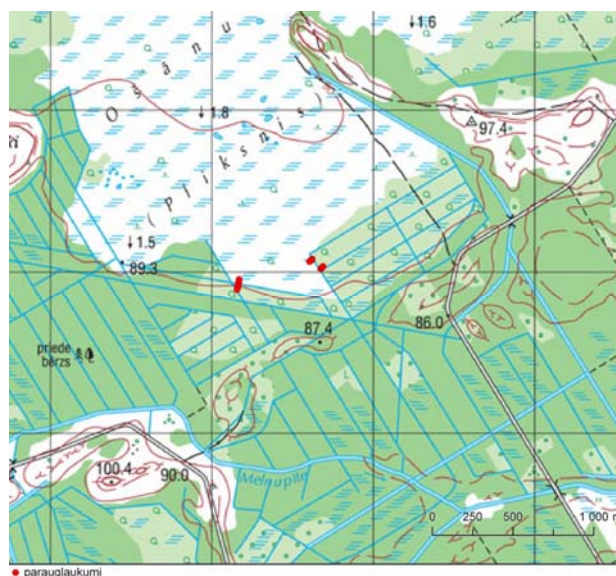
4. transekte. Perpendikulāri grāvim virzienā uz purva iekšieni. Grāvī plānots būvēt dambjus, tur redzama ūdens plūsma virzienā uz purva malu. Tipiskās augstā purva degradācijas pazīmes - virši, sauso priežu mežu sūnas sfagnu vietā.

Veģetācijas aprakstīšanas metode izstrādāta, balstoties uz Latvijas Dabas fonda 2003. gadā izstrādāto Purvu biotopu un sugu monitoringa rokasgrāmatu (Purva biotopu un sugu.... 2003), kas izstrādāta Vides nacionālās monitoringa programmas īstenošanai. Monitoringa anketa modificēta un precizēta atbilstoši konkrētajam mērķim.

Kā purva biotopu un veģetācijas pārmaiņu indikatori izvēlēti sekojoši: augu sugu sastāva un projektīvā seguma izmaiņas; veģetācijas struktūras izmaiņas un izmaiņas koku un sīkrūmu sugu vitalitātē.

Veģetāciju novērtē apla formas laukumos ar 4 m diametru. Tie izvietoti transektēs pa 5 vai 6 līnijā virzienā prom no meliorācijas grāvja, attālums starp parauglaukumu centriem – 6 m, kas atvieglo arī to atrašanu turpmākajos gados, ja mietiņš pazudis. Parauglaukuma centrs fiksēts ar mietu vai kā centrs iezīmēts kāds tur jau augošs koks, to iezīmējot ar lenti vai krāsu. Ar GPS uztvērēju fiksētas parauglaukuma centra ģeogrāfiskās koordinātas LKS-92 sistēmā.

Parauglaukumā aprakstīta veģetācijas struktūra (augstie ciņi, lēzenie ciņi, līdzens reljefs, ieplakas, atklāts ūdens, atklāta kūdra). Veģetācija aprakstīta, izmantojot Brauna-Blankē metodi. Novērtēts projektīvais segums (%) pa veģetācijas stāviem (koku, krūmu, lakstaugu un sīkrūmu, sūnu un ķērpju stāvos). Parauglaukumos fiksētas visas konstatētās augu sugas un to projektīvais segums procentos. Parauglaukumos novērtēts priežu, bērzu (atsevišķi pēc augstumiem (koku un krūmu stāvs) - augstums >7, augstums <7) skaits un vitalitāte pēc četru ballu sistēmas (1 - vitalitāte laba, 2 – vitalitāte vidēja, 3 - vitalitāte slikta, 4 - nokaltis koks). Norādīts koku vai krūmu skaits katrā vitalitātes klasē. Sīkrūmiem (divas grupas: virši un citi) novērtēta tikai vitalitāte pēc četru ballu sistēmas.

39.attēls. Veģetācijas monitoringa parauglaukumi Rožu purvā

Katru gadu veic parauglaukumu fotofiksāciju. Parauglaukumus fotografē vienmēr grāvja (tātad arī transektes 1. parauglaukuma) virzienā neatkarīgi no transekta virziena (perpendikulāri grāvim). Parauglaukumus katru gadu fotografē no viena un tā paša rakursa, to pierakstot. Visus fotoattēlus sistematizē un failus nosauc pēc vienotas sistēmas, norādot parauglaukuma identifikācijas kodu (ID), gadu, mēnesi un datumu, kad veikts monitorings, kā arī fotografēšanas virzienu vai citu būtisku informāciju (piemēram, *RO01_2010-10-20_D_virzienaa.jpg*, kas nozīmē - 1. parauglaukums Rožu purvā, aprakstīts/fotografēts 2010.gada 20.oktobrī, D virzienā). Parauglaukumiem pēc purva nosaukuma piešķirts identifikācijas kods RO, kas izmantots gan parauglaukumu veģetācijas aprakstos, gan fotoattēlu nosaukumos.

Veģetācijas monitoringu plānots veikt katru gadu Purvu projekta laikā līdz 2013. gadam par LIFE+ finansu līdzekļiem. Pēc projekta beigām monitoringu nepieciešams turpināt, lai uzkrātu ilgtermiņa datus par apsaimniekošanas pasākuma efektivitāti.

4.1.13. Veikt *Natura 2000* vietu regulāro monitoringu

Pasākums veicams Valsts bioloģiskās daudzveidības Monitoringa programmas ietvaros, saskaņā ar Eiropas Padomes prasībām par dalībvalstu regulāru ziņojumu sniegšanu par tās teritorijā esošo Eiropas nozīmes aizsargājamo sugu un biotopu labvēlīgas aizsardzības statusa nodrošināšanu. Ziņojums jāsniedz reizi 6 gados. Atbildīgā institūcija Latvijā – DAP.

Monitorings veicams pēc 2007.gadā izstrādātās un apstiprinātās *Natura 2000* vietu monitoringa metodikas.

4.1.14. Izdot zinātnisku rokasgrāmatu par augstā purva biotopu atjaunošanas metodiku

Pasākums plānots EK LIFE+ Purvu projekta ietvaros. Rokasgrāmatā plānots apkopot līdzšinējo Latvijas pieredzi purva biotopu atjaunošanā, kas iegūta vairāku LIFE projektu laikā. Dabas liegums „Rožu purvs” plānots kā viena no apraksta mērķteritorijām. Rokasgrāmata ietvers dambju būves principus, monitoringa rezultātus, dabas vērtību saglabāšanas nodrošināšanas metodes. Rokasgrāmatu plānots izdot 2 valodās – latviešu un angļu, 2000 eksemplāros, ilustrētu ar kartēm, shēmām, foto.

Mērķis - Sabiedrības informēšana un infrastruktūras izveide

14. Informācijas standu uzstādīšana

15. Informācijas bukleta izdošana LIFE+ projekta ietvaros

16. Izglītojoši semināri LIFE+ projekta ietvaros

17. Populārzinātniskās filmas izveide LIFE+ projekta ietvaros

4.1.15. Infrastruktūras izveidošana - informācijas standu uzstādīšana

Lai informētu sabiedrību par dabas liegumu „Rožu purvs” un tā dabas vērtībām, izvietojami 2 stacionāri standi. Standu noformējums atbilstoši ĪADT vienotā stila rokasgrāmatā noteiktajiem kritērijiem. Uz stenda atspoguļojama informācija par nozīmīgākajām dabas vērtībām un to saglabāšanai nepieciešamajiem nosacījumiem, kā arī par augstā purva biotopu atjaunošanas darbiem – meliorācijas grāvju dambēšanu.

Viena stenda lokalizācijas vieta – Salas centrā, pie pašvaldības padomes ēkas. Šī vieta izvēlēta, lai iespējami vairāk cilvēku saņemtu informāciju par *Natura 2000* teritoriju, dabas lieguma „Rožu purvs” dabas vērtībām, par augstā purva biotopu atjaunošanas pasākumiem, kā arī par EK LIFE+ projekta aktivitātēm. Standu plānots uzstādīt Purvu projekta darbības ietvaros.

Otrs stands izvietojams dabā, uz ceļa pie dabas lieguma robežas, vietā, kur tiks veikti grāvju dambēšanas darbi, skat. kartē „Plānotie pasākumi un infrastruktūra”, pielikums Nr.7. Tā kā teritorija nav plaši apmeklēta, standu pieļaujams gatavot mazākā formātā.

4.1.16. Informatīvā bukleta izdošana

LIFE + Purvu projekta ietvaros plānots sagatavot un izdot informatīvu bukletu par dabas liegumu un tā vērtībām. Bukletā jāsniedz izsmeļoša un vizuāla informācija par dabas lieguma „Rožu purvs” dabas vērtībām, hidromeliorācijas ietekmētajiem biotopiem, dambju būvi un sagaidāmajiem rezultātiem. Plānots izdot 2000 eksemplārus, informācija latviešu un angļu valodā. Buklets veidojams saskaņā ar DAP Vienotā stila rokasgrāmatas vadlīnijām.

4.1.17. Izglītojošie semināri

LIFE + Purvu projekta ietvaros plānoti 4 informatīvi izglītojoši semināri, lai informētu dažādus sabiedrības slāņus par augstā purva biotopu dabas vērtībām, degradācijas radīto ietekmi un atjaunošanas darbiem. Semināri plānoti par visām četrām Purva projekta mērķteritorijām, to ietvaros tiks sniegta informācija arī par dabas liegumu „Rožu purvs”.

2011. gada maijā – seminārs ar ekskursiju dabā. Tēma – Skolotāju izglītošana par augstā purva aizsardzību un atjaunošanu. Mērķauditorija – vides un bioloģijas skolotāji, reģionālo vides pārvalžu darbinieki, citi interesenti. Kā lektori tiks iesaistīti dažādu nozaru eksperti, veidotas prezentācijas par purva biotopiem, floru, faunu, atjaunošanas pasākumu nepieciešamību. Plānotais dalībnieku skaits -35 cilvēki.

2011. gada septembrī – seminārs „Skolēnu izglītošana par augstā purva dabas vērtībām”. Seminārā plānots stāstīt skolēniem par augstā puva biotopiem, to veidošanos, par purva biotopu nozīmi klimata pārmaiņu procesos. Plānots izveidot interaktīvu spēli par purva procesu norisi, ar Putnu un Biotopu direktīvu augu un dzīvnieku sugu attēlojumu. Interaktīvā spēle dos skolēniem pamatinformāciju par purvu un tā iemītniekiem kā dabas bagātību, kas ir jāsaudzē un jāsargā. Digitālo interaktīvo spēli plānot ievietot internetā Purva projekta mājaslapā. Seminārs plānot 45-50 dalībniekiem ar ekskursiju dabā.

2012. gada jūnijā - starptautisks seminārs „Pieredzes apmaiņa par augstā purva biotopu atjaunošanu”. Seminārs plānots 50 dalībniekiem ar ekskursiju dabā – uz dambju būves vietām.

2013. gada augustā – noslēguma seminārs par Purva projekta sasniegtajiem rezultātiem. Seminārs plānots projekta partneriem, iesaistītajiem dalībniekiem, kā arī vietējiem iedzīvotājiem no projekta darbības vietām. Plānota plaša vizuālās informācijas apkopojums, kā arī dokumentālās filmas pirmizrāde. Plānotais dalībnieku skaits - 45-50 cilvēki.

4.1.18. Populārzinātniskās filmas izveide

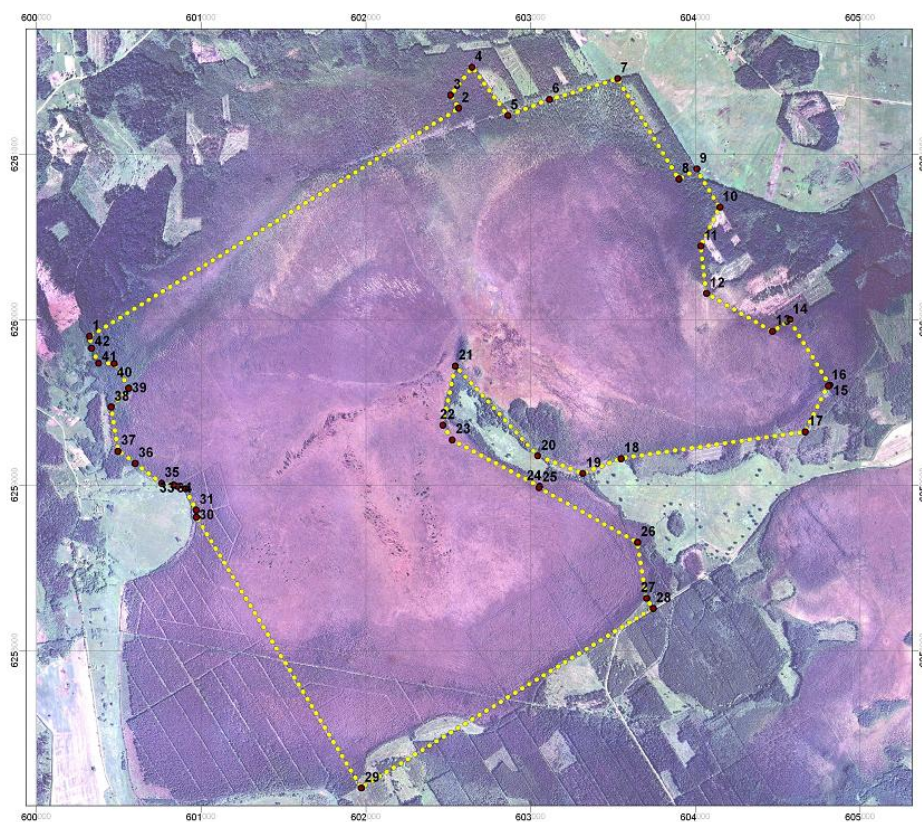
EK LIFE+ Purvu projekta ietvaros plānots uzņemt 30 minūšu garu populārzinātnisku filmu par Purvu projekta aktivitātēm augsto purva biotopu aizsardzībā. Filma aptvers visas projekta mērķteritorijas, ieskaitot Rožu purvu, tiks ieskaņota gan latviešu, gan angļu valodā, tādējādi popularizēs augsto purva biotopu atjaunošanu kā Latvijā tā ārpus tās robežām. Plānots filmas kopijas izplatīt mācību iestādēs, lai izglītotu jauniešus par dabas vērtībām un to saglabāšanu.

4.2. Dabas lieguma funkcionālais zonējums

Dabas lieguma ilgtermiņa un īstermiņa mērķu sasniegšanai dabas liegumā funkcionālais zonējums nav nepieciešams. Dabas vērtību saglabāšanai atbilstošs ir dabas lieguma režīms visā teritorijā, attiecīgi piemērots Rožu purvam. Priekšlikumi dabas lieguma režīmam doti Individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektā, sadaļā 5.2.

4.3. Dabas lieguma robežshēma un robežpunktu koordinātas

Piedāvātā robežshēma izveidota plāna izstrādes laikā, vadoties pēc zinātniskiem kritērijiem par dabas vērtību sastopamību teritorijā, pēc dabas lieguma izveidošanas mērķbiotopu un sugu izplatības, kā arī pēc 2003. gadā noslēgtās vienošanās starp a/s LVM un Ornitoloģijas biedrību par teritorijas robežu paplašināšanu *Natura 2000* aizsargājamo teritoriju tīkla veidošanas procesā.

Nr_P_k	POINT_X	POINT_Y
1	600324	6259900
2	602563	6261280
3	602514	6261360
4	602645	6261529
5	602862	6261235

Dabas lieguma „Rožu purvs” dabas aizsardzības plāns 2011. gads

6	603115	6261335
7	603529	6261460
8	603901	6260852
9	604008	6260913
10	604148	6260681
11	604033	6260445
12	604068	6260159
13	604468	6259930
14	604573	6260000
15	604817	6259604
16	604807	6259601
17	604667	6259322
18	603549	6259160
19	603317	6259069
20	603043	6259176
21	602543	6259721
22	602468	6259362
23	602525	6259274
24	603055	6258992
25	603051	6258982
26	603649	6258653
27	603704	6258314
28	603743	6258252
29	601972	6257165
30	600970	6258806
31	600971	6258848
32	600905	6258976
33	600856	6258991
34	600834	6259001
35	600760	6259010
36	600600	6259131
37	600495	6259204
38	600454	6259471
39	600560	6259587
40	600471	6259734
41	600379	6259737
42	600336	6259829

V Plāna ieviešana un atjaunošana

Plānu ieviešana sākas pēc tā apstiprināšanas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā. Dabas aizsardzības plānā minēto pasākumu ieviešana iespējama arī saskaņā ar Ministru Kabineta noteikumiem Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, jo plāna izstrādes laikā nekādas juridiskas pretrunas starp dabas liegumā nepieciešamajām vai pieļaujamām darbībām un šajos noteikumos atļautajām darbībām dabas liegumos netika konstatētas.

Dabas aizsardzības plāns paredzēts laika periodam no 2011. gada līdz 2026. gadam, taču pasākumi ir pārskatāmi un maināmi, vadoties pēc monitoringa rezultātiem, kā arī, ja rodas neparedzēti apstākļi, kas liek tos mainīt dabas aizsardzības vai citu sabiedrības interešu dēļ un to nepieciešamību var zinātniski pamatot. Var mainīt dabas aizsardzības plānā minētās pasākumu vietas, ja izrādās, ka to realizācija dabas aizsardzības plānā minētajās vietās dotajā brīdī nav iespējama objektīvu apstākļu dēļ. Apsaimniekošanas pasākumu maiņu vai to vietu maiņu pasākuma veicējs rakstiski saskaņo ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

5.1. Priekšlikumi par nepieciešamajiem grozījumiem Salas novada teritorijas plānojumā

Grozījumi spēkā esošajā Salas pagasta teritorijas plānojumā nav nepieciešami. Savukārt Sēlpils pagasta teritorijas plānojumā būtu jānorāda informācija par dabas lieguma eksistenci pagasta teritorijā, kā arī dabas lieguma robežas. Tā kā Salas novadam (pēc teritoriālās reformas apvienojoties Salas un Sēlpils pagastiem) četru gadu laikā ir jāizstrādā jauns teritorijas plānojums, tajā ir jāattēlo dabas lieguma „Rožu purvs” teritorija saskaņā ar teritorijas plānošanu regulējošiem normatīvajiem aktiem.

5.2. DL „Rožu purvs” individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā sagatavots dabas lieguma „Rožu purvs” individuālo aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumu projekts. Šajā noteikumu projektā svītrotas darbības vai vārdi no MK noteikumos Nr. 264 „Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi” minētajiem, kas nav aktuāli dabas liegumā „Rožu purvs”, kā arī minētas citas atļautās un aizliegtās darbības, kas nepieciešamas dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas mērķu sasniegšanai.

1. Noteikumi nosaka dabas lieguma „Rožu purvs”(turpmāk dabas lieguma) individuālo aizsardzības un izmantošanas kārtību, tajā skaitā pieļaujamās un aizliegtās darbības veidus dabas liegumā, kā arī dabas lieguma apzīmēšanai dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās izveidošanas un lietošanas kārtību.

~~2. Noteikumi attiecas uz Saeimas un Ministru kabineta izveidotām aizsargajamām teritorijām, kurām nav individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu.~~

2. Dabas liegumu dabā apzīmē ar speciālo informatīvo zīmi, kuras paraugs, izveidošanas un lietošanas kārtība noteikta šo noteikumu 1.pielikumā.

~~kurām nav individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu.~~

3. Dabas liegums izveidots, lai nodrošinātu augstā un pārejas purva biotopu kompleksa un īpaši aizsargājamo putnu sugu aizsardzību un dabisku attīstību.

4. Dabas lieguma platība 1010,2 ha.

5. Dabas liegumā aizliegts:

4.1. ~~5.1.~~ ierīkot jaunus atkritumu poligonus;

4.2. ~~audzēt ģenētiski modificētus kultūraugus;~~

4.3. ~~5.2.~~ izmantot citzemju sugas meža atjaunošanā un ieaudzēšanā (~~izņemot aizsargājamās dendroloģiskos stādījumus~~);

4.4. ~~5.3.~~ lietot minerālmēslus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus mežaudzēs, ~~izņemot Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta ainavu aizsardzības un neitrālo zonu, kā arī izņemot~~ repelentus pārnadžu atbaidīšanai un feromonus koku stumbra kaitēkļu ierobežošanai.

~~5.~~ 6. Dabas aizsardzības pārvalde nosaka ierobežotas pieejamības statusu informācijai par aizsargājamā teritorijā esošo īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu un īpaši aizsargājamo biotopu atrašanās vietu, ja tās atklāšana var kaitēt vides aizsardzībai. Šādu informāciju izplata tikai ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju.

~~6.~~ 7. Dabas aizsardzības pārvalde, izsniedzot rakstisku atļauju vai saskaņojot noteikumus minētās darbības, izmanto informāciju no dabas aizsardzības plāniem un jaunāko pieejamo informāciju par īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem konkrētajā teritorijā. Darbībām, kurām saskaņā ar normatīvajiem aktiem par ietekmes uz vidi novērtējumu Valsts vides dienests izsniedz tehniskos noteikumus vai veic sākotnējo ietekmes uz vidi novērtējumu, Dabas aizsardzības pārvaldes atļauja nav nepieciešama.

7.1. Tehnisko noteikumu sagatavošanai darbībām, kuras var ietekmēt īpaši aizsargājamās sugas un biotopus, Valsts vides dienesta attiecīgā reģionālā vides pārvalde lūdz Dabas aizsardzības pārvaldes nosacījumus darbības veikšanai.

~~7.~~ 8. Šajos noteikumos minētā Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskā atļauja nav nepieciešama, ja attiecīgo darbību veic Dabas aizsardzības pārvalde, lai īstenotu tai normatīvajos aktos noteiktās funkcijas un uzdevumus.

~~16.~~ 9. Dabas lieguma teritorijā aizliegts:

~~16.1.~~ 9.1. nobraukt no ceļiem un pārvietoties ar mehāniskiem transportlīdzekļiem, tricikliem, kvadricikliem un mopēdiem pa meža ~~un lauksaimniecības~~ zemēm, izņemot gadījumus, ja pārvietošanās notiek pa teritorijas apmeklētājiem speciāli izveidotiem maršrutiem vai pārvietošanās ir saistīta ar šo zemju apsaimniekošanu, uzraudzību ~~vai valsts aizsardzības uzdevumu veikšanu;~~

~~16.2.~~ 9.2. kurināt ugunsurus ārpus speciāli ierīkotām vietām, kuras nodrošina uguns tālāku neizplatīšanos, izņemot ~~ugunsurus pagalmos un~~ ugunsurus ciršanas atlieku sadedzināšanai atbilstoši meža apsaimniekošanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem;

16.3. ~~9.3.~~ dedzināt sausās zāles, virsāju un niedru platības, kā arī meža zemsedzi, ~~izņemot īpaši aizsargājamo biotopu atjaunošanas pasākumus, par kuru veikšanu ir saņemta Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiska atļauja un rakstiski informēta par ugunsdrošību un ugunsdzēsību atbildīgā institūcija;~~

~~16.4.~~ lai samazinātu dzīvnieku bojāeju — plaut lauksaimniecībā izmantojamās zemes un lauces virzienā no malām uz centru. Nelīdzena reljefa apstākļos plauj slejās virzienā no lauka atklātās malas (arī no pagalma, ceļa, atklāta grāvja, žoga, upes vai ezera) uz krūmāju vai mežu;

16.5. ~~9.4.~~ nosusināt purvus, mežaudzes slapjās minerālaugsnēs un slapjās kūdras augsnēs;

16.6. ~~9.5~~ lietot ūdensputnu medībās šāviņus, kas satur svīnu;

16.7. ~~9.6.~~ uzstādīt vēja elektrostacijas, kuru darba rata diametrs ir lielāks par pieciem metriem vai augstākais punkts pārsniedz 30 metru augstumu;

~~16.8.~~ pārvietoties pa virszemes ūdensobjektiem ar kuģošanas un citiem peldošiem līdzekļiem, kuru mehāniskā dzinēja vai motora jauda pārsniedz 3,7 kW, izņemot valsts un pašvaldību

~~institūciju amatpersonas, kuras pilda dienesta pienākumus, kā arī pilnvarotās personas, kuras veic vides normatīvo aktu ievērošanas kontroli, tajā skaitā zvejas kontroli;~~

~~16.9. pārvietoties ar ūdens motoeikļiem;~~

~~16.10. 9.7. rīkot autosacensības, motosacensības un velosacensības, rallijus, treniņbraucienus, izmēģinājuma braucienus, kā arī rīkot ūdensmotosporta un ūdensslēpošanas sacensības, Nacionālo bruņoto spēku un zemessargu mācības;~~

~~16.11. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot, kultivējot vai ieaudzējot mežu) palieņu un terašu pļavas;~~

~~16.12. 9.8. ierīkot purvos dzērveņu plantācijas;~~

9.9. medīt bebrus lieguma teritorijā, kā arī nojaukt bebru dambjus;

~~16.13. veikt darbības, kuru rezultātā tiek mainīta ezeru, upju, vecupju un strautu krasta līnija un gultne, izņemot upju dabiskā tecējuma vai ūdenstecēm un ūdenstilpēm piegulošo teritoriju dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanu;~~

~~16.14. 9.10. iegūt derīgos izrakteņus, izņemot pazemes ūdens ieguvī personiskām vajadzībām;~~

~~16.15. 9.11. veikt darbības, kas veicina augsnes erozijas attīstību, izņemot augsnes sagatavošanu lauksaimniecības vajadzībām;~~

~~16.16. 9.12. mainīt zemes lietošanas kategoriju, izņemot:~~

~~16.16.1. dabiski apmežojušās vai pirms aizsargājamās teritorijas izveidošanas apmežotas lauksaimniecības zemes lietošanas kategorijas maiņu uz kategoriju "mežs" vai "krūmājs";~~

~~16.16.2. upju dabiskā tecējuma atjaunošanu;~~

~~16.16.3. 9.12.3. ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:~~

~~16.16.3.1. nacionālo parku dabas lieguma zonā;~~

~~16.16.3.2. 9.12.3.1. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanu;~~

~~16.16.3.3. 9.12.3.2. publiski pieejamu dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektu (piemēram, taku, skatu torņu, telšu vietu, stāvlaukumu, apmeklētāju centru un informācijas centru) ierīkošanu;~~

~~16.16.3.4. kuģošanas līdzekļu bāzu paplašināšanu vai pietātņu ierīkošanu;~~

~~16.16.3.5. ceļu (arī sliežu ceļu), inženierkomunikāciju un citu inženierbūvju restaurāciju un rekonstrukciju, ja tiek mainīts trases platums un novietojums;~~

~~16.17. 9.13. būvēt hidrotehniskas būves un ierīkot meliorācijas sistēmas, veikt to rekonstrukciju un renovāciju, izņemot, lai novērstu teritoriju applūšanu ārpus aizsargājamās teritorijas, kā arī ar Dabas aizsardzības pārvaldes rakstisku atļauju:~~

~~16.17.1. upju dabiskā tecējuma, ūdenstecēm un ūdenstilpēm piegulošo teritoriju hidroloģiskā režīma atjaunošanu;~~

~~16.17.2. 9.13.1. īpaši aizsargājamo biotopu un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotņu atjaunošanas pasākumu veikšanu;~~

~~16.17.3. zivju migrācijas ceļu atjaunošanu;~~

~~16.18. ierīkot jaunas un paplašināt esošas iezogotas platības savvaļas dzīvnieku turēšanai nebrīvē;~~

~~16.19. cirst kokus, kuru caurmērs 1,3 metru augstumā virs koku sakņu kakla pārsniedz 60 centimetrus, izņemot bīstamos kokus (koki, kas apdraud cilvēku dzīvību un veselību, tuvumā esošās ēkas vai infrastruktūras objektus);~~

~~16.20. 9.14. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas organizēt brīvā dabā publiskus pasākumus, kā arī nometnes, kuros piedalās vairāk par 60-30 cilvēkiem, izņemot pasākumus un nometnes, kas tiek organizētas šim nolūkam paredzētās un speciāli ierīkotās vietās;~~

~~16.21. 9.15. bez Dabas aizsardzības pārvaldes rakstiskas atļaujas ierīkot publiski pieejamus dabas tūrisma un izziņas infrastruktūras objektus (piemēram, takas, maršrutus, skatu torņus, telšu vietas, stāvlaukumus, apmeklētāju centrus un informācijas centrus);~~

~~17. Zemes vienību sadalīšana atļauta tikai gadījumos, ja katras atsevišķās zemes vienības platība pēc sadalīšanas nav mazāka par 10 hektāriem. Šis nosacījums neattiecas uz zemes vienībām, kas tiek atdalītas infrastruktūras un inženierkomunikāciju būvniecībai vai uzturēšanai un kuru apbūves nosacījumus nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, kā arī uz gadījumiem, ja~~

no īpašuma tiek atdalīta zemes vienība ar dzīvojamām un saimniecības ēkām, pagalmu un zemi, kas nepieciešama saimniecības uzturēšanai. Nav pieļaujama zemes vienību sadalīšana mazākās platībās.

~~18.~~ 10. Meža zemēs aizliegts:

~~18.1.~~ 10.1. veikt mežsaimniecisko darbību no 15.marta līdz 31.jūlijam, izņemot:

~~18.1.1.~~ 10.1.1. meža ugunsdrošības un ugunsdzēsības pasākumus;

~~18.1.2.~~ 10.1.2. bīstamo koku ciršanu un novākšanu;

~~18.2.~~ 10.2. cirst kokus galvenajā cirtē un rekonstruktīvajā cirtē;

~~18.3.~~ 10.3. cirst kokus kopšanas cirtē (izņemot sausos kokus), ja valdaudzes vecums pārsniedz:

~~18.3.1.~~ 10.3.1. priežu un ozolu audzēm – 60 gadu;

~~18.3.2.~~ 10.3.2. egļu, bērzu, melnalkšņu, ošu un liepu audzēm – 50 gadu;

~~18.3.3.~~ apšu audzēm – 30 gadu;

~~18.4.~~ 10.4. atzarot augošus kokus mežaudzēs, izņemot koku atzarošanu skatu punktu ierīkošanai un uzturēšanai, elektropārvades un citu lineāro komunikāciju uzturēšanai, kā arī satiksmes drošībai uz ceļiem;

~~18.5.~~ 10.5. ierīkot jaunus mežsaimniecības (komersantu) ceļus;

~~18.6.~~ 10.6. atjaunot mežu stādot vai sējot;

18.7. 10.7. lai samazinātu dzīvnieku bojāeju – uzturēt esošus sietveida nožogojumus mežā, kuri nav apzīmēti redzamības palielināšanai (piemēram, izmantojot zarus, lentes vai citus dzīvniekiem pamanāmus materiālus);

~~18.8.~~ 10.8. iegūt sūnas un ķērpjus, bojājot vai iznīcinot zemsedzi;

18.9. 10.9. bojāt vai iznīcināt (arī uzarot vai kultivējot) meža pļavas un lauces, izņemot Meža valsts reģistrā reģistrētās medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces;

~~18.10.~~ 10.10. ierīkot jaunas medījamo dzīvnieku piebarošanas lauces, kā arī ievest un izgāzt dabas lieguma teritorijā lauksaimniecības un pārtikas produktus.

~~19.~~ 11. Ja slimību inficētie, kaitēkļu invadētie vai citādi bojātie koki rada masveidīgas kaitēkļu savairošanās draudus un var izraisīt audžu bojāeju ārpus dabas lieguma, bojātos kokus atļauts cirst sanitārajā cirtē pēc Valsts meža dienesta sanitārā atzinuma, kurā noteikts konkrēts apjoms šo bojāto koku izvākšanai.

~~20.~~ 12. Mežaudzēs uz hektāru saglabā ne mazāk kā 20 kubikmetru sausu stāvošu koku, svaigi vēja gāztu koku un kritalu, kuru diametrs resnākajā vietā pārsniedz 25 centimetrus. Ja to kopējais apjoms ir lielāks, vispirms saglabā resnākos kokus. Pieļaujams izvākt svaigi vēja gāztas egles, kuru apjoms pārsniedz piecus kubikmetrus uz hektāru un kuras saskaņā ar Valsts meža dienesta atzinumu var izraisīt mežaudžu bojāeju masveidīgas kaitēkļu savairošanās dēļ.

~~21.~~ 13. Sausos kokus un kritalas šo noteikumu 12.punktā minētajā apjomā, kā arī nocirstos bīstamos kokus un nocirsto koku celmus atstāj mežaudzē, lai nodrošinātu trūdošo (atmirušo) koksni kā dzīvesvietu meža ekosistēmā svarīgām sugām.

~~22.~~ 14. Uz mežaudzēm, kurās vējgāzes, vējlauzes, slimību infekcijas vai kaitēkļu invāzijas dēļ mežaudzes šķērslaukums kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu un vēja gāztie, bojātie, sausie stāvošie koki un kritalas netiek izvākti, neattiecināta meža atjaunošanas un jaunaudžu kopšanas prasības.

~~23.~~ 15. Kopšanas cirtē uz cirsmas hektāru saglabā vismaz 15 dzīvotspējīgus vecākos un lielāko izmēru kokus (ekoloģiskos kokus), vispirms saglabājot resnākās (koku caurmērs lielāks par valdošās koku sugas koku vidējo caurmēru) ozolus, liepas, priedes, ošus, gobas, vīksnas, melnalkšņus un kļavas. Ja šādu koku mežaudzē nav, vispirms saglabā apses un bērzus, kā arī kokus ar lieliem un resniem zariem, dobumainus kokus un kokus ar deguma rētām.

1. pielikums

Informatīvā zīme dabas lieguma aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai un tās lietošanas kārtība

1. Informatīvā zīme dabas lieguma aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai (turpmāk – zīme) ir zaļš kvadrātveida laukums baltā ietvarā ar stilizētu ozollapas piktogrammu.

2. Zīmes krāsas (krāsu standarti norādīti *PANTONE*, *CMYK* un *ORACAL* sistēmās) ir šādas:

2.1. kvadrātveida laukums (ozollapas piktogrammas fons) - gaiši zaļā krāsā (*PANTONE 362C* vai *C70 M0 Y100 K0*, vai *ORACAL ECONOMY 064 (yellow green)*);

2.2. ozollapas piktogramma - baltā krāsā;

2.3. ozollapas piktogrammas kontūra un ozollapas dzīslējums - tumši zaļā krāsā (*PANTONE 3425C* vai *C100 M0 Y78 K42*, vai *ORACAL ECONOMY 060 (dark green)*);

2.4. zīmes ietvars - baltā krāsā.

3. Zīmes lietošanas kārtība:

3.1. uzstādot zīmi dabā, izvēlas vienu no šādiem izmēriem:

3.1.1. 300 x 300 mm;

3.1.2. 150 x 150 mm;

3.1.3. 75 x 75 mm;

3.2. poligrāfiskajos izdevumos zīmes izmēru, saglabājot kvadrāta proporcijas, izvēlas atbilstoši lietotajam mērogam, bet ne mazāku kā 5 x 5 mm;

3.3. pārējos gadījumos, kas nav minēti šī pielikuma 3.1. un 3.2.apakšpunktā, var lietot dažādu izmēru zīmes, saglabājot kvadrāta proporcijas;

3.4. zīme nav uzstādāma uz ceļiem (arī sliežu ceļiem).

Norādīt dižkoku sarakstu nav aktuāli, jo to nociršana nav iespējama saskaņā ar noteikumu projekta pārējiem punktiem.

Dabas lieguma „Rožu purvs” dabas aizsardzības plāns 2011. gads

2.pielikums – Ministru kabineta 2010.gada 16.marta noteikumiem Nr.264

Aizsargājāmie koki – vietējo un citzemju sugu dižkoki (pēc apkārtmēra vai h)

Nr.p.k.	Nosaukums latviešu valodā	Nosaukums latīņu valodā	Apkārtmērs 1,3 metru augstumā (metros)	Augstums (metros)
I. Vietējās sugas				
1.	Āra bērzs (kārpainais) bērzs	<i>Betula pendula (Betula verrucosa)</i>	3,0	33
2.	Baltalksnis	<i>Alnus incana</i>	1,6	25
3.	Blīgzna (pūpolvītols)	<i>Salix caprea</i>	1,9	22
4.	Eiropas segliņš	<i>Euonymus europaeus</i>	1,0	6
5.	Hibridais alksnis	<i>Alnus x pubescens</i>	1,5	32
6.	Melnalksnis	<i>Alnus glutinosa</i>	2,5	30
7.	Meža bumbiere	<i>Pyrus pyrastrer</i>	1,5	13
8.	Meža ābele	<i>Malus sylvestris</i>	1,5	14
9.	Parastā apse	<i>Populus tremula</i>	3,5	35
10.	Parastā egle	<i>Picea abies</i>	3,0	37
11.	Parastā goba	<i>Ulmus glabra</i>	4,0	28
12.	Parastā ieva	<i>Padus avium</i>	1,7	22
13.	Parastā (ogu) īve	<i>Faxus baccata</i>	0,6	8
14.	Parastā kļava	<i>Acer platanoides</i>	3,5	27
15.	Parastā liepa	<i>Filia cordata</i>	3,5	33
16.	Parastais osis	<i>Fraxinus excelsior</i>	3,5	34
17.	Parastais ozols	<i>Quereus robur</i>	4,0	32
18.	Parastais pilādzis	<i>Sorbus aucuparia</i>	1,5	21
19.	Parastā priede	<i>Pinus sylvestris</i>	2,5	38
20.	Parastais skābardis	<i>Carpinus betulus</i>	1,5	20
21.	Parastā viksna	<i>Ulmus laevis</i>	4,0	30
22.	Purva bērzs (pūkainais bērzs)	<i>Betula pubescens (Betula alba)</i>	3,0	32
23.	Šķetra	<i>Salix pentandra</i>	1,6	22
24.	Trauslais vītols	<i>Salix fragilis</i>	-	-
25.	Parastais kadiķis	<i>Juniperus communis</i>	0,8	11
II. Citzemju sugas				
26.	Baltais vītols	<i>Salix alba</i>	4,5	20
27.	Baltā robinija	<i>Robinia pseudoacacia</i>	1,9	20
28.	Balzama baltegle	<i>Abies balsamea</i>	1,5	24
29.	Eiropas baltegle	<i>Abies alba</i>	2,7	32
30.	Eiropas ciedrupriede	<i>Pinus cembra</i>	1,6	22
31.	Eiropas lapegle	<i>Larix decidua</i>	3,2	39
32.	Holandes liepa	<i>Filia x europaea</i>	2,8	26
33.	Kalnu kļava	<i>Acer pseudoplatanus</i>	2,2	20
34.	Lēdebūra lapegle	<i>Larix ledebourii</i>	3,0	34
35.	Krimas liepa	<i>Filia x euchlora</i>	1,9	20
36.	Lauku kļava	<i>Acer campestre</i>	1,5	18

Dabas lieguma „Rožu purvs” dabas aizsardzības plāns 2011. gads

37.	Mandžūrijas riekstkoks	<i>Juglans-mandschurica</i>	1,6	18
38.	Melnā-priede	<i>Pinus-nigra</i>	1,9	23
39.	Menzīsa-duglāzija	<i>Pseudotsuga-menziesii</i>	2,4	30
40.	Papele	<i>Populus-spp.</i>	5,0	35
41.	Parastā-zirgkastaņa	<i>Aesculus-hippocastanum</i>	3,0	23
42.	Eiropas-dižskābardis	<i>Fagus-sylvatica</i>	3,8	30
43.	Pensilvānijas-osis	<i>Fraxinus-pennsylvanica</i>	2,0	23
44.	Platlapu-liepa	<i>Tilia-platyphyllos</i>	3,1	27
45.	Pelēkais-riekstkoks	<i>Juglans-einerea</i>	2,8	20
46.	Rietumu-tūja	<i>Thuja-occidentalis</i>	1,5	16
47.	Saldais-ķirsis	<i>Cerasus-avium</i>	1,6	12
48.	Sarkanais-ozols	<i>Quercus-rubra</i>	1,9	27
49.	Sarkstošais-vītols	<i>Salix-x-rubens</i>	3,1	25
50.	Sibīrijas-baltegle	<i>Abies-sibirica</i>	1,8	30
51.	Sibīrijas-ciedrupriede	<i>Pinus-sibirica</i>	1,9	22
52.	Sudraba-klava	<i>Acer-saccharinum</i>	3,2	26
53.	Veimuta-priede	<i>Pinus-stropus</i>	2,7	36
54.	Vienkrāsas-baltegle	<i>Abies-concolor</i>	1,7	32

Literatūras saraksts

- Anon. 1988. Īpaši aizsargājamie dabas objekti LPSR teritorijā. Avots, Rīga, 101
- Anon. 2007. Habitats Directive: Report on Implementation Measures. LATVIA 2001-2006. URL: <http://cdr.eionet.europa.eu/lv/eu/art17>
- Auniņš A. (red.), 2010. Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 320
- Avotiņa R. 2005. Sēlpils pagasts: Daba. Vēsture. Iedzīvotāji. Apdzīvotās vietas. Vēsture: novadpētn. vietvārdu vārdnīca.. LR VZD Kartogrāfijas pārvalde, Rīga, 183
- Āva R. 1971. Augsnes. Grām.: Pūriņš V. (red.). Latvijas PSR ģeogrāfija. Rīga, Zvaigzne, 79.-85. lpp.
- Āva R. 1994a. Augstā purva kūdraugšnes. Grām.: Kavacs G. Enciklopēdija „Latvijas daba”, 1. sējums. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 84. lpp.
- Āva R. 1994b. Augšņu klasifikācija. Grām.: Kavacs G. Enciklopēdija „Latvijas daba”, 1. sējums. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 88. lpp.
- Āva R. 1994c. Augšņu rajonēšana. Grām.: Kavacs G. Enciklopēdija „Latvijas daba”, 1. sējums. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 88.-90. lpp.
- Āva R. 1997. Pārejas purva kūdraugšnes. Grām.: Kavacs G. Enciklopēdija „Latvijas daba”, 4. sējums. Rīga, Latvijas enciklopēdija, 86. lpp.
- Bergmanis U., Brehm K., Matthes J. 2002. Dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošana augstajos un pārejas purvos. Grām.: Opermanis O. (red.) Aktuāli savvaļas sugu un biotopu apsaimniekošanas piemēri Latvijā. Rīga, 49.-56.
- Brangulis A. 1998. Ģeoloģiskā karte, Latvijas daba. 6.sēj. Rīga, Preses nams, 404. lpp.
- Druvietis R. (red.), 1963. Latvijas PSR kūdras fonds pēc izpētes datiem uz 01.01.1962., Jelgava, Latvijas hidrotehnikas un meliorācijas zinātniski pētnieciskais institūts, 856 lpp.
- Ek T., Suško U., Auziņš R., 2001. Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācija (metodika), Valsts meža dienests, Östra Götaland Meža pārvalde, Rīga, 76
- Indriksons A. 2008. Gruntsūdens līmeņa monitorings LIFE projekta “Purvi” vietās. Grām.: Pakalne M. (red.) Purvu aizsardzība un apsaimniekošana īpaši aizsargājamās dabas teritorijās Latvijā. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 142.-151. lpp.
- Juškevičs V. 1998. Kvartāra nogulumu karte. – Latvijas daba. 6. sēj. Rīga, Preses nams, 407. lpp.
- Kalniņa A. 1995. Klimatiskā rajonēšana. – Latvijas daba. Rīga, Latvijas enciklopēdija. 2. sēj. 245. - 247. lpp.
- Kalniņš M. 2007. Protected aquatic insects of Latvia – *Leucorrhinia pectoralis* (Charpentier, 1825) (Odonata: Libellulidae). *Latvijas Entomologists*, 44: 26-32.
- Kalniņš M. 2008. Protected Aquatic Insects of Latvia – *Leucorrhinia albifrons* (Burmeister, 1839) and *L. caudalis* (Charpentier, 1840) (Odonata: Libellulidae). *Latvijas entomologists*, 45: 5-13.
- Krauklis I., 1998, Rožu purvs// Latvijas Daba.5. sēj. Rīga.15. lpp.
- Krūmiņš R. 1998. Klimatiskā karte. Latvijas daba. 6. sēj. Rīga, Preses nams, 408. lpp.
- Kuze J. & Priede, A. 2008. Ūdens līmeņa paaugstināšana meliorācijas ietekmētajās Ķemeru tīreļa daļās: paņēmieni un pirmie rezultāti. Grām.: Pakalne M. (red.) Purvu aizsardzība un apsaimniekošana ĪADT Latvijā. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 152.-157. lpp
- Lanta, V., Mach, J., Holcova, V. 2006. The effect of dam construction on the restoration succession of spruce mires in the Giant Mountains (Chezh Republic). *Ann. Bot. Fennici*, 43, 260 – 268

- Latvijas Republikas Armijas štāba Ģeodēzijas – topogrāfijas daļas karte mērogā 1:75000. – 68. lapa – Jēkabpils (1925. g. izd.).
- Latvijas Republikas Armijas štāba Ģeodēzijas – topogrāfijas daļas karte mērogā 1:25000. – 68a. lapa (1936. g. izd.), 68b. Lapa (1934.g.izd.).
- Latvijas Republikas satelītkarte mērogā 1:50000. Lapa nr. 3431 Jēkabpils. – Rīga: Latvijas Republikas Valsts zemes dienests.
- Latvijas Republikas topogrāfiskā karte mērogā 1:50000. Lapa nr. 3431 Jēkabpils. – Rīga: Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, 2007.
- Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. 3. sēj.- Vaskulārie augi. LU Bioloģijas institūts, Rīga, 2003, 692
- Lārmanis V., Priedītis N., Rudzīte M. 2000. Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmata. Rīga, Valsts Meža dienests, 127 lpp.
- Lindsay, R. 1995. *Bogs: The Ecology, Classification and Conservation of Ombrotrophic Mires*. Scottish Natural Heritage, 120 p.
- LVĢMC (Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs), 2009. Lielupes baseina apgabala apsaimniekošanas plāns. Rīga, 112 lpp.
- Ministru kabineta 2008. gada noteikumi nr. 467 „Invazīvo augu sugu izplatības ierobežošanas noteikumi” ar grozījumiem ar grozījumiem nr. 1326 un 374, kas veikti 17.11.2009 un 20.04.2010// Latvijas Vēstnesis nr. 100 (3884), 2.07.2008., 184 (4170), 24.11.2009., 65 (4257) 23.04.2010.
- Ministru kabineta 2008. gada noteikumi nr. 468 „Invazīvo augu sugu saraksts” // Latvijas Vēstnesis nr. 100 (3884), 02.07.2008.
- Money, R.P & Wheeler, B.D. 1999. Some critical questions concerning the restorability of damaged raised bogs. *Applied Vegetation Science*, 2, 107 – 116
- Nikodemus O. 1998. Augšņu karte. Latvijas daba. 6. sēj. Rīga, Preses nams, 410. lpp.
- Nikodemus O. 2000. Latvijas ainavas. Ainavu aizsardzība. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai. Jumava, Rīgā. 30. lpp.
- Nikodemus O., Kalniņš G., 2000. Ainavu aizsardzība. Nozares pārskats rajona plānojuma izstrādāšanai. Jumava, Rīgā. 91 lpp.
- Nusbaums J. 2008. Nosusināšanas ietekmes novēršana augstajos purvos. Grām.: Pakalne M. (red.) Purvu aizsardzība un apsaimniekošana ĪADT Latvijā. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 152.-157. lpp.
- Ortofoto, Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, 2005.
- Poulin, M., Rochefort, L., Desrochers, A. 1999. Conservation of bog plant species assemblages: assessing the role of natural remnants in mined sites. *Applied Vegetation Science*, 2, 169 - 180.
- Priede A. 2010. Augstā purva biotopu atjaunošana Lielajā Ķemeru tīrelī. Īsi par pirmajiem monitoringa rezultātiem (2006-2010). Prezentācija.
- Projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar *EMERALD/NATURA 2000* aizsargājamo teritoriju tīklu” lauka darba anketas. Projekta norises laiks 2001-2003. gads, izpildītājs Latvijas Dabas fonds, finansētājs *DANCEE*
- Ramans K., 1994. Ainavrajonēšana. Latvijas Daba. Encikl. Latvija un latvieši. 24 lpp.
- Salmiņa L. 2010. 7110 Neskarti augstie purvi. 7120 Degradēti augstie purvi, kuros noris vai iespējama dabiskā atjaunošanās. Grām.: Auniņš A. (red.). ES aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. Latvijas Dabas fonds, 189.-195. lpp.
- Sliva, J., Pfadenhauer, J. 1999. Restoration of cut-over raised bogs in southern Germany: a comparison of methods. *Applied Vegetation Science* 2 (1): 137-148.
- Spuņģis V. 2008. Fauna and ecology of terrestrial invertebrates in raised bogs in Latvia. Rīga, Latvijas entomoloģijas biedrība, 80 p.

- Spuris Z. (red.).1998. Latvijas Sarkanā grāmata. Retās un apdraudētās augu un dzīvnieku sugas. 4. sēj. Bezmugurkaulnieki. Rīga, LU Bioloģijas institūts, 388 lpp.
- TOPO 10K PSRS, 2010. Bijušās PSRS armijas ģenerālštāba topogrāfisko karšu mozaīka mērogā 1:10 000. LU ĢZZF WMS. Skatīts 25.06.2010. Pieejams <http://kartes.geo.lu.lv>
- (TOPO 25K42g PSRS) Bijušās PSRS armijas ģenerālštāba 42. gada sistēmas topogrāfisko karšu mozaīka mērogā 1:25 000. LU ĢZZF WMS. Skatīts 26.08.2010. Pieejams <http://kartes.geo.lu.lv>
- Upju baseini 1970tie, 2010. LPSR Upju baseinu karšu mozaīka mērogā 1:100 000. LU ĢZZF WMS. Skatīts 25.06.2010. Pieejams <http://kartes.geo.lu.lv>
- Upju baseini 1970tie, 2010. LPSR Upju baseinu karšu mozaīka mērogā 1:100 000. LU ĢZZF WMS. Skatīts 25.06.2010. Pieejams <http://kartes.geo.lu.lv>
- Zelčs V. 1998. Zemgales līdzenums. – Latvijas daba. Enciklopēdija. 6. sēj. Rīga, Preses nams, 126. - 128. lpp.
- www.daba.gov.lv
- www.likumi.lv
- www.lvgmc.lv
- www.raplm.gov.lv
- www.zemgale.lv
- www.salasnovads.lv
- www.vidm.gov.lv

Pielikumi

Kartes

1. pielikums. Zemes lietošanas veidi dabas liegumā „Rožu purvs”
2. pielikums. Zemes īpašuma formas dabas liegumā „Rožu purvs”
3. pielikums. Dabas lieguma „Rožu purvs” mežaudžu plāns
4. pielikums. EP Biotopu direktīvas I pielikuma biotopi un aizsargājamās augu sugas dabas liegumā „Rožu purvs”
5. pielikums. Aizsargājamās putnu un bezmugurkaulnieku sugas dabas liegumā „Rožu purvs”.
- 5A pielikums. Aizsargājamās putnu un bezmugurkaulnieku sugas dabas liegumā „Rožu purvs” (ierobežotas pieejamības informācijas karte)
6. pielikums. Īpaši aizsargājamo augu karte
7. pielikums. Plānotie pasākumi un infrastruktūras objekti dabas liegumā „Rožu purvs”

Tabulas

8. pielikums. Dabas lieguma „Rožu purvs” robežu apraksts un shēma
9. pielikums. Bezmugurkaulnieku fauna dabas liegumā „Rožu purvs”
10. pielikums. Zīdītājdzīvnieku fauna dabas liegumā „Rožu purvs”
11. pielikums. Rožu purva nogulumu kopējā sporu-putekšņu procentuālā diagramma
12. pielikums. Rožu purva nogulumu vaskulāro augu un sporaugu sporu- putekšņu procentuālā diagramma

Sanāksmju protokoli, uc.

13. pielikums. Informatīvās sanāksmes protokols
14. pielikums. 1. uzraudzības grupas sanāksmes protokols
15. pielikums. 2. uzraudzības grupas sanāksmes protokols
16. pielikums. Sabiedriskās apspriešanas sanāksmes protokols un priekšlikumu tabula
17. pielikums. Salas novada domes atzinums
18. pielikums. 3. uzraudzības grupas sanāksmes protokols
19. pielikums. Pielikums pēdējās uzraudzības grupas sanāksmes protokolam
20. pielikums. a/s LVM Dienvidlatgales saskaņojums par infrastruktūras izvietojumu
21. pielikums. Salas novada domes saskaņojums par informatīvā stenda novietojumu, shēma